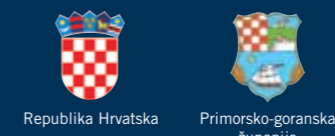

zeleno i psavo

magazin primorsko-goranske županije

**Kandidatura za Europsku
prijestolnicu kulture 2020.**

Rijeka želi
u društvo
kulturnih
prijestolnica

Župan:
Zlatko Komadina
Zamjenici župana:
Marina Medarić
Marko Boras Mandić
Petar Mamula

Predsjednik Županijske skupštine:
Erik Fabijanić

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735

Grad Vrbovsko
Goranska ulica 1,
51326 Vrbovsko
T: ++385 51 875 115
F: ++385 51 875 008
E: marina.tonkovic@vrbovsko.hr
Gradonačelnik:
Dražen Muffić
Predsjednik Vijeća:
Šein Brinjak

Općina Mrkopalj
Stari kraj 3, 51315 Mrkopalj
T: ++385 51 833 131
F: ++385 51 833 101
E: opcina-mrkopalj@ri.t-com.hr
www.mrkopalj.hr
Načelnik:
Ivica Padavić
Predsjednik Vijeća:
Miljenko Kauzlaric

Općina Fužine
Dr. Franje Račkog 19,
51322 Fužine
T: ++385 51 829 500
F: ++385 51 829 503
E: opcina-fuzine@ri.t-com.hr
www.fuzine.hr
Načelnik:
Marinko Kauzlaric
Predsjednik Vijeća:
Damir Zanoškar

Najviše naselje
Begovo Razdolje
- 1.060 m.n.v.

Najviši planinski vrh
Kula - Bjelolasica
- 1.534 m.n.v.

Opći podaci
Ukupno stanovništvo
296.123

Najviše stanovnika
Grad Rijeka
128.735
Općina Viškovo
14.495

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
865

Gradova
14

Općina
22

Naselja
510

Naselja bez stanovnika
42

Naselja s 1 stanovnikom
14

Infrastruktura
Ceste
3.490 km

Željeznice
135,5 km

Luke
86

Zračne luke
4

Grad Čabar
Narodnog oslobođenja 2,
51306 Cabar
T: ++385 51 829 490
F: ++385 51 821 137
E: info@cabar.hr
www.cabar.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Rajšel
Predsjednik Vijeća:
Josip Malnar

Općina Skrad
Josipa Blaževića-Blaža 8,
51311 Skrad
T: ++385 51 810 620
F: ++385 51 810 680
E: opcina-skrad@ri.t-com.hr
www.skrad.hr
Načelnik:
Damir Grgurić
Predsjednik vijeća:
Ivan Crnković

Najmanje stanovnika
Općina Brod Moravice
865

Općina Brod Moravice
Stjepana Radića 1,
51312 Brod Moravice
T: ++385 51 817 180
F: ++385 51 817 002
E: opcina@brodmoravice.hr
www.brodmoravice.hr
Načelnik:
Dragutin Crnković
Predsjednik Vijeća:
Branimir Svetličić

Općina Ravna Gora
I.G. Kovačića 177, 51314
Ravna Gora
T: ++385 51 829 450
F: ++385 51 829 460
E: opcina-ravna-gora@ri.t-com.hr
www.ravnagora.hr
Načelnik:
Anđelko Florijan
Predsjednica Vijeća:
Loren Korenc

Općina Lokve
Šet.Golubinjak 6,
51316 Lokve
T: ++385 51 831 336
F: ++385 51 508 077
E: opcina-lokve@ri.t-com.hr
www.lokve.hr
Načelnik:
Toni Štirmac
Predsjednica Vijeća:
Gordana Božić

Grad Delnice
Trg 138. brigade HV 4,
51300 Delnice
T: ++385 51 812 055
F: ++385 51 812 037
E: gradonacelnik@delnice.hr
www.delnice.hr
Gradonačelnik:
Ivica Knežević
Predsjednica Vijeća:
Nada Glad

Općina Čavle
Čavle 206, 51219 Čavle
T: ++385 51 208 310
F: ++385 51 208 311
E: opcina@cavle.hr
www.cavle.hr
Načelnik:
Željko Lambaša
Predsjednik Vijeća:
Norbert Mavrincac

Općina Jelenje
Dražičkih boraca 64,
51218 Jelenje
T: ++385 51 208 080
F: ++385 51 208 090
E: opcina.jelenje@gmail.com
www.jelenje.hr
Načelnik:
Ervin Radetić
Predsjednik Vijeća:
Nikica Maravić

Grad Kastav
Zakona kastafskega 3,
51215 Kastav
T: ++385 51 691 452
F: ++385 51 691 454
E: info@kastav.hr
www.kastav.hr
Gradonačelnik:
Ivica Lukanović
Predsjednik Vijeća:
Dalbor Čiković

Općina Klana
Klana 33, 51217 Klana
T: ++385 51 808 205
F: ++385 51 808 708
E: nacelnik@klana.hr
www.klana.hr
Načelnik:
Matija Laginja
Predsjednik Vijeća:
Slavko Gauš

Općina Viškovo
Vozišće 3, 51216 Viškovo
T: ++385 51 503 770
F: ++385 51 257 521
E: nacelnica@opcina-viskovo.hr
www.opcina-viskovo.hr
Načelnica:
Sanja Udović
Predsjednica Vijeća:
Jagoda Dabo

Općina Kostrena
Sv. Lucija 38, 51221 Kostrena
T: ++385 51 209 000
F: ++385 51 289 400
E: opcina-kostrena@ri.t-com.hr
www.kostrena.hr
Načelnica:
Mirela Marunić
Predsjednica Vijeća:
Gordana Vukoša

Grad Rijeka
Korzo 16, 51000 Rijeka
T: ++385 51 209 333
F: ++385 51 401 469
E: protokol@rijeka.hr
www.rijeka.hr
Gradonačelnik:
mr.sc. Vojko Obersnel
Predsjednica Vijeća:
Dorothea Pešić-Bukovac

Općina Matulji
Trg M. Tita 11,
51211 Matulji
T: ++385 51 274 114
F: ++385 51 401 469
E: opcina.matulji@ri.htnet.hr
www.matulji.hr
Načelnik:
Mario Čiković
Predsjednik Vijeća:
Slobodan Juračić

Grad Opatija
Maršala Tita 3,
51410 Opatija
T: ++385 51 680 123
F: ++385 51 701 313
E: opatija@opatija.hr
www.opatija.hr
Gradonačelnik:
Ivo Dujmić
Predsjednik Vijeća:
Prof. dr. sc. Viktor Peršić, dr. med.

Općina Lovran
Šetalište M. Tita 41,
51415 Lovran
T: ++385 51 291 045
F: ++385 51 294 862
E: opcina.lovran@ri.t-com.hr
www.opcinalovran.hr
Načelnik:
Alan Sanković
Predsjednica Vijeća:
Nataša Miljak

Općina Mošćenička Draga
Trg slobode 7, 51417
Mošćenička Draga
T: ++385 51 737 536
F: ++385 51 737 621
E: mosc-draga-opcina@ri.t-com.hr
www.moscenicka-draga.hr
Načelnik: Ratko Salamon
Predsjednik Vijeća:
Boris Škalamera

Grad Cres
Creskog statuta 15,
51557 Cres
T: ++385 51 661 950, 661 954
F: ++385 51 571 331
E: grad@cres.hr
www.cres.hr
Gradonačelnik:
Kristijan Jurjako
Predsjednik Vijeća:
Marčelo Damijanjević

Grad Mali Lošinj
Riva lošinjskih kapetana 7,
51550 Mali Lošinj
T: ++385 51 231 056
F: ++385 51 232 307
E: gradonacelnik@mali-losinj.hr
tajnik@mali-losinj.hr
www.mali-losinj.hr
Gradonačelnik:
Gari Cappelli
Predsjednik Vijeća:
Anto Nedić

Grad Rab
Trg Municipium Arba 2,
51280 Rab
T: ++385 51 777 460
F: ++385 51 724 777
E: tajnica@grad-rab.hr
www.rab.hr
Gradonačelnica:
Rosanda Krstinić - Guščić
Predsjednik Vijeća:
Željko Peran

Općina Lopar
Lopar bb,
51281 Lopar
T: ++385 51 775 593
F: ++385 51 775 597
E: tajnik@opcina.lopar.hr
www.opcina-lopar.hr
Načelnik:
Alen Andreškić
Predsjednik Vijeća:
Damir Paparić, prof.

Grad Krk
Trg bana J. Jelačića 2,
51500 Krk
T: ++385 51 401-111
F: ++385 51 221 126
E: grad-krk@ri.t-com.hr
www.grad-krk.hr
Gradonačelnik:
Darijo Vasilčić
Predsjednik Vijeća:
Josip Staničić

Općina Punat
Novi put 2, 51521 Punat
T: ++385 51 854 140
F: ++385 51 854 840
E: opcina-punat@ri.t-com.hr
www.opcina-punat.hr
Načelnik:
Marinko Žic
Predsjednik Vijeća:
Goran Gržanić

Općina Malinska - Dubašnica
Lina Bolmarčića 22,
51511 Malinska
T: ++385 51 750 500
F: ++385 51 859 322
E: info@malinska.hr
www.malinska.hr
Načelnik:
Anton Robert Kraljić
Predsjednik Vijeća:
Zdenko Cerović

Općina Baška
Palada 88 51523, Baška
T: ++385 51 750 550
F: ++385 51 750 560
E: opcina-baska@ri.t-com.hr
www.baska.hr
Načelnik:
Toni Juranić
Predsjednik Vijeća:
Ivica Juničić

Općina Vrbnik
Trg Škujica 7, 51516 Vrbnik
T: ++385 51 857 310
F: ++385 51 857 099
E: opcina-vrbnik@ri.t-com.hr
www.opcina-vrbnik.hr
Načelnica:
Marija Dujmović-Pavan
Predsjednik Vijeća:
Slavko Zahija

Općina Dobrinj
Dobrinj 103, 51514 Dobrinj
T: ++385 51 848 344
F: ++385 51 848 141
E: opcina-dobrinj@ri.t-com.hr
www.dobrinj.hr
Načelnik:
Neven Komadina
Predsjednik Vijeća:
Zoran Kirinčić

Općina Omišalj
Prikešte 13, 51513 Omišalj
T: ++385 51 661 970
F: ++385 51 661 980
E: opcina@omisalj.hr
www.omisalj.hr
Načelnica:
Mirela Ahmetović
Predsjednik Vijeća:
Krešimir Kraljić

2-6 90 dana

županijski info

07-11 razgovor

Prof. dr.sc. Mladen Črnjar, ravnatelj Zavoda za prostorno uređenje PGŽ

Uvijek sam se bavio planiranjem i promišljanjem budućnosti

12-13 kultura

Kandidatura za EPK 2020.

Rijeka želi u društvo kulturnih prijestolnica

14-15 na kafe

Matija Laginja, načelnik Općine Klana
Gospodarski razvoj, pa turizam i mladi

16-17 vizitka

Pilana Gec, Lučice
Korak po korak do uspjeha

18-23 kartulina

Otočić Košljun
Samostan koji oduševljava turiste ali i duhovno ranjene

24-27 reportaža

10 godina bibliobusa
Dobri duh županijskog zaleđa

28-29 objletnice

Ženska klapa Kastav
Titulom svjetskih prvakinja začimile jubilej

30-31 objletnice

Klapa Teha, Cres
Neizostavni dio glazbenog života svoga grada

32-33 među nama

Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata
Karika u kontroli zdravstvene usluge

34-37 reportaža

Trojke i demografija u PGŽ
I sreća se ovdje množi sa tri...

38-41 susjedi

Premuda, Silba i Olib
Otoci južni susjedi

42-43 sport

Ivan Krapić, vaterpolist
Bit će još trofeja na krilima publike

44-45 pijat

Aerosteak, Grobnik
Restoran do kojeg možete i avionom

46-47 pet pitanja

Mirjana Bobuš, kantautorica
Publika je moja najbolja nagrada

48 info zip

dobitnici nagradne križaljke

49 križaljka

Košljun

50 štorija

Pasja škola

Impressum:
zeleno i plavo
magazin PGŽ

ISSN 1845-5220
Izlazi 4 puta godišnje
Godina X
Broj 36
Listopad 2014.

Izdavač:
Primorsko-goranska županija,
Adamićeva 10, Rijeka
info@pgz.hr
www.pgz.hr
tel: 051 / 351 612

Za izdavača:
Zlatko Komadina

Odgovorni urednik:
Ermina Duraj

Glavni urednik:
Dragan Ogurlić

Autori tekstova:

Dragan Ogurlić, Marinko Krmpotić,
Davor Žic, Mladen Trinajstić,
Zdravko Kleva, Boris Perović,
Slavica Kleva, Walter Salković

Predbilježi se i besplatno primaj poštom magazin
Primorsko-goranske županije *zeleno i plavo*
info@pgz.hr • www.pgz.hr • tel: 051 / 351 612

Fotografije:
Petar Fabijan, Sandro Rubinić,
Marinko Krmpotić, Damir Škomrlj,
Walter Salković, Mladen Trinajstić,
Zdravko Kleva, Pero Lovrović,
Sergej Drechsler

Naslovnica:
Petar Fabijan

Ilustracija:
Vjekoslav Vojo Radoičić

Likovno oblikovanje:
Ivica Oreb

Marketing i produkcija:
Makol marketing, Rijeka, narudžba
oglasa na e-mail: makol@makol.hr
ili fax 051 / 677 226

Tisak:
Radin print, Sv. Nedelja

Naklada:
15.000

Idući broj magazina "Zeleno i plavo" izlazi u siječnju 2015.

Ravna Gora: Otvorena nova sportska dvorana

Izgradnjom ravnogorske ljepotice Primorsko-goranska županija nastavila je tradiciju izgradnje školskih sportskih dvorana kojih je u posljednjih deset godina otvoreno desetak i koje bitno dižu standard života u sredinama u kojima su izgrađene

Među najljepšim i najznačajnijim događajima ove jeseni za Primorsko-goransku županiju, posebno za Općinu Ravna Gora, svakako je i otvaranje nove školske sportske dvorane. Još 2009. godine čelništvo te općine pokrenulo je inicijativu za izgradnjom dvorane koju ovo mjesto s obzirom na svoju sportsku i školsku prošlost punu uspjeha itekako zaslužuje. Nakon

rješavanje sve potrebne dokumentacije i poteškoća s prvim izvođačem koji je odustao od posla, radove na izgradnji u listopadu prošle godine počeli su radnici GP "Krk", a 15. listopada ove godine, točno na Dan Općine Ravna Gora i Župe Sv. Terezije Avilske, dvorana je svečano otvorena.

Ukupna vrijednost investicije je oko 13 milijuna kuna pri čemu je 9 milijuna kuna osiguralo Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova EU, a Primorsko-goranska županija uložila je ukupno 3,5 milijuna kuna. Površinom od 800 četvornih metara nova školska sportska dvorana bit će idealna za ravnogorske školare, kao i za sportske ekipe ovog kraja te za one koje iz drugih krajeva budu u Ravnu Goru dolazili na pripreme. Izgradnjom ovog lijepog objekta Primorsko-goranska županija nastavila je pažnje vrijednu tradiciju izgradnje školskih sportskih dvorana kojih je u posljednjih deset godina otvoreno desetak i koje bitno dižu standard života u sredinama u kojima su izgrađene.

M. Krmpotić

Župan Komadina počasni građanin Čabra

Svečana sjednica Gradskog vijeća Grada Čabra

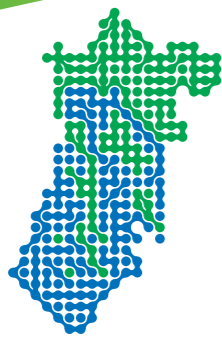
Zbog velike pomoći koju je Primorsko-goranska županija u sanaciji šteta nastalih protekle zime u nevremenu koje je krajem siječnja i početkom veljače poharalo Gorski kotar župan Zlatko Komadina proglašen je počasnim građaninom Čabra, a na odluku o ovom priznanju svakako je utjecalo i to što je u tih šest dana ledena oluja župan svakodnevno bio na području Gorskog kotara dijeleći s Goranima muku nezapamćene ledene kiše i nastojeći pomoći na sve moguće načine. Počasnim građaninom Čabra župan Komadina proglašen je na svečanoj sjednici Gradskog vijeća Grada Čabra održanoj povodom dana Grada Čabra kojoj je nazočio i predsjednik Vlade RH Zoran Milanović. Zahvaljujući na ukazanoj časti župan Komadina istaknuo je:

"Prije deset godina istu ideju imao je i Grad Delnice, ali sam se tada zahvalio rekavši da me se sjetite kada ne budem na dužnosti. Slično sam

Župan zahvaljuje Čabranima na priznanju

reagirao i ovom prilikom, ali su Čabranili bili uporni i pristao sam jer nagradu smatram priznanjem cijeloj Županiji i politici županije. Na ovaj ste me način proglasili građaninom Gorskog kotara što mi je velika čast jer je Gorski kotar moja velika ljubav, ali zapravo i mjesto gdje je dio moje obitelji prije 400 godina doselio, tako da je dio goranske krvi i u meni. Politika Županije je pomoći koliko može u svim segmentima, od gospodarstva do obrazovanja i zdravstva. U smjernicama rada i Strategiji razvoja Primorsko-goranske županije Čabar i cijeli Gorski kotar imaju posebno mjesto u programskom i proračunskom smislu i to u onolikoj mjeri u kojoj Županija sa svojim institucijama može pomoći", rekao je župan te još jednom zahvalio svim postrojbama i službama koje su pomogle za vrijeme elementarne nepogode koja je prošle zime pogodila Gorski kotar. ■■

Projekt e-županija zanimljiv cijeloj Hrvatskoj

Projekt e-županija namijenjen je konkurentnosti gospodarstva i jednakim mogućnostima za sve i njegova je svrha, među ostalim, zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima omogućavajući im pristup informacijama. Samo u u Gorskom kotaru položeno je 45 kilometara mreže podzemnih optičkih kabela

EŽUPANIJA

Projekt e-županija početkom listopada predstavljen je u sjedištu Primorsko-goranske županije predstavnicima Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture, HAKOM-a i tvrtki Odašljači i veze. Bilo je riječi o mogućoj suradnji u području razvoja širokopojsnog pristupa internetu upravo kroz projekt e-županija kao pilot projekt te je zaključeno da je upravo Primorsko-goranska županija najdalje odmakla u projektima širokopojsnog interneta.

Kako je naglasio župan Zlatko Komadina, Primorsko-goranska županija došla je do faze da ima što ponuditi i zamoliti Ministarstvo i HAKOM da u idućoj godini podupru projekt e-županije kako bi njegovo širenje bilo brže i njegova kvaliteta veća. Upravo bi taj projekt, rekao je Komadina, kao model mogle koristiti ostale županije u Hrvatskoj. "Posebno mi je drago da smo pokrenuli taj pilot projekt, najprije u Gorskom kotaru, jer on je i namijenjen konkurentnosti gospodarstva i jednakim mogućnostima za sve i njegova je svrha, među ostalim, zadržavanje stanovništva u ruralnim područjima omogućavajući im pristup informacijama. Samo u Gorskom kotaru položeno je 45 kilometara mreže podzemnih optičkih kabela", rekao je župan poručivši da se radi o projektu čiji je cilj da se ljudima olakša gospodarski razvoj jer je internet u 21.

stoljeću nezaobilazno sredstvo komunikacije.

Zamjenik župana Marko Boras Mandić dodao je da e-županija donosi dostupnost i brzinu. Omogućavanje jednakog pristupa interneta u svim dijelovima županije je, u tom kontekstu, decentralizacija županije. "Nadam se da ćemo kao prvi koji smo krenuli biti u stanju ponuditi know how drugim županijama", poručio je Boras Mandić.

Pomoćnik ministra pomorstva prometa i infrastrukture Dan Simonić dao je punu podršku Primorsko-goranskoj županiji jer je, kako je rekao, daleko odmakla u projektima razvoja širokopojsnoga interneta. "Planiramo podržati projekt e-županije, čak i prije nego što dobijemo informaciju o mogućnostima financiranja iz fondova Europske unije, koji će biti vrlo značajni u području širokopojsnog interneta", rekao je Simonić. ■■

Prof.dr.sc. Mladen Črnjar,
ravnatelj Javne ustanove Zavoda za prostorno uređenje
Primorsko-goranske županije

Uvijek sam se bavio planiranjem i promišljanjem budućnosti

Budući da sam na kraju svog mandata, ponosan sam da sam kroz proteklih 30 godina učestvovao u stvaranju i očuvanju Zavoda, za koji mogu bez lažne skromnosti reći da je jedna od najjačih institucija i po kadrovima i po studijama koje smo pratili i koordinirali

Obnova Male Rive u Baški

Početkom rujna obilježen je dovršetak temeljite obnove Male rive u luci Baška, pomorsko-prometnog objekta namijenjenog tranzitnom prihvatu putničkih brodova. Zbog značajnih statičkih oštećenja nastalih tijekom stoljeća duge uporabe, u pitanje je bila dovedena sama funkcionalnost rive. Nakon što je ŽLU Krk pokrenula izradu projektne dokumentacije te u svibnju 2013. godine ishodila potrebne dozvole, pristupilo se izvedbi sanacijskih radova podijeljenih u više faza. U studenom prošle godine započela realizacija prve, a u travnju ove godine i druge etape rekonstrukcije, sve sukladno projektu kojeg je izradila tvrtka "MareCon" iz Rijeke. Izvođenje zahvata povjereno je građevinarima splitske tvrtke "Akropolis" koji su planirane radove zgotovili prije ugovorenog roka.

Obnova 88 metara dugog i 10 metara širokog objekta, doznali smo od Anđelka Petrinića, ravnatelja Županijske Lučke uprave Krk, stajala je 4,5 milijuna kuna od kojih je 2,45 milijuna kuna osigurala PGŽ. Općina Baška izdvojila je 300 tisuća kuna dok je ostatak investicije "zaokružen" iz proračuna ŽLU Krk. Osim stabilnijeg trupa, Mala je riva dobila i oko 250 kvadrata novog kamenog opločja a postavljeni su i priključni ormarići za struju i vodu te hidrantska mreža. Svečanosti otvaranja nazočili su župan Zlatko Komadina, njegova zamjenica Marina Medarić kao i bašćanski općinski načelnik Toni Juranić. Čast presijecanja vrpce postavljene na "korijenu" rive prepuštena je pak 81-godišnjem Antunu Rodeu, jednom od najstarijih bašćanskih pomoraca i ribara.

M. Trinajstić

Ribar Antun Rode presijeca vrpcu - obnova Male rive velika je stvar za Bašćane

Razgovarao: Dragan OGURLIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Postoji vrlo jaka centralizacija prostornog planiranja, ali se pitam, zbog čega bi netko u Zagrebu štiti obalni pojas bolje nego što to mi činimo u Županiji?

budućnosti. Kroz cijeli dosadašnji radni vijek profesionalno sam se usavršavao, pohađao sam razne tuzemne i inozemne tečajeve i specijalizacije, doktorirao sam, autor sam 3 sveučilišna udžbenika. Cijelo vrijeme pokušavam da to što sam naučio i što smatram da bi bilo korisno za razvoj naše regije prenesem i u rad Zavoda.

Činjenica je da je u mnogim zemljama pitanje prostornog planiranja usko povezano sa pitanjem ekonomskog razvoja. Kod nas, naprotiv, događa se u posljednjih 30-40 godina da ekonomsko planiranje ide u jednom pravcu, a prostorno planiranje u drugom. Još smo k tome prostorno planiranje institucionalno odvojili od zaštite okoliša, pa sada imamo, ugrubo, tri segmenta planiranja: ekonomsko, prostorno i zaštitarsko. To su tri različite vrste planiranja i vrlo su teško usuglasive.

Zaštita prostora je nužnost

Govorim to da bi se bolje shvatila pozicija javnih ustanova zaduženih za prostorno uređenje odnosno planiranje, nastavlja prof. Črnjar. - U tom segmentu postoji vrlo jaka centralizacija, čak i puno jača od osamostaljenja Hrvatske. Po mom mišljenju odlučivanje o regionalnom razvoju i planiranju treba biti spušteno na niže jedinice pa bi i svrsishodnost takvih ustanova bila puno veća. Apsolutno je nužno stvoriti jake zavode za prostorno uređenje koji bi mogli bolje sagledati razvoj u prostoru i kroz prostorne planove zaštititi prostor.

Naime, treba znati da prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata, pa tako ako se prostornim planom ne planira npr. izgradnja termoelektrane na ugalj, onda se ona ne može izgraditi.

Prostorni planovi su znači najjači mehanizmi zaštite okoliša?

- Da, kao što sam rekao prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata. Pored toga izrađuju ih stručni ljudi uz sudjelovanje javnosti. Svaki prostorni plan mora proći fazu javne rasprave. Javnost planove vidi nacrtane – to nije studija od petsto stranica koju nitko neće čitati. Planovi jasno pokazuju projekcije. I zato mislim da je za lokalnu i regionalnu politiku izuzetno bitno da ima jake zavode za prostorno uređenje, kako bi s jedne strane mogli promišljati o budućnosti, a s druge strane da se mogu stručnim argumentima konfrontirati s javnim poduzećima. Treba znati da ići u raspravu s HEP-om, s Hrvatskim šumama, Hrvatskim cestama ili Hrvatskim vodama nije baš lako ako nisi osposobljen s jakom ekipom ljudi koja svojim stručnim znanjem mora parirati nastojanjima da se nešto napravi ili ne napravi.

Budući da sam na kraju svog mandata, ponosan sam da sam kroz proteklih 30 godina učestvovao u stvaranju i očuvanju Zavoda, za koji mogu bez

lažne skromnosti reći da je jedna od najjačih institucija i po kadrovima i po studijama koje smo pratili i koordinirali. Možemo reći da je naš Zavod bio i rasadnik kadrova za druge županijske službe, tako da su nekadašnji zaposlenici Zavoda danas pročelnici u Županiji i ravnatelji javnih ustanova.

U našem fokusu je kvaliteta života

Izrada Razvojne strategije PGŽ za razdoblje 2015.-2020., koju vodite, jedan je od ključnih dokumenata Županije. Osnovan je i županijski Savjet za praćenje izrade Razvojne strategije PGŽ. Zašto još nije donesen taj dokument?

- Mi zapravo čekamo državnu strategiju, odnosno novi dopunjeni zakon o regionalnom razvoju, i usporedo vršimo pripreme za našu razvojnu strategiju. Jer, da bi donijeli razvojnu strategiju Županije moramo ipak imati inpute od države. U ovom momentu ne znamo kako će se država postaviti prema luci, što je sa nizinskom prugom, da li će država dati beneficije turizmu... Vrlo je teško, s našeg aspekta, raditi strategiju koja ima 70 posto ulaznih parametara države. Posebno kod nas, gdje imamo puno državnih poduzeća. Ali mi ne stojimo, puno toga se radi i dali smo si cilj da ova naša strategija ne bude napravljena iz kancelarije, nego da u tome sudjeluje čim veći broj ljudi, i da se podaci prikupljaju s terena. No, prvi cilj ove razvojne strategije je kvaliteta života.

Ja predajem ekološku ekonomiju, nazovimo je tako, koja se ne svodi samo na to da govorimo o gospodarskom rastu. Kina ima gospodarski rast, ali da li mi želimo takav gospodarski rast? Uz maske na licima zbog zagađenosti zraka i plaću od pet dolara? Ne želimo takav gospodarski rast, mi želimo kvalitetu života. Nije svrha čovjeka da radi, nego je svrha čovjeka da kvalitetno živi, a da bi to mogao mora raditi i da mu taj rad omogućava da kvalitetno živi.

Evo, to bi htjeli postići u našoj županiji, i u našoj državi, dakle, kvalitetu života. Nekad je bolje živjeti s manjim dohotkom u kvalitetnijem okruženju, nego obrnuto. Nekada je bolje imati manji osobni dohodak a imati kvalitetnu školu, vrtić, bolnicu... Kvaliteta života se sastoji od mnogočega, ne samo od gospodarskog rasta i plaće.

Insistirati na poduzetničkoj klimi

Ipak, gdje vidite potencijale u gospodarskom razvitku i većoj zaposlenosti?

- Jedan od glavnih ciljeva u nacrtu buduće strategije je veća zaposlenost. Trebaju nam nove radno intenzivne djelatnosti, neke smo izgubili. Trebali bi se orijentirati na one djelatnosti koje traže visoko znanje i profesionalnost. Naravno, uz pomoć potencijala Sveučilišta. Smatramo da treba poticati i vratiti neke oblike prerađivačke industrije.

Hrvatska je pogriješla kada je u posljednjih 20-tak godina smatrala da joj industrija ne treba. Industrija je propala zbog niza razloga, ali nama je industrija, posebno prerađivačka, itekako zanimljiva. Ona ne ovisi o suncu i moru i stabilna je. Te dvije gospodarske grane, turistička i prerađivačka, u pravilu zapošljavaju velik broj ljudi. Naša je šansa u specijaliziranim djelatnostima, i u jačanju poduzetničke klime te inzistiranju na poduzetništvu naročito kod mladih ljudi.

Mi imamo poslovne zone koje smo prostornim planovima definirali. One nisu niti 50 posto iskorištene u našoj županiji, mnoge nisu ni opremljene.

Drugi potencijal koji imamo, su turističke zone. Stvorili smo kroz Prostorni plan Županije izuzetno mnogo mogućih kapaciteta za turistički razvoj. Tu su najveći problemi imovinsko-pravni. Ne možemo si dozvoliti da se investitor godinama bavi skupljanjem raznih dozvola. Mi zastupamo mišljenje da bi u ovom momentu bilo bolje razvijati turizam u gradovima i naseljima, jer tu postoji infrastruktura, a takav oblik turizma integrira turistu s lokalnim stanovništvom. To nam više odgovara od stvaranja zatvorenih resorta.

Uza sve to, ono što želimo jest da postanemo društveno pravedna županija. To znači da želimo smanjiti razlike u regionalnoj razvijenosti, i ne želimo favoriziranje niti jednog dijela županije nego što je više moguće ravnomjerniji razvoj svih.

Investitori nam zamjeraju nedosljednost

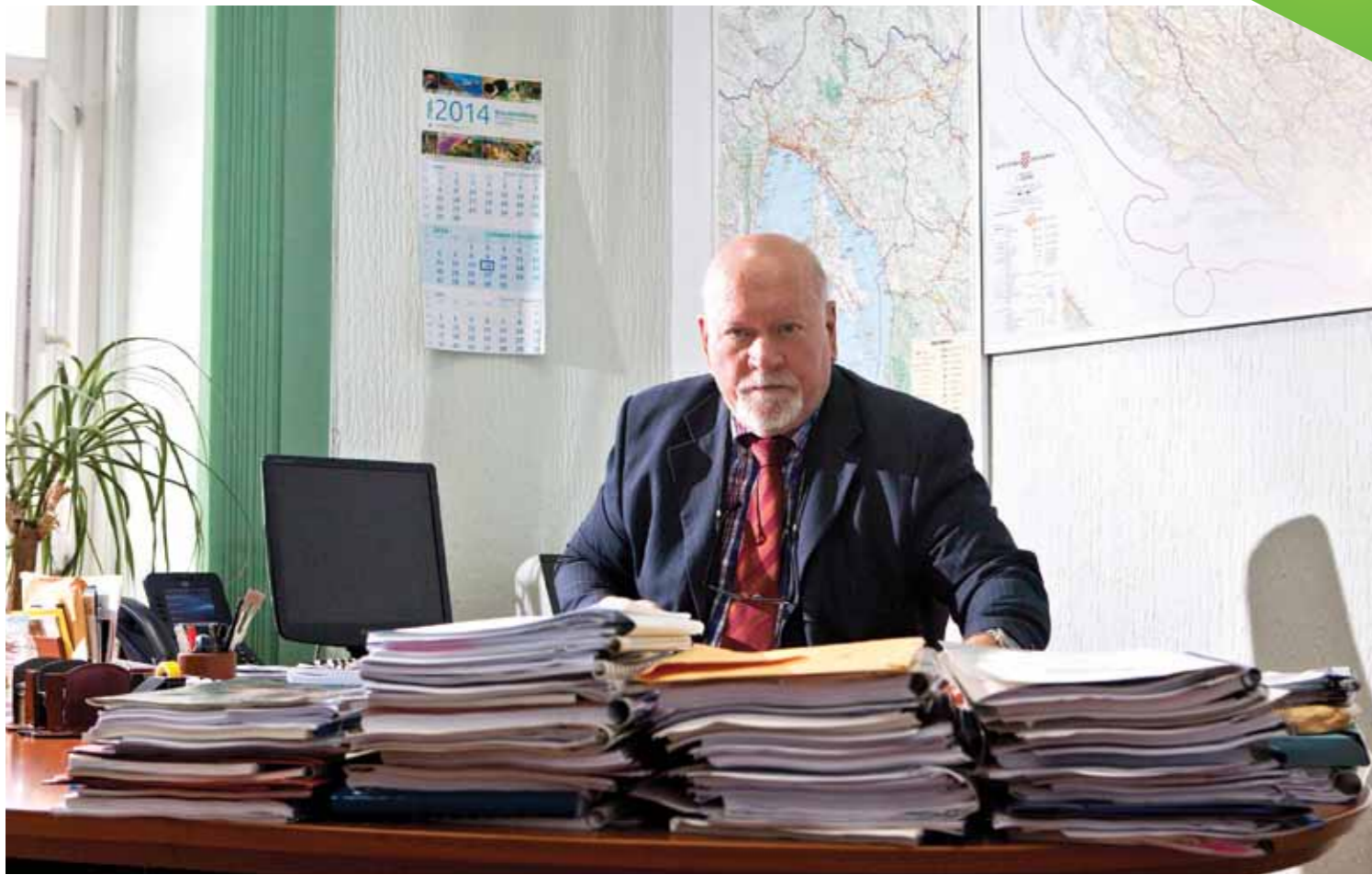
Da li postoje interesenti za investicije u kapitalne projekte, poput nizinske pruge i LNG terminala? Ako će se LNG terminal raditi kod Trsta blizu slovenske granice, ima li potrebe za još jednim, na Krku?

- S LNG-em sam se susreo prije 15-tak godina, kad su Nijemci zajedno s INA-om i hrvatskom Vladom počeli o tome razmišljati. Prvo što je bio veliki, veliki problem da nismo mogli ljude uvjeriti da je to jedan kvalitetan gospodarski projekt. Radili smo brojne studije i brojna istraživanja, no lokalni ljudi bili su protiv, smatrali su da će im LNG-i ugroziti turizam. Ja sam imao prilike vidjeti nekoliko takvih objekata, pročitao dosta literature i bio sam uvjeren da je to jedan moderan gospodarski projekt koji bi donio lokalnoj zajednici značajna sredstva i razvoj, uz najviše ekološke standarde. Ono što je tada također bio problem je da nismo mogli „natjerati“ vladu da zakonski definira što će lokalna zajednica dobiti od takvog projekta. Npr. u Belgiji i Francuskoj lokalna zajednica je znala da će dobiti 1 ili 2 posto od prihoda, i znali su čime mogu raspolagati. Nažalost, mi to ljudima nismo mogli obećati jer nismo imali te ovlasti. Rastezanje odluke pokazalo se štetnim. Jasno, u tih 15 godina

Apsolutno je nužno stvoriti jake zavode za prostorno uređenje koji bi mogli bolje sagledati razvoj u prostoru i kroz prostorne planove zaštititi prostor. Naime, treba znati da prostorni planovi imaju snagu podzakonskih akata, pa tako ako se prostornim planom ne planira npr. izgradnja termoelektrane na ugalj, onda se ona ne može izgraditi

Platak

Bio sam jedan od onih koji je smatrao da Platak mora postati rekreacioni centar regije, a teško da može postati vrhunski skijaški centar. Vidimo da su klimatske promjene takve da ne omogućuju stalni snijeg na Platku. Teško se suprotstaviti skijaštvu u okruženju, mi nemamo kapitala za neku ogromnu infrastrukturu. Mi u Zavodu smo rekli da to ne može biti samo skijaški nego sportsko-rekreacioni centar, usmjeren na regiju i naše ljude koji će to moći koristiti više ljeti nego zimi. Osmislili smo urbanistički plan, koji je usvojila županijska Skupština. Planom smo pored sportsko-rekreacionog centra predvidjeli kao vrlo bitno izgradnju jednog većeg vikend naselja. Dolazak ljudi donosi živost i potrebu za raznim sadržajima, a poštivanje ekonomskih i ekoloških kriterija za razvoj Platka osigurava njegov budući razvoj i samoodrživost, što u današnje vrijeme krize ima posebni značaj.

Črnjar: Kina ima gospodarski rast, ali da li mi želimo takav gospodarski rast?

Donijeli smo puno planova - to je danas instrument lokalnim zajednicama da potencijalnim investitorima kažu gdje mogu graditi, po kojim kriterijima i uvjetima

situacija se potpuno promijenila. Neki terminalni su napravljeni u širem okruženju, promijenili su se plinovodi, itd.

Nemiri u Ukrajini ponovno su skrenuli pozornost na nove putove za dovod plina putem LNG terminala. Međutim pitanje je da li mi u ovom trenutku imamo investitora. Ne vjerujem da bi Europa dala sredstva za dva terminala – u Trstu i na Krku – jer su preblizu. Vjerojatno će biti u igri tko će prvi startati.

Što se tiče nizinske pruge, njena gradnja je uzročno povezana i s namjerama širenja kapaciteta luke. Luku bi, po mom mišljenju, trebalo koncesionirati i povezati s velikim multinacionalnim kompanijama što bi zasigurno dalo veliki zamah sveukupnom prometu preko ovog prometnog pravca. Danas preko 800 milijuna tona tereta ulazi u Suez, ispod 100 milijuna ide prema Sjevernom Jadranu, a sve drugo na Gibraltar i okolo na Sjeverno more. Imamo idealan položaj za jaku svjetsku luku i jasno je da za njeno puno iskorištenje moramo stvoriti i neke pretpostavke, a to je nizinska pruga. Ako se luka neće pretjerano razvijati, onda je dovoljna i rekonstrukcija postojeće željezničke pruge. Znači, strateška je odluka na državi što očekuje od riječkog prometnog pravca. Po meni, tu dileme ne bi smjelo biti.

Što nam investitori zamjeraju?

- Nedosljednost. To je najgora stvar, a LNG vam je najbolji primjer. Najmanje što investitor može tražiti jest da bude dosljedan i da ne varaš s dokumentacijom. Treće, investitor traži 50-60

posto pripremljen projekt, znači da ulaganje u dokumentaciju nikad nisu bačena sredstva nego nužnost i potreba.

Planovima pokriven cijeli prostor Županije

Gdje je PGŽ sa svojim strateškim dokumentima i stanjem prostorne uređenosti u odnosu na druge županije i područja u Hrvatskoj?

- Mogu bez lažne skromnosti reći da smo mi na vrhu onih županija koje su donijele prostorne planove koji pokrivaju svo područje Primorsko-goranske županije odnosno općine i gradove. U tome je ovaj Zavod sa svojim stručnim kadrom imao dva cilja: jedan je cilj bio da našim županijskim planom uredimo i postavimo kriterije za što više strateških stvari, a drugo je bila kontrola i davanje mišljenja na planove jedinica lokalne samouprave. U tom dijelu mi smo vrlo temeljito analizirali te planove.

Analizirajući te planove mogli smo vidjeti: plan izgradnje hotela sa pet zvjezdica a bez ceste, gospodarsku zonu bez ceste, imali smo situaciju da je nacrtana luka tamo gdje nije predviđena, nacrtana marina na kopnu itd., itd. Nastojali smo podignuti kvalitetu tih planova, jer je naša funkcija da savjetodavno pomognemo gradovima i općinama.

Mi smo i sami za jedinice lokalne samouprave izrađivali planove, što je bilo svrsishodnije nego da dajemo novac, odnosno pomagali smo na taj način.

Koordiniramo dokumentaciju za izgradnju luke u Opatiji, radimo na konceptu razvoja medicinskog

turizma na bazi uporabe ljekovitog blata u Melinama u dobrinjskoj općini, pripremamo dokumentaciju za fotonaponsku elektranu na Cresu, izradili smo dokumentaciju za novi dom umirovljenika u Voloskom, a pripremamo i dokumentaciju za Lječilište Veli Lošinj, itd, itd.

Analiza koju smo radili prije godinu i pol dana je zaprepašujuća: u zadnjih dvadeset godina na području županije donesena su 162 detaljna urbanistička plana, doneseno je 150 urbanističkih planova, pod površinom od cca 10.000 hektara, a već su ranije donijete odluke za 258 detaljnih urbanističkih planova i preko 500 urbanističkih planova. To je ogromna brojka od 600, 700 planova koji su doneseni ili će biti doneseni i zapravo pokrivaju cjelokupni naš prostor. Planovi su instrument i lokalnim zajednicama da potencijalnim investitorima kažu gdje mogu graditi i po kojim kriterijima i uvjetima. Time smo, mogu slobodno reći, suzbili mnogo željenih apartmanskih naselja. Haludovo smo kao hotelski resort zaštitili kroz prostorni plan, jer da nismo imali bi vjerojatno stotine apartmana rasprodanih na ruskom tržištu. Nije nimalo slučajna činjenica da ova naša županija ima najmanje bespravne izgradnje jer tamo gdje postoje kvalitetni planovi razvoja – prostorni planovi u pravilu ima manje bespravne izgradnje.

Ambicije lokalnih samouprava

Kako županija može koordinirati želje i ambicije jedinica lokalne samouprave?

- Gledajte, ja sam profesionalno orijentiran na promišljanje o regionalnoj ekonomiji. Ovako određena Županija od strane Države ne može kvalitetno koordinirati te ambicije iz prostog razloga što nema dovoljno instrumenata. Županijama prava regija, nema dovoljno financijskog potencijala i nema dovoljno zakonskih ovlasti. Prema tome vrlo teško može iskoordinirati sve aktivnosti jedinica lokalne samouprave. Koordinacija se zato odvija u velikom dijelu temeljem dogovora a manje temeljem mogućnosti da se nešto „presiječe“. Jedinu instrument koji smo imali do donošenja novog Zakona o prostornom uređenju je da je Župan mogao temeljem negativnog mišljenja ovog Zavoda o neusklađenosti prostornih planova općina i gradova s Prostornim planom Županije i drugim dokumentima šireg područja odbiti izdati suglasnost i time spriječiti donošenje takvog plana. Nažalost, država je to „uzela“ pa sad to radi Ministarstvo. Prema tome, tu Zavod ni Županija ne mogu ozbiljnije reagirati.

Znači, da u svom urbanističkom planu, na primjer, Općina Kraljevica donese odluku da se izgrade dva towera od 36 katova po uzoru na Abu Dhabi, kako to možete spriječiti?

- U pravilu, teško. Naš županijski plan ima strateške odrednice na karti 1:100.000, sve ostalo jedinice lokalne samouprave same razrađuju. Mi ne bi mogli spriječiti izgradnju takvih towera ukoliko bi oni na adekvatan način u građevinskom području tako nešto htjeli učiniti.

Da li je to onda prostor za koruptivne radnje u lokalnim zajednicama?

- Apsolutno može biti, i vjerojatno negdje toga ima i zbog toga je vrlo diskutabilno da li je ovakav način, kako je sada zakonodavno postavljeno, dobar. Ne znam da li ima dovoljno opravdanja i zbog čega bi netko u Zagrebu mogao bolje procijeniti plan koji će donijeti XY općina i grad u odnosu na nas koji smo tu i koji bolje znamo lokalnu situaciju. Zbog čega bi netko u Zagrebu bolje štutio obalni pojas nego što to mi činimo u Županiji. Ja smatram da to nije dobro i da je puno bolje da se ovlasti županije prošire, da ona barem poprmi neke oblike regija. Država treba imati nadzorni mehanizam gdje će putem svojih inspekcija i nadzornih službi kontrolirati županiju i ako treba poništavati neke dokumente. Ovakav sustav gdje smo mi to sveli na odluku nekog referenta koji sjedi u ministarstvu mislim da nije dobar.

Sveučilište i gospodarstvo moraju u dijalog

Kao redoviti profesor na fakultetu, što možete reći o usklađenosti sveučilišta i gospodarstva u potrebama za obrazovanjem?

- Nismo još dosegli onaj vid povezanosti i suradnje koji bi trebalo. Sveučilišta su, pa i naše riječko, još uvijek orijentirani sami na sebe. S druge strane, mislim da bi se Sveučilište rado otvorilo prema gospodarstvu ali nisam siguran da ima s kim razgovarati. Struktura našeg gospodarstva je takva da se u većini slučajeva traži polukvalificirana radna snaga, a visoko obrazovane stručnjake - ne previše. Sveučilište treba pokušati privući gospodarstvenike. Znanost bi se pored ostalog trebala usmjeriti na projekte koji će dati odgovor na konkretna pragmatična gospodarska pitanja. Tu je i pitanje upisne politike. Današnji svijet razvija se u pravcu tehničkih i informatičkih znanosti, a to bi trebao biti naglasak posebno u našoj županiji. Osim toga, Sveučilište mora gledati i što tržište traži. Ja sam izuzetno zadovoljan što sam na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu u Opatiji uspio uvjeriti dekana da otvorimo doktorski studij za menadžment održivog razvoja. Došli su nam studenti iz svih krajeva Hrvatske, što znači da smo pogodili s onim što tržište traži. ■■

Hrvatska je pogriješila kada je u posljednjih 20-ak godina smatrala da joj industrija ne treba - dr. Mladen Črnjar

Nemiri u Ukrajini ponovno su skrenuli pozornost na nove putove za dovod plina putem LNG terminala. Međutim pitanje je da li mi u ovom trenutku imamo investitora. Ne vjerujem da bi Europa dala sredstva za dva terminala – u Trstu i na Krku – jer su preblizu. Vjerojatno će biti u igri tko će prvi startati

Rijeka želi u društvo kulturnih prijestolnica

Koristi od titule EPK velike su i mnogostruke, i nadilaze samo područje kulture, jer se njihov efekt multiplicira u gospodarstvu kroz turistički razvoj, gradovi postaju vidljiviji na karti Europe, imaju priliku nanovo definirati svoj imidž, a značajne su i društvene koristi, objašnjava Irena Kregar Šegota

Napisao: Davor ŽIC
Snimili: Petar FABIJAN
i Damir ŠKOMRLJ

Počelo je s Atenom 1985. godine

Projekt titule Europske prijestolnice kulture pokrenut je sredinom osamdesetih godina prošlog stoljeća, na prijedlog grčke ministrice kulture Meline Mercouri, i uz podršku Europskog parlamenta. Prvu titulu ponijela je Atena 1985. godine, i od tada je svake godine po jedan, a od 2011. godine po dva grada, nosio ovaj prestižni naslov. Dosad je titulu ponijelo ukupno četrdeset gradova, među kojima su Genova, Glasgow, Krakov, Porto, Amsterdam, Berlin, Pariz, Madrid, Stockholm, Dublin, Graz, Lille, Liverpool, Patras, Pečuh, Essen, Košice, Marseille...

Europskom prijestolnicom kulture 2020. godine postat će jedan irski i jedan hrvatski grad, a uz Zagreb, Varaždin, Split, Pula, Zadar, Dubrovnik i Osijek, među potencijalnim kandidatima je i Grad Rijeka, koji je ambiciozno pristupio izradi kandidature za ovu važnu titulu što je proteklih godina i desetljeća preporučila mnoge europske gradove. Projekt Europske prijestolnice kulture jedan je od najuspješnijih poduhvata u europskoj suvremenoj kulturnoj povijesti, a interes i konkurencija među lokalnim zajednicama izrazito je velika – primjerice, za ovu titulu 2019. godine u Italiji konkurira više od dvadeset gradova.

- Koristi od titule EPK velike su i mnogostruke, i nadilaze samo područje kulture, jer se njihov efekt multiplicira u gospodarstvu kroz turistički razvoj, gradovi postaju vidljiviji na karti Europe, imaju priliku nanovo definirati svoj imidž, a značajne su i društvene koristi poput zajedništva među građanima u ostvarenju zajedničkog cilja, objašnjava Irena Kregar Šegota, savjetnica za međunarodnu suradnju u odjelu za kulturu Grada

Koncept kandidature Rijeke bazira se na četiri pojma – luka, voda, rad i manjine

Rijeke i koordinatorka kandidature Rijeke za Europsku prijestolnicu kulture.

Tijekom proteklog desetljeća nekolicina je bivših industrijskih europskih gradova iskoristilo titulu Europske prijestolnice kulture kako bi se „redefinirali“ u očima svojih građana, ali i čitave Europe. Možda najuspješniju transformaciju doživio je Liverpool, koji je titulu EPK ponio 2008. godine. Rockerski grad i nekadašnje industrijsko srce Britanije, koje je naglo ostalo bez industrije i gospodarske perspektive, dijeli mnoge kulturne i privredne karakteristike s Rijekom. Upravo kroz kandidaturu i provođenje projekta Europske prijestolnice kulture, Liverpool je doživio svoju urbanu regeneraciju, postavši ne samo kulturno, već i značajno gospodarsko i turističko odredište, a slične su sudbine prošli i gradovi kao što su Lille u Francuskoj ili Porto u Portugalu.

- U tom kontekstu i Rijeka može iskoristiti ovaj projekt kako bi se suočila sa svojim problemima, a to je upravo ono što proces kandidature omogućava, i moramo ga iskoristiti kako bismo stvorili novu energiju, potaknuli zajedništvo i gradili kvalitetno društvo, ali istovremeno i postali vidljiviji u turističkom, gospodarskom, te naravno kulturnom smislu, govori Kregar Šegota.

Rano krenuli u pripremu kandidature

Iako će konkurencija za osvajanje prestižne titule biti prilično jaka, prednost Rijeke možda se krije i u činjenici da je prilično rano odlučila krenuti u pripremu svoje kandidature. Još u travnju 2013. godine Gradsko vijeće usvojilo je prijedlog odluke o isticanju kandidature Grada Rijeke za EPK 2020. godine, a nekoliko mjeseci kasnije usvojena je i Strategija razvoja kojom se ova kandidatura definira kao jedan od osam prioritarnih riječkih projekata do 2020. godine.

- Radi se o projektu koji zahtijeva značajne resurse, ne samo financijske, nego i kadrovske, kao i kreativne, a pobjednik se ne bira samo na temelju aktualnog stanja u kulturi ili kulturnoj baštini, nego se traži jedan nov i svjež koncept promišljanja kulture u užem smislu, ali i širem smislu, kao zajedništva građana, tolerancije, multikulturalnosti... Mogu se ljudi pitati kako će se Rijeka nositi s jednim Dubrovnikom, primjerice, ali ovo nije projekt u kojem se vrednuje samo povijest i naslijeđe, već se gledaju i potencijali gradova kandidata. Rijeka se izvana percipira kao jedno aktivno kulturno središte, grad rocka

Irena Kregar Šegota: Svi gradovi koriste ovu kandidaturu za urbanu regeneraciju

i alternative, ne samo u glazbi već i u običajima poput Karnevala, pomalo „pomaknut“ grad, ali otvoren u smislu tolerancije, prihvaćanja različitosti i multikulturalizma, te grad značajne industrijske i povijesne baštine, objašnjava Kregar Šegota.

Grad otvoren onome što je „drugačije“

Temeljem takvog identiteta Rijeke, osmišljen je i koncept kandidature, koji se bazira na četiri pojma – luka, voda, rad i manjine. Među četiri odrednice riječkog postojanja, rad je povezan s industrijskom baštinom grada, ali i činjenicom da su nekadašnji centralni gospodarski prostori poput kompleksa Rikard Benčić sada posvećeni kulturnim zbivanjima, pa je tako i rad ranijih generacija utkan u sadašnji i budući rad riječkih kulturnih djelatnika. Pojam manjine odnosi se na svakoga od stanovnika grada, i vezuje se uz riječku povijest multikulturalizma, ispunjenu miješanjem različitosti i raznih utjecaja koja su i stvorila grad otvoren onome što je „drugačije“, dok su luka i voda neraskidivi dijelovi tkiva samog „grada koji teče“ i koji je upravo svojom lukom povezan sa čitavim svijetom.

- Koncept kandidature sada je na javnoj raspravi, a primamo brojne primjedbe i opaske građana od kojih želimo čuti što oni smatraju da bi taj koncept trebao obuhvatiti i u kojem ćemo se smjeru organizirati. Istovremeno, radimo i brojne aktivnosti kao što su predavanja u školama i vrtićima, radionice, a uskoro kreću i naše „street art“ aktivnosti. Pokrenuli smo i projekt AmbasadoRI, koji će uključivati stotinjak osoba iz kulture i javnog života grada koji će promovirati ideju Rijeke kao Europske prijestolnice kulture, zaključuje Kregar Šegota.

Podrška na regionalnoj razini

Upravo kvalitetan program osnova je temeljem koje će se odlučivati o kandidaturi gradova,

a uz to važne odrednice bit će i način na koji su uključeni građani, sposobnost upravljanja prostorom, ali i politička stabilnost, zbog čega je važno da sve političke opcije izraze podršku ideji kandidature. Dodatnu ulogu u takvoj stabilnosti ima i činjenica da je Grad Rijeka kao nositelj ovog projekta dogovorila partnerstvo sa Sveučilištem, Turističkom zajednicom, Gradom Opatijom, te Primorsko-goranskom županijom koja upravo osigurava stabilnost i podršku s regionalne razine.

- Ciljevi s kojima smo mi ušli u ovo partnerstvo su razvoj suradnje koji će, s jedne strane, omogućiti prijenos visoke kulture kakva se proizvodi u Gradu Rijeci i na manja mjesta diljem županije, i pritom ne mislim samo na sadržaje, već i na znanja i vještine. Zajedno ćemo raditi na programu koji potiče spremnost manjih sredina za kulturnu proizvodnju, ali i za razvoj publike. S druge strane, ovim projektom stvara se i sinergija među našim kulturnim ustanovama, a najbolji je primjer toga akcija „Muzeji zajedno“ u kojem sudjeluju gradske i županijske muzejske institucije, posljedica čega je veća vidljivost i privlačnost publici. Ono gdje Primorsko-goranska županija može pridonijeti uspjehu kandidature jest i pokretanjem niza formalnih elemenata, između ostalog uključivanja kandidature kao sastavnog dijela strategije razvoja što je Grad Rijeka već poduzeo, a uskoro će to učiniti i županija. Radimo i nekoliko projekata koji će biti sastavni dio kandidature, kao što je „Glagoljica“ koji povezuje niz lokaliteta materijalne i nematerijalne kulturne baštine u Primorsko-goranskoj županiji, ističe županijsku ulogu pročelnik za kulturu Valerij Jurešić. ■■

U drugi krug idu dva grada

Trenutačno niti jedan od gradova koji su iskazali interes za titulu Europske prijestolnice kulture 2020. godine nije službeni kandidat. Naime, u lipnju 2014. Ministarstvo je raspisalo natječaj, nakon čega gradovi imaju 10 mjeseci za pripremu kandidature i pisanje prijavnice. Sredinom 2015. godine znat će se koji su gradovi ušli u drugi krug natjecanja, i među njima će se početkom 2016. godine odabrati najbolji. Kvalitetu prijave ocjenjivat će nezavisni europski panel sastavljen od stručnjaka iz područja kulture i umjetnosti.

Financijska sredstva

Budžeti gradova koji su proglašeni Europskim prijestolnicama kulture različiti su, i variraju od otprilike 12 pa do 120 milijuna eura. Titula se nosi čitave godine, i tijekom tog vremena provodi se velik broj događanja i manifestacija – stoga je taj iznos zapravo samo trošak programskih sadržaja, a ne i, primjerice, realizacije projekata izgradnje novih kulturnih ustanova. EU kao nagradu svakom gradu daje 1,5 milijuna eura, a svi dobitnici trude se biti i aktivno okrenuti financiranju iz drugih europskih fondova.

- Sama infrastruktura nije temelj prijave, već program, no svi gradovi zapravo iskoriste ovu kandidaturu za urbanu regeneraciju, što rezultira novim i uzbudljivim arhitekturnim znamenitostima. Naš je i cilj realizirati projekte vezane uz infrastrukturu, pri čemu je ključna riječ obnova – grad raspolaže mnogim zapuštenim industrijskim prostorima, koji bi mogli poslužiti u kulturne svrhe, a ključni je kompleks Rikard Benčić u kojem bi se trebalo organizirati novo gradsko kulturno središte uz niz ustanova kao što su MMSU, knjižnica, dječja kuća, govori Kregar Šegota.

U animiranju javnosti radi se na brojnim aktivnostima i događajima

Rijeka ima šanse nositi se i s jednim Dubrovnikom, jer ovo nije projekt u kojem se vrednuje samo povijest i naslijeđe, već se gledaju i potencijali gradova kandidata

Gospodarski razvoj, pa turizam i mladi

Napisao: Davor ŽIC
Snimio: Sandro RUBINIĆ

Općina Klana pravo je gospodarsko čudo u kojem ima dovoljno posla za svaku radno sposobnu osobu među stanovništvom koje broji oko dvije tisuće ljudi, i po tome su vjerojatno kuriozitet u Hrvatskoj. Sada je cilj u Klanu privući nove mlade stanovnike

Klana je po mnogočemu jedinstveno mjesto – općina na samom vrhu Primorsko-goranske županije pravo je gospodarsko čudo u kojem ima dovoljno posla za svaku radno sposobnu osobu među stanovništvom koje broji nešto manje od dvije tisuće ljudi. Mjesto duge povijesti pred sobom ima svijetlu budućnost, u kojoj načelnik Matija Laginja želi povećati dosad ionako kvalitetan životni standard te otvoriti Klanu novim stanovnicima i tako „pomladiti“ jednu od najmanjih primorskih općina. Gospodarski razvoj u drugi je plan gurnuo turizam, pa je Klana jedno od rijetkih mjesta u Hrvatskoj koje nema svoju Turističku zajednicu, no otvaranjem granica sa susjednom Slovenijom kojoj Klana prirodno gravitira jednako koliko i Rijeci, otvara se mogućnost za osmišljavanje cjelovite destinacije biciklističkog i ruralnog turizma koja će privlačiti domaće i strane posjetitelje. U međuvremenu, Laginja, već drugi mandat zaredom izabran s liste HDZ-a, kaže kako „dogovor kuću gradi“ i kako je Općinsko vijeće u kojem niti jedna politička opcija nema većinu, naučilo raditi zajedno u korist mjesta i građana koji u njemu žive.

Udaljeno predgrađe Rijeke

Kakav je život u Klani? To je nekako „najbrdskija“ općina u riječkom i opatijskom zaleđu, kako biste opisali svakodnevicu ovog kraja ljudima koji o njemu mnogo ne znaju?

- Iako ju mnogi ne percipiraju tako, mislim da možemo reći da je Klana zapravo predgrađe Rijeke,

Klana jedno od rijetkih mjesta u Hrvatskoj koje nema svoju Turističku zajednicu, ali ima što pokazati - Matija Laginja

samo malo više udaljeno. Na dvadeset minuta smo od grada, a izgradnjom novih prometnica bit ćemo još i bliži. Percepcija ljudi je da smo mi jako udaljeni, da smo Gorski kotar, da je zima... Činjenica je da postoji temperaturna razlika, pogotovo po zimi kada ovdje bude snijega, a u nižim predjelima ga nema. No, možda ono posebno važno za istaknuti o Klani jest da ovdje praktički nemamo nezaposlenih, više ljudi dolazi raditi u Klanu nego što iz Klane ide drugdje, odnosno imamo više raspoloživih poslova nego što imamo raspoloživih ljudi u našem mjestu. To je zahvaljujući prvenstveno Drvnoj industriji Klana koja zapošljava oko 450 ljudi, a tu su od većih tvrtki GP Krk, Modern line, prijevoznici Gržinčić i drugi. Tako da možemo reći da smo po tome vjerojatno kuriozitet u Hrvatskoj. Vjerujem da je naš gospodarski razvoj povezan i s našim položajem – blizu su ne samo Rijeka, nego i Slovenija i Trst...

Klana ima dugu povijest?

- Prva istraživanja na lokalitetima ispod Klane pokazuju da su negdje u 6. stoljeću prije Krista pronađeni prvi tragovi ljudi na ovom području. Klana se u jednom dokumentu u Vatikanu, o posjeti biskupa, spominje već u 13. stoljeću, baš ime mjesta. Klana je oduvijek bila carinarnica, odnosno mitnica, gdje je stajao kaštel u kojem su

se mijenjali različiti grofovi. Nekad je potpadala pod Podgrad u Sloveniji, a od sredine 19. stoljeća postala je dio Kastavštine. Početkom stoljeća tražila je Klana od Austrije da postane samostalna općina, ali to se nije realiziralo, a općinu je dobila dolaskom Italije. Odonda se vuče i sidro u našem grbu koje smo morali preuzeti, iako po logici i nema neke veze s nama.

Sa susjednom Slovenijom Klanu i dalje vežu dobri odnosi?

- Ne možemo govoriti o dobrim ili lošim odnosima, mi oduvijek živimo zajedno i praktički smo isto područje. Posljednjih godina granica je ipak napravila svoje, ali i dalje se ljudi druže i žene međusobno... Problem je što u Sloveniju moramo ići oko, iako nam je praktički u Liscu granica. Ove godine potpisali smo s Općinom Ilirska Bistrica pismo namjere da se uredi cesta između naše dvije općine, a vidimo da i županija podržava te inicijative, i da su suradnje sve intenzivnije što je i prirodno i logično.

Kanalizacija i telefonija prioriteta

Temeljni prihodi proračuna Klane vrte se oko osam milijuna kuna otprilike. Što se može s tim sredstvima napraviti, je li to dovoljno za razvoj?

- Uvijek se gleda na neke investicije. Većina proračuna u svim jedinicama lokalne samouprave, pa tako i našoj, ide na održavanje standarda, a nama je to možda malo teže jer moramo pratiti standard većih i bogatijih općina kao što su Matulji, Viškovo, Čavle s kojima se uspoređuju naši stanovnici. Iako, često i prednjačimo u Županiji pa smo tako prvi krenuli s financiranjem besplatnih školskih knjiga iz općinskog budžeta, što su kasnije preuzeli i mnogi drugi. Socijalni program nam je na razini susjeda, a imamo i neke dodatne stvari kao što je 500 kuna koje dajemo prvašićima. Budući da smo najudaljeniji, to znači da moramo više plaćati i Autotrolej za autobuse, da su nam skuplje investicije u vodovod, no usprkos tome pokrivenost vodom je 99 posto. Kanalizaciju imamo u centru Klane, ostala mjesta ne, ali nadamo se da ćemo uz pomoć europskih fondova proširiti pokrivenost mrežom sanitarne kanalizacije. Inače, vodovod je Klana dobila još za vrijeme Austrije, a struju tridesetih godina prošlog stoljeća, tako da su te neke komunalne i infrastrukturne stvari zaživjele kod nas prije nego u nekim drugim sredinama. Krećemo i u nove tehnologije, jer smo se uključili u projekt e-Županija, i nadamo se da bismo putem njega mogli dobiti kvalitetnu vezu u mjestima poput Lisca gdje nema ni telefona ni dobrog signala za mobilitel.

Gubitak brdsko-planinskog statusa dodatno će vam smanjiti prihode?

- Da. Dosad se nekako „krapamo“ s proračunom, ali ne znamo kako ćemo se „složiti“ za iduću godinu. Smjernice još nismo dobili. Gubimo taj status, ali još bi nam veći problem mogao biti i promjena zakona o dohotku, odnosno povećanje neoporezivog dijela plaće, zbog čega će lokalna samouprava izgubiti dosta prihoda.

Općina krenula u izgradnju novog naselja

Što se tiče planova za razvoj Klane, kako vidite ovo mjesto za tri godine, na kraju vašeg mandata, ili čak i dalje u budućnosti?

- Iako je gospodarska situacija u Klani dosta dobra, potičemo osposobljavanje radne zone u bivšoj vojarni. Imamo još radnih zona, no odlučili smo razvijati jednu po jednu, ovisno o sredstvima s kojima raspolažemo, a u najavi već imamo određene investitore koji bi nam podigli gospodarstvo na još višu razinu. Problem Klane je i u tome što imamo malo ljudi, a ideja je da ostane čim više ljudi ovdje i da se mladi ljudi nasele i počnu svoj život ovdje. Zato je Općina krenula u izgradnju novog naselja, dosad smo ishodovali sve dozvole, riješili većim dijelom zemljište i uskoro bi se u Klani trebalo dogoditi jedno novo naselje u prvoj fazi s obiteljskim kućama, a promjenom plana, ukoliko prođe takva inicijativa, i s višestambenim jedinicama. Klanu, dakle, vidim ne samo kao mjesto u kojem ljudi rade, nego i kao mjesto u kojem ljudi žive. Zbog svih infrastrukturnih projekata krenuli smo i u obnovu zemljišnih knjiga, i to nam je projekt stoljeća jer njegovim rješavanjem dobivamo temelj za rješavanje svih ostalih investicija. Također, krećemo i u izgradnju doma za starije osobe, također na području bivše vojarnje. Tražimo investitora za to, i vjerujemo da će to dodatno povećati standard mjesta.

Naše društveno i kulturno središte je Multimedijalni centar koji je već dobro „uhodan“ u Klani, gdje se pažnja posvećuje prvenstveno djeci, ali i umirovljenicima i svim ostalim kategorijama. Jedan od naših planova za naredno razdoblje jest i da turistički oživimo Klanu, da ona i formalno postane centar biciklističkog turizma, što sad već u jednu ruku i jest, da „micanjem“ Šengenskog režima i otvaranjem granice sa Slovenijom i budućim centrom Platak, možda i Gorskim kotarom, stvorimo jednu atraktivnu rutu kroz netaknutu prirodu koju tek treba otkriti. ■■

DI Klana zapošljava oko 450 ljudi, a od većih tvrtki tu su GP Krk, Modern line, prijevoznici Gržinčić i drugi... (M. Gracin)

Gubimo status brdsko-planinskog područja, ali još bi nam veći problem mogao biti i promjena zakona o dohotku

O Laginjama

Laginja je popularno prezime u Klani?

- U Klani ima najviše prezimena Raspor i Laginja, uz još par domaćih tradicionalnih prezimena. To je dosta rašireno prezime i vezano je upravo uz Klanu. Ima ih još nešto i u Istri, Opatiji, ali Klana je kolijevka Laginja.

Postoji li veza s najpoznatijim Laginjom, Matkom?

- Vjerojatno kad bi se porodično stablo gledalo da bi se pronašla zajednička grana. Ali inače, mi smo kuća do kuće, susjedi – samo uz stoljeće razlike...

Korak po korak do uspjeha

Napisao i snimio:
Marinko KRMPOTIĆ

Vlasnik pilane Robert Gec

Oslanjamo se na vlastite snage

“Investiciju vezanu uz novu pilanu smo realizirali mahom sami, a dio projekta uz pomoć Ministarstva poljoprivrede i šumarstva koje nam je osiguralo bespovratnu potporu za guljač kore. Nažalost, u tom procesu traženja pomoći prečest je i prevelik problem birokracija. Razdoblje od prijave do mogućnosti realizacije traje predugo i to čekanje na brdo potrebnih papire često blokira ideje i želje pa se više oslanjamo na vlastite snage”, ističe vlasnik pilane.

Prizor iz pogona - svake godine drže ritam ulaganja i zato su danas svi strojevi novi

U Pilani Gec sada razmišljaju o tome da svakom raspiljenom trupcu u njihovoj pilani dodaju vrijednost, a to se može tako da kroz polufinalnu ili finalnu obradu prerade najkvalitetniji dio trupca, a drugi se dio iskoristi za građevinsku konstrukciju, dok bi drveni ostatak koji se sada koristimo za sječku, iskoristili kao energent za obnovljive izvore energije

S trenutačno 25 zaposlenika i godišnjom preradom 30.000 kubika drvene građe, Pilana Gec u Lučicama svrstava se među veće i uspješnije goranske pilane, a lijepo je i pohvalno da su svi do sada ostvareni rezultati posljedica promišljenog, stručnog i postupnog razvoja. Vlasnik ove pilane poznate po kvalitetnim proizvodima je Robert Gec, član ugledne obitelji koja u Plešcima nedaleko od Čabra već niz desetljeća ima uspješnu firmu. Robert, ekonomist po struci, odlučio je pred nekoliko godina upotpuniti poslovne uspjehe vlastite obitelji, a izbor je, kaže, pao na pilanarstvo ne samo zbog obiteljske tradicije, već ponajprije stoga što gaji ljubav prema Gorskom

kotaru i šumi, u kojoj često boravi zbog aktivnosti vezanih uz lovstvo.

Investiranje u pilanu i strojeve

“U prvi posao vezan uz pilanarstvo krenuo sam 2006. godine unajmivši pilanu u Malom Selu, nedaleko od Crnog Luga. Ta je pilana bila u vlasništvu Filipovićevo Finvesta, a nakon prve godine rada i iskustva stečenog u tom razdoblju odlučio sam se na novi korak unajmivši halu u Poslovnoj zoni Lučice, na prostoru gdje su nekada bile velike pilane. Korak naprijed u tom novom pokušaju bio je što smo iznajmili prostor, ali ne i strojeve koje smo kupili i s kojima smo počeli raditi. S desetak zaposlenih ubrzo smo vidjeli da se može kvalitetno raditi pa sam vrlo brzo počeo razmišljati o daljnjem ulaganju, točnije o kupnji prostora na kojem bih izgradio vlastitu pilanu. Mogućnost za to pružala se baš u Lučicama, nedaleko od našeg tadašnjeg iznajmljenog pogona pa smo počeli aktivnosti oko kupnje željenog zemljišta što je, kako to već u Hrvatskoj biva, malo potrajalo. Napokon, 2012. godine dovršili smo sve poslove oko kupnje tog prostora čime su se stekli uvjeti za daljnje iskorake.

Riječ je o prostoru od 22.000 kvadrata od čega je na 1.600 kvadrata pogon, a ostalo prostor za sirovinu i skladište. Iste godine tu smo izgradili novu veliku halu, montirali novo postrojenje i počeli s radom nastojeći i dalje svake godine držati ritam novih ulaganja. Tako smo kupili sve nove strojeve pri čemu posebno ističem da je tračna pila i cjelokupna linija kupljena od

Polovica proizvodnje završava na domaćem tržištu, a pola ide u Austriju

hrvatskih proizvođača. Kupili smo i nove strojeve za raspiljavanje prizmi u krajanje dasaka, mlin za izradu sječke, a ove smo godine kupili i montirali guljač kore što će poboljšati kvalitetu sječke te smo investirali u kompletno nove tehnologije za primarnu preradu drva.

Svakom trupcu “dodati” vrijednost

Također, nastavlja Gec, dokupili smo još 25.000 kvadrata za daljnji razvoj, a ulagali bi i više da postoje sigurniji uvjeti razvoja. Ono što nas u tome sprječava je činjenica da nam u ovom trenutku u Hrvatskoj nitko ne može jamčiti da ćemo, primjerice, sljedećih desetak godina imati svake godine potrebnih nam 30.000 kubika sirovine za rad naših kapaciteta. S Hrvatskim šumama koje su nam glavni dobavljač sirovine godišnje imamo ugovor na svega 9.000 kubika što je tek trećina naših kapaciteta. Ostalu potrebnu sirovinu kupujemo na licitacijama, od privatnih šumovlasnika i gdje god stignemo, čak i iz Slovenije. Naravno, u takvim nesigurnim uvjetima ne možemo ulagati i razvijati se na način i brzinom koju bismo željeli”, naglašava Gec koji na upit u kojem bi se smjeru volio razvijati kad bi za to postojali uvjeti kaže:

“Razmišljamo o tome da svakom raspiljenom trupcu na našoj pilani dodamo vrijednost, a to možemo tako da kroz polufinalnu ili finalnu obradu preradimo najkvalitetniji dio trupca,

Plaće su redovite i veće od onih koje daju ostali pilanari

a drugi dio da se iskoristi za građevinsku konstrukciju, dok bismo drveni ostatak koji sada koristimo za sječku, iskoristili kao energent za obnovljive izvore energije. Mogli bismo, također, primjerice, proizvoditi prozorske profile za čiji plasman već imamo i potencijalnog kupca, a isto tako već sada imamo mogućnosti prerade otpada, odnosno biomase koju koristimo. Svakako nam je cilj podići proizvodnju do razine polufinale, a hoće li to biti proizvodnja energije od biomase, proizvodnja peleta, izrada ljepljenih elemenata ili prozorskih profila to ćemo još vidjeti i to će u velikoj mjeri ovisiti o stanju na tržištu, kao i činjenici možemo li količinom sirovine jamčiti konstantnost takve proizvodnje. No, kažem, sve je to u fazi čekanja jer ne želimo ulagati u nešto što nije sigurno i “zakopati” se u neke dugove”, zaključuje Gec dodajući kako ulaganja najviše ovise o stanju na tržištu kao i o slobodno dostupnim količinama sirovine na terenu. ■■

25 zaposlenih, 22 u proizvodnji

Dok se radilo u prethodnom iznajmljenom pogonu uposleno je bilo desetero ljudi koji su godišnje mogli izraditi 10.000 kubika drvene građe. Ti su kapaciteti sada gotovo utrostručeni, a svi uposlenici su ljudi s ovog područja - Delnica, Ravne Gore, Crnog Luga... “Plaće su redovite i veće od onih koje daju ostali pilanari s našeg područja pa stoga i imamo vrlo kvalitetne radnike, a od 25 uposlenih 22 su u direktnoj proizvodnji, nedavno smo uposlili tehnologa jer želimo razvoj, a tu smo još ja kao rukovoditelj i tajnica. Cijelo vrijeme ulažemo u kvalitetu i kvalitetan kadar jer nema kvalitetnog proizvoda bez kvalitetnog i zadovoljnog radnika”, govori Gec.

Bez poteškoća s plasmanom

“Temelj našeg uspjeha uz postupnost svakako je i rad te pošten odnos zahvaljujući čemu su naši proizvodi na tržištu prepoznati kao vrlo kvalitetni zbog čega nemamo nikakvih poteškoća s plasmanom svega što napravimo. Također, redovito izvršavamo sve naše obveze prema dobavljačima i institucijama. Polovica naše proizvodnje završava na domaćem tržištu i to uglavnom za potrebe građevinskih firmi koje rade s drvom, a drugi dio naših proizvoda plasiramo za austrijskog kupca koji uz austrijsko tržište, koliko nam je poznato, našu robu plasira i na druge lokacije inozemnog tržišta”, rekao je Gec.

Za rad pilane svake je godine potrebno 30.000 kubika sirovine

Košljun je mjesto koje od dana svog nastanka pa do danas živi sa svojom okolinom, otokom Krkom i njegovim žiteljima s kojima su kroz povijesti djelili i dobro i zlo, kaže fra Klement Sršen, gvardijan redovničke zajednice koja u ovom trenutku ima svega tri člana

Košljun

Samostan koji oduševljava
turiste ali i duhovno ranjene

Rad s turistima danas je jedna od najvećih preokupacija košljunskih redovnika

Otočić teritorijalno ne pripada Puntu ali predstavlja njegovo bogatstvo

Samostan godišnje obiđe između 30 i 35 tisuća posjetitelja

Nova "Prirodoslovna zbirka fra Berarda Ante Barčića" javnosti je predstavljena sredinom rujna 2014.

Napisao: Mladen TRINAJSTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Rezervat šumske vegetacije

Površina ovog neobičnog otočića iznosi svega 68.500 četvornih metara a od 1969. godine zaštićen je i kao specijalni rezervat šumske vegetacije. Na njemu se nalazi oko 400 biljnih vrsta.

Košljun - otočić na otoku, po mnogočemu je posebno i drugačije mjesto. Nevelika fleka zelenila smještena u samom središtu Puntarske drage, zatvorene uvala na razmeđu Općine Puntar i Grada Krka mjesto je na kojemu danas, kao i u prošlim stoljećima, mnogi traže, a najčešće i nalaze, svoj mir i spokoj. Oaza je to iznimne ambijetalne i prirodne ljepote, bogatstva duhovnosti koja je oduvijek neodvojivo utkana u tkivo tog slikovitog otočića, doma malene franjevačke zajednice koja je glas o Košljunu ali i "majčinskom" mu otoku Krku uspjela pronijeti diljem zemaljske kugle.

Legenda o postanku

Kao i svako slično mjesto, i bajkoviti Košljun sa sobom nosi legende o svome nastanku pa je tako mnogima poznata ona po kojoj je taj komadić Bodulije nastao događanjima koja su se zbila davno, u vrijeme dok je cijela Puntarska draga bila plodno polje koje su obrađivala dva brata, od kojih je jedan bio slijep. Prilikom podjele ljetine onaj zdravi prevario je svoga slijepog brata što je, kaže lokalna legenda, izazvalo Božju srdžbu koja je rezultirala preplavlivanjem cijelog nepravедno podijeljenog polja i očuvanjem jedino kuće prevarenog slijepog brata koja je zajedno s njegovim okolnim omanjim posjedom jedina ostala izdignuta iznad površine mora.

Izlaskom iz domene legendi i ulaskom u sferu povijesnih činjenica doznati ćemo da je Košljun bio nastanjen još u rimsko doba kada je na njemu izgrađen utvrđeni ljetnikovac. Od njega, drže povjesničari, otočić i vuče svoje ime: castellum –

Košljun. Zna se i da se na tom otočiću još od 12. stoljeća nalazila glagoljaška benediktinska opatija sv. Marije s trobrodnom romaničkom crkvom čiji se temelji nalaze ispod današnje samostanske crkve.

Pet i pol stoljeća franjevaca

Benediktinski samostan u 15. stoljeću ostaje prazan i napušten a na molbu vlasnika otoka, krčkih knezova Martina i Ivana Frankopana, 1447. godine papa Nikola V. dopušta da u napušteni i tad već dobro ruširani samostanski kompleks uđu franjevci, redovnici koji već tad obitavaju u njihovom i danas postojećem samonstanu u gradu Krku. Zalaganjem Ivana Frankopana i kćeri mu Marije Katarine, benediktinska crkva povećana je i obnovljena i to dobrim dijelom novcem koji je samostanskoj zajednici oporučno ostavila u Veneciji preminula Katarina Frankopan. Spomenuta je, kao uvjet izvršenja oporuke, zaželjela biti pokopana na spomenutom otočiću pa se njeni zemni ostaci i danas čuvaju u grobnici smještenoj na samom ulazu u samostansku crkvu.

Kako nam je, predstavljajući dugu, bogatu i zanimljivu povijest tog morem okruženog franjevačkog samostana prenio fra Klement Sršen, gvardijan redovničke zajednice koja u ovom trenutku ima svega tri člana, Košljun je mjesto koje od dana svog nastanka pa do danas živi sa svojom okolinom, otokom Krkom i njegovim žiteljima s kojima su kroz povijest djelili i dobro i zlo. O tome danas zasigurno ponajbolje svjedoče raznim povijesnim artefaktima ispunjene muzejske

zbirke koje, uz njegove ambijentalno-prirodnačke zanačajke, u vremenima masovnih turističkih gibanja čine jedan od najčešćih razloga dolaska posjetitelja na taj otočić.

Samostanska knjižnica sa stotinu inkunabula

Jedna od najvećih vrijednosti pohranjenih na ovom otoku, kazuje nam fra Klement Sršen, krije se u samostanskoj knjižnici koja je najstarija i najveća na otoku Krku, s fondom od oko 30 tisuća bibliotetskih jedinica, među kojima se nalazi i zbirka od čak stotinu inkunabula. To je ujedno najveća takva zbirka u našim krajevima i njome se posebno ponosimo iako ih, nažalost, zbog njihove vrijednosti i nastojanja zaštite i očuvanja ne možemo prezentirati široj javnosti, objasnio nam je gvardijan koji, doznajemo, u spomenutoj otočnoj oazi živi i djeluje već dva i pol desetljeća. Posebna dragocjenost je i prvo izdanje latinskog prijevoda Ptolomejeva atlasa iz 1511. godine koji je jedan od svega tri njegova do danas sačuvana primjerka. Tu je i Strabonov atlas tiskan u Baselu 1571. godine ali i naša glazbena zbirka koja sadrži brojne vrijedne unikatne i neumatske zapise iz 11. stoljeća, jednako kao i iluminirane korale.

Nezaobilazan je i jedan od najprepoznatljivijih povijesnih odnosno umjetničkih elemenata spomenutog otočnog samostana - poliptih postavljen na glavnom oltaru kojeg je u prvoj polovici 16. stoljeća izradio glasoviti venecijanski umjetnik Girolamo da Santacroce, jednako kao i ne tako davno brižno restaurirana slika oltarnog

luka - prikaz raja, čistilišta i pakla. Spomenuto djelo Francesca Ughetta iz 1653. godine ujedno je i najveća pomična slika u Hrvatskoj.

Atrakcija za turiste

Teško bi bilo nabrojati sve što naš samostan čuva i što, u najvećem dijelu ovdje pohranjenog materijala, danas prezentira svojim posjetiteljima koji nas iz dana u dan, iz godine u godinu, pohode u sve većem broju, ističe fra Klement dodajući kako je rad s turistima danas jedna od najvećih preokupacija tamošnjih redovnika.

- Svjesni smo činjenice da je naš otočić odavno postao nezaobilaznom atrakcijom koju ne propuštaju obični i razgledati brojni posjetitelji otoka Krka ali i cijelog Kvarnera, naglašava naš sugovornik dodajući kako taj samostan godišnje obiđe između 30 i 35 tisuća posjetitelja. Eto, a nas smo ovdje samo trojica tako da si možete predočiti koliko nam takav "režim" utječe na svakodnevnicu. Ipak, nastavlja gvardijan, franjevci su oduvijek živjeli s ljudima, njihovom svakodnevnicom i problemima pa kroz takvu prizmu i mi danas ovdje gledamo na rijeke ljudi koje nas svakodnevno pohode i kojima se, htjeli-ne htjeli, ipak moramo posvetiti i na neki način prepustiti. Uz sve to, zaključuje samostanski čelnik, košljunski franjevci ne gube i ne zapostavljaju duhovni i vjerski segment svojega djelovanja. Nikako, naglašava fra Klement dodajući kako je turistička svakodnevica tek nametnula podjelu njihova dana na onaj "samo njihov", odnosno duhovni dio (koji se u pravilu odvija u ranojutarnjim te večernjim satima, dok

Samostanska knjižnica, najstarija i najveća na otoku Krku, ima u svom fondu oko 30 tisuća bibliotetskih jedinica i zbirku od čak stotinu inkunabula. A posebna vrijednost samostanskih muzeja je u činjenici gotovo sav pohranjeni materijal "domaćeg podrijetla" kojeg su vrijedni i samozatajni franjevci ovdje stoljećima marljivo prikupljali

Oko 90 posto organiziranog izletničkog turizma Punta oduvijek se vrtilo upravo oko Košljuna i njegova samostana

Uspomena na fra Ivu Perana

Govoriti o Košljunu a ne spomenuti Slugu Božjega fra Ivana Perana bio bi velik propust. Za trideset godina provedenih na Košljunu fra Ivana Perana otočani će zauvijek pamtili kao fratra-autostopista, redovnika koji je svakodnevno na taj način putovao otokom ali i Kvarnerom želeći upoznati ljude te u takvom, neposrednom kontaktu s njima i ekumenski djelovati. Iza omiljenog Sluge Božjega ostali su brojni pisani radovi, kako u riječi tako i vrijednim notnim zapisima. Fra Ivo Perana otočani, posebice Puntari pamte i po predanom radu s generacijama mladih, posebice kroz njegovanje zbornog pjevanja. Umro je na glasu svetosti u Splitu 14. rujna 2003. a ubrzo je pokrenut i postupak njegova proglašenja blaženim i svetim. Kongregacija za kauze svetaca dodijelila mu je naslov Sluga Božji a postupak beatifikacije je u tijeku.

*Fra Klement Sršen:
Košljun se doživljava
oazom mira i zato mnogi
ljudi upravo ovdje žele
provesti nekoliko dana u
molitvi i sabranosti*

Turistički adut

Košljun je oduvijek dio Punta, iako teritorijalno ne pripada ovoj lokalnoj jedinici, ustvrdio je načelnik Općine Punat Marinko Žic naglašavajući kako činjenica da Košljun formalno spada pod susjedni Grad Krk nikad nije, niti će ikada raditi probleme u odnosima Puntara i Krčana koji tamošnje franjevce također doživljavaju "svojima". - U svakodnevici je ta redovnička zajednica ipak povezanija s našim mjestom, što i ne čudi obzirom da su i danas mještani Punta posebice u vjerskom smislu izuzetno okrenuti tamošnjim franjevcima. Taj je otočić naše bogatstvo, kako u već spomenutom, vjerskom tako i u turističkom smislu jer se 90-tak posto organiziranog izletničkog turizma Punta oduvijek vrti upravo oko tog otoka odnosno ondje smještenog samostana. Općina Punat, u okvirima svojih mogućnosti, oduvijek podupire i podržava svaku inicijativu tamošnje redovničke zajednice, bez obzira radi li se o nekoj manifestaciji, obljetnici, kulturnom događanju ili pak nastojanjima vezanim uz čuvanje i održavanje tamošnjeg samostanskog kompleksa odnosno kapitalnom ulaganju u infrastrukturu tog slikovitog otočića. S veseljem iz Punta pratimo iskorake koje posljednjih godina košljunski franjevci čine na planu unapređenja svojih muzejsko-prezentacijskih sadržaja koji su, ovakvi kakve su ih tamošnji fratri uredili, postali vrijednošću i adutom današnjeg turističkog proizvoda Punta ali i cijelog otoka Krka, a to nije mala stvar, zaključio je načelnik Žic. Ustvrdio je i kako će Općina Punat i dalje bdjeti nad svojim franjevcima, koji svjesno ili nesvjesno, u značajnoj mjeri pridonose duhovnom boljitku ali jednako tako i gospodarskom napretku stanovnika susjednog im krčkog mjesta.

su redovnici sami na otoku op.a) te onaj drugi svjetovni, "izletnički" dio dana kad svatko od tamošnjih redovnika ima pune ruke posla oko prihvata na Košljun pristiglih turista i posjetitelja.

Nova prirodoslovna zbirka

Košljun bez daljnega jest na neki način turistički otok, od toga ne bježimo niti zaziremo. Napoljetku, od toga namičemo sredstva koja u potpunosti koristimo za održavanje, obnovu i uređenje samostana, njegovih društvenih sadržaj ali i muzejskih prostorija kojima se ponosimo i koje, po riječima mnogih naših posjetitelja, danas predstavljaju izuzetnu vrijednost i pravu atrakciju koja po svojem sadržaju, oblikovanju i kvaliteti prezentacije iznenađuje većinu naših gostiju, kaže fra Klement Sršen. A posebna vrijednost samostanskih muzeja, osim u broju, vrijednosti i atraktivnosti izloženih sadržaja ogleda se i u činjenici da je sav ili gotovo sav ondje pohranjeni materijal "domaćeg podrijetla" odnosno da mahom potječe s otoka Krka. Naši su vrijedni i samozatajni prethodnici ovdje stoljećima marljivo prikupljali "materijal", dijelom i u sklopu svojih edukacijskih nastojanja koja su se posebice ogledala kroz djelovanje nekadašnje "Niže gimnazije za redovničke pripravnike" koja je na Košljunu djelovala od 1894. do 1928. godine. Spomenuta je škola, u vrijeme najžešćih pritisaka pristalica talijanaštva, otvorila svoja vrata i lokalnoj zajednici pa je tako, uz to što je postala prvom gimnazijom s hrvatskim nastavnim jezikom u Istri i na Kvarneru, dugi niz godina predstavljala i jedan od važnijih čimbenika čuvanja identiteta

S veseljem iz Punta prate iskorake koje posljednjih godina košljunski franjevci čine na planu unapređenja svojih muzejsko-prezentacijskih sadržaja koji su, ovakvi kakve su ih tamošnji fratri uredili, postali vrijednošću i adutom današnjeg turističkog proizvoda Punta ali i cijelog otoka Krka

Košljunska arheološka zbirka nije velika brojem predmeta, ali je značajna jer prikupljena građa potječe isključivo s otoka Krka

ovdašnjih ljudi odnosno njihove hrvatske kulture i glagoljaške baštine, objašnjava nam gvardijan.

Upravo iz tog doba i tog konteksta potiče materijal koji je nedavno uklopljen u novu "Prirodoslovnu zbirku fra Berarda Ante Barčića" koja je, nakon dugih i zahtjevnih radova, zgotovljena i javnosti predstavljena sredinom rujna 2014., u sklopu programa obilježavanja 11. obljetnice smrti Sluge Božjega fra Ivana Perana - glasovitog i najblaže rečeno nekonvencionalnog franjevca koji je davno postao pravom ikonom samostana. Spomenuta prirodoslovna zbirka predstavljena je u oblikovno-prezentacijski i dizajnerski potpuno obnovljenom prostoru u kojemu se, na dopadljiv i oku ugodan način, sada odlično prezentira sve ono što je ovdje ostalo iz bogate gimnazijske didaktičke zbirke. U prirodoslovnoj zbirci, čije oblikovanje potpisuje riječka dizajnerica Vesna Rožman, na današnjem vremenu primjeren su način predstavljene brojne zanimljive prirodne pojave, biljke i životinje ali i minerali, fosili i drugi prirodni elementi koji su u prošlim desetljećima služili u nastavne svrhe. Atraktivnost tog prostora čini i vjerna kopija Ptolomejeva atlasa kojeg posjetitelji sad mogu listati i razgledavati na bolji način no što su to do sad mogli, s njegovim, za "manipuliranje" prevrijednim originalom. Uz prirodoslovnu zbirku, muzejski adut Košljuna i tamošnjeg samostana čine još arheološki, sakralni i etnografski muzeji koji upotpunjuju priču o Košljunu ali i Krku.

Oaza za duhovno ranjene

Košljunska arheološka zbirka nije velika brojem predmeta, ali je značajna jer prikupljena građa

Poliptih na glavnom oltaru 1535. izradio je glasoviti Girolamo da Santacroce, a nedavno restaurirana slika oltarnog luka djelo je Francesca Ughetta iz 1653. godine

Samostanske zbirke prikupljane su stoljećima

potječe isključivo s otoka Krka. Nastajala je postupno i spontano, donacijama mještana iz susjednih naselja, posebice Punta i grada Krka. Ne tako davno oblikovno je i koncepcijski također obnovljena i prezentacijski doradana. Arheološka zbirka posebna je i po svojoj interaktivnosti odnosno pričanju priče "metafizičkog fratra" koju je, nastojeći posjetiteljima približiti povijest i sadašnjost Košljuna, osmislio i prema povijesnim izvorima uredio fra Bernardin Škunca. Za oblikovanje je zaslužna spomenuta riječka dizajnerica pa se tako s punim pravom za te dvije zbirke može reći kako danas predstavljaju najreprezentativnije i najbolje konceptualno oblikovane izložbene zbirke otoka Krka. Uz njih, u prezentaciji Košljuna nikako ne smijemo zaboraviti niti zaobići postav jednako bogate i vrijedne sakralne kao i etnografske zbirke koje upotpunjuju muzejsko-izložbene adute tog samostanskog kompleksa.

- A kakav bi ovo bio samostan kad ne bi bio i mjestom na kojemu će svi oni duhovno ranjeni ljudi moći liječiti i izliječiti svoje rane i ozdravljivati svoju dušu, zapitao se fra Klement objasnivši nam kako se bitan segment djelovanja te redovničke zajednice ogleda i u radu njihova Duhovnog centra. Budući da se Košljun smatra i doživljava oazom mira, ne čudi da mnogi ljudi upravo ovdje žele provesti nekoliko dana u molitvi i sabranosti. Ovamo nam tako dolaze skupine ljudi različitih profila - svećenici, redovnici, redovnice, bogoslovi, obitelji, mladi, župni suradnici, katehisti, ministranti... a duhovni centar svima

njima pruža programe duhovnih vježbi, obnova i sličnih događanja prilagođenih različitim vjerničkim skupinama.

Posebno i drugačije mjesto

U kompleksu samostana, zahvaljujući sredstvima koje svojim "turističkim radom" prihodi ta zajednica, uređene su čak dvije dvorane za susrete, blagovaonica, kafeterija ali i 16 jednokrevetnih, 15 dvokrevetnih te 3 trokrevetne sobe sa sanitarijama.

Sve to potvrđuje da se na Košljunu i danas, kao i u vijekovima za nama, predano radi s ljudima, i za ljude.

- Oblik djelovanja samo je naoko promijenjen i uklopljen u obličje modernoga turizma ali mu je bit i smisao ostala ista, ističe fra Klement Sršen naglašavajući kako tamošnji franjevci nastoje, a uvjeren je i uspijevaju u svom svakodnevnom, nimalo lakom niti jednostavnom radu s posjetiteljima i turistima zadržati i sačuvati onu osobnu, ljudsku notu. Nikad si nećemo dozvoliti da ljude koji nas posjećuju gledamo i doživljavamo kroz dvadeset kuna vrijednosti ulaznice. Vidjeti u tim ljudima prihod, a ne od Boga stvorene osobe s njihovim životima, radostima ali i slabostima, boli i problemima bio bi grijeh koji si, koliko god nas ovdje malo bilo, nikad nećemo dozvoliti, riječi su kojima je zaključio naš razgovor gvardijan košljunskoga samostana otkrivši nam time djelić razloga zbog kojega to mjesto i danas toliko velik i širok krug ljudi doživljava - posebnim i drugačijim. ■■

Velika dobrotvorka Katarina Frankopan pokopana je na otočiću a njeni se zemni ostaci i danas čuvaju u grobnici na ulazu u samostansku crkvu

Katastarski s Krkom, životno s Puntom

Iako teritorijalno i katastarski Košljun potpada pod Grad Krk, spomenuta se radovnička zajednica oduvijek nekako više životno povezuje sa susjednim Puntom od čije je obale taj otočić udaljen svega 800-tinjak metara. Poveznicu Košljuna i susjednog mu Punta čine i brojni barkarioli koji svakodnevno na Košljun dovoze posjetitelje i turiste, jednako kao što i tamošnjim redovnicima omogućuju vezu s susjednim otokom Krkom.

- Koliko smo Puntarima važni i koliko nas doživljavaju svojim svjedoče i zgode koje su se znale zbiti u trenucima kad smo, održavajući naše vrtove, ovdje znali spaljivati odsječene grane i korov. S prvim oblakom dima redovno bi nam počeli zvoniti telefoni putem kojih su Puntari provjeravali je li sve u redu i treba li nam kakva pomoć, uz smiješak nam kazuje gvardijan napominjući kako su tamošnji franjevci u stanovnicima susjednog im otoka oduvijek imali pomoć i potporu "kakvoj se samo od brata možete nadati".

Bibliobus - dobri duh županijskog zaleđa

Bibliobus u Crnom Lugu, u prosincu 2012.

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Marinko KRMPOTIĆ i Arhiva GKR

Županijski bibliobus redovito obilazi 36 naselja i ima 44 stajališta. U deset godina bibliobus je prešao 272.000 kilometara zaustavljajući se svakodnevno u 12 lokalnih samouprava Primorsko-goranske županije. U proteklih deset godina posjetilo ga je blizu 90 tisuća ljudi

Robovima zeleno-plave županije posjednjih deset godina vozi jedan neobični i mnogima dragi zeleno-plavi autobus. Svakog se radnog dana taj obojeni autobus zaustavi minimalno u bar tri županijska naselja gdje ga pomalo i nestrpljivo čeka dio mještana koji za boravka koji traje od pola sata do dva sata imaju priliku vratiti podsudenu knjigu, CD ili film te uzeti nove i u njima uživati narednih petnaest dana, sve do nove posjete zeleno-plavog autobusa. Naravno, riječ je o županijskom bibliobusu Gradske knjižnice Rijeka, knjižnici na kotačima koja mogućnost uživanja u knjizi, glazbi ili filmu pruža i onim mještanima Primorsko-goranske županije koji žive u od većih sredina udaljenijim naseljima.

Bibliobusna služba osmišljena je upravo iz te namjere jačanja ponude kulture u naseljima

Najbrojniji korisnici su djeca i umirovljenici

zaleđa županije. Osnovni je cilj bio obuhvatiti knjižničnim uslugama one sredine Primorsko-goranske županije koje nemaju djelatnosti narodne knjižnice, odnosno ona rubna područja gradova i općina u brdsko-planinskom području koja imaju knjižnicu samo u svom središtu. Nakon početnih priprema i planiranja županijski je bibliobus na svoju prvu vožnju krenuo 16. studenog 2004. godine, a prva postaja bila je Ravna Gora. Od tog trenutka pa do danas - a sve s motom "Knjiga svima! Knjigom do svih!" - bibliobus je prešao velikih i lijepih 272.000 kilometara zaustavljajući se svakodnevno u 12 lokalnih samouprava Primorsko-goranske županije. Abecednim redom to su gradovi Delnice i Vrbovsko te općine Baška, Brod Moravice, Fužine, Jelenje, Lokve, Matulji, Mrkopalj, Općina Vinodolska, Ravna Gora i Skrad. Posljednja se priključila Općina Baška što je značilo da je bibliobus prvi put stupio i na otoke Kvarnera.

Red vožnje Bibliobusa

Bibliobus redovito obilazi 36 naselja i ima 44 stajališta. Budući da je raspored stalan korisnici usluga ove knjižnice na kotačima točno znaju kad ga mogu očekivati na svom području. Tako se, bez obzira na vremenske nepogode

(izuzetak je jedino baš veliki snijeg ili neka slična nevera) bibliobus u svom goranskom tjednu ponedjeljkom od 8.30 do 10 sati nalazi u Crnom Lugu, u 10.45 stiže u Brod na Kupi gdje ostaje do 13 sati. Utorkom u 8 stiže u Kupjak, sat vremena kasnije kreće prema Starom Lazu gdje je od 9.30 do 10 sati, u Staroj Sušici na raspolaganju je od 10.30 do 11 sati, a u Ravnoj Gori od 11.15 do 14 sati. Srijedom stiže u Skrad u 8.30 da bi u 10.30 krenuo prema Brod Moravicama gdje stiže u 11 sati. Četvrtkom od 8.30 do 10.30 ponudu bibliobusa mogu koristiti Mrkopaljci, od 11.30 do 13.30 je u susjednim Lokvama, a dan kasnije radni dan počinje u 8.15 u Liču gdje je do 9.15 da bi potom krenuo za Fužine gdje boravi od 9.30 do 10.45 u Fužinama da bi potom od 11 do 12 bio u Vratima, a od 12.30 do 13.30 u Sungeru. Drugog petka bibliobus stiže u Jablan u 8.30 sati i nakon pedesetak minuta kreće za Gomirje gdje je u 9.35 da bi potom dan bio priveden kraju

Knjižnica na kotačima nudi mogućnost uživanja u knjizi, glazbi ili filmu

Djevojka za volanom

Obožavam ovaj posao - Ana Gregorić, vozačica bibliobusa i knjižničarka

"Ne mogu zamisliti bolji posao od ovog!", rekla nam je Ana Gregorić, jedina djevojka koja vozi bibliobus u Hrvatskoj. Do toga je, kaže Ana, došlo sasvim slučajno: "Naime, tri sam godine radila u središnjem odjelu u Rijeci, a od toga sam godinu dana sudjelovala u projektu dostave knjiga na kućnu adresu nepokretnima ili slabo pokretnima i shvatila sam da se pri tom osjećam jako dobro jer je to, na jedan način, sama srž bibliotekarstva. Za te moje stavove čula je i naša ravnateljica i predložila mi je da se uključim u rad bibliobusa što sam odmah prihvatila i eto, nisam ni trenutka požalila. Položila sam potrebnu C kategorije za vožnju autobusa i odmah počela raditi. Nije me bilo strah kad sam prvi put sjela u autobus. Mali problem bila je visina jer nisam odmah mogla procijeniti što bih mogla zahvatiti krovom. Sve drugo bilo je u redu i brzo sam se navikla na dužinu i širinu vozila. Isto tako brzo sam se priviknula na zaleđene i snijegom zametene ceste koje su zimi uglavnom jako

dobro očišćene i jedino je ponekad problem parkiranje jer se pri onom prvom čišćenju čisti samo kolnik, a ne i prostori za parkiranje.

Vozim već punu godinu i pol dana, od veljače 2013. godine. Najduža tura je ona prema Severinu na Kupi koja u jednom danu obuhvaća lokacije kao što su Jablan, Gomirje, Severin na Kupi i Moravice i to je sve skupa dobrih 200 kilometara. No, nije Gorski kotar najzahtjevniji jer tu baš i nema prometa. Najteže je voziti u riječkom zaleđu, primjerice do Muna i Zoretića do kojih su ceste uske i krivudave, a uz to se često mora mimoilaziti sa Autotrolejevim autobusima. Rad u bibliobusu specifičan je oblik rada, znatno prisniji no u knjižnici jer se vrlo brzo upoznamo s našim korisnicima, postaje se pomalo i prijatelj s njima pa sve skupa djeluje poput jedne velike obitelji", rekla je Ana Gregorić uz koju sadašnju posadu županijskog bibliobusa čine još Ivan Čermelj, Marin Baranašić i Nikola Bandur.

Župan Zlatko Komadina, prisjećajući se trenutka kada je pred deset godina na prvu vožnju ispratio županijski bibliobus: "Od tog dana pa do danas ovaj naš bibliobus postao je dobar duh Gorskog kotara i cijelog zaleđa Primorsko-goranske županije. Kad smo ga pokretali željeli smo da bude svojevrsni dar onim našim krajevima i naseljima koja nemaju matične knjižnice. Drago mi je da smo u tome uspjeli."

U godinu dana pročitala 243 knjige!

Obilježavanje desete obljetnice rada županijskog bibliobusa obogaćena je prikazivanjem filma o deset godina bibliobusa, predstavljanjem općine i gradova koje obilazi županijski bibliobus te učeničkih zadruga i poduzetnika, a lijep doprinos prvoj desetogodišnjici rada bio je i prigodni program u kojem su nastupili Folklorna skupina Moravice, Dječji zbor i scenska družina Osnovne škole Ivana Gorana Kovačića Vrbovsko, Scenska družina Osnovne škole Rudolfa Strohala Lokve te učenice Osnovne škole Brod Moravice. Dio svečanosti bilo je i proglašenje osobe koja najviše čita. Priznanje je zaslužno dobila Blanka Zaharija, članica Bibliobusa koja je u proteklih godinu dana pročitala fantastične 243 knjige! Nažalost, gospođa Branka nije mogla osobno iz ruku primorsko-goranskog župana Zlatka Komadine preuzeti priznanje pa je umjesto nje to učinila Ana Linić Faraguna, zamjenica načelnika Općine Jelenje u kojoj gospođa Zaharija živi.

Najteže je voziti u riječkom zaleđu, do Muna i Zoretića
- Ana Gregorić

Po knjigu i po mećavi

službom u Severinu na Kupi u 11 sati, odnosno u Moravicama u 12.30.

Van goranskih okvira bibliobus je ponedjeljkom od 8 do 9.30 u Velom Brgudu, od 9.45 do 10.30 odredište mu je Zvoneća, od 10.45 do 11.45 je u Munama, a Brešca su odredište od 12.15 do 13 sati da bi poslijepodne tog ponedjeljka bio u Zoretićima od 15 do 15.45, Podkilavcu od 16 do 16.45 te središtu Dražica od 17 do 19 sati. Program riječkog zaleđa utorkom počinje u 8.15 u Donjem Jelenju gdje je do 10.50 kada kreće prema Podhumu gdje boravi od 11 do 12 sati da bi potom na lokaciji pored škole u Dražicvama bio od 12.10 do 13.30. Srijedom radni dan počinje u 8.30 na lokaciji Grižane-Belgrad gdje se nalazi do 10 sati, u Driveniku je od 10.30 do 11.30 te potom u Triblju od 11.45 do 13.30. Svaki drugi četvrtak rezerviran je za Bašku gdje boravak počinje u 8.45 u Dragi Bašćanskoj iz koje u 9.45 kreće prema Jurandvoru gdje je od 10 do 11 moguće koristiti njegove usluge, a dan završava u Baški gdje je od 11.30 do 13.15 sati.

Podigao kvalitetu života zajednice

Godišnje, izračunali su u Gradskoj knjižnici Rijeka, bibliobus prijeđe oko 31.000 kilometara, a dnevni je prosjek 137 kilometara. U proteklih deset godina posjetile su ga 88.944 osobe, a posuđeno je 176.689 jedinica građe. U 2013. godini zabilježeno je 10.496 posjeta što je u prosjeku 875 mjesečno. Broj članova lani je iznosio 1.074 od čega 697 djece i 377 odraslih.

Bibliobusna služba osmišljena je s namjerom jačanja ponude kulture u naseljima zaleđa županije - 1. dan u Ravnoj Gori 16. studenog 2004.

Ukupan knjižni fond bibliobusa je 12.000 knjiga i oko 1.000 jedinica neknjižne građe, a u samom vozilu nalazi se svakog dana između oko 5.000 jedinica građe, što knjiga što neknjižne građe. Bibliobus nudi klasična i suvremena djela svjetske i hrvatske književnosti za djecu i odrasle, stručno-popularnu literaturu, slikovnice, stripove, glazbene CD-e te filmske DVD-e s igranim, dokumentarnim, dječjim i crtanim filmovima. Korištenje svega nabrojanog potpuno je besplatno moguće djeci do petog razreda osnovne škole, a svi ostali za članarinu izdvajaju simboličnih 10 kuna pri čemu treba reći da se broj članova već nekoliko godina kreće oko brojke od tisuću do tisuću i sto članova. Najveći broj članova je u Dražicama gdje ih je oko dvije stotine, a do Dražica je Baška koja se posljednja priključila mjestima koja obilazi bibliobus.

Prošle godine provedena anketa među korisnicima usluga pokazala je kako skoro dvije trećine ispitanih, točnije 73 posto, redovito posjećuje bibliobus, dok njih 23 posto to čini povremeno. Na prvom mjestu sa 64 posto je posudba beletristike, sa 33 posto slijedi posudba stručnih knjiga, a čak 32 posto ispitanika istaknulo je kako im je najdraže druženje i razgovor s knjižničarima! Posudba lektire na četvrtom je mjestu s 25 posto, posudbu CD-a i DVD-a ističe 8 posto ispitanih. Većina, 95 posto, zadovoljna je izborom knjiga, njih 66 posto u potpunosti, a 29 posto djelomično. Svega 2 posto korisnika izjasnilo se kao nezadovoljno. Najveći broj ispitanih, 95 posto, smatra da je bibliobus podigao kvalitetu njihovog osobnog života, a 85 njih smatra da je bibliobus podigao kvalitetu života zajednice.

Znatno poboljšana dostupnost knjige

Sve navedene podatke moglo se saznati od stručnih knjižničnih službi pri nedavnoj proslavi prvog desetljeća rada i postojanja županijskog bibliobusa. Središnja proslava održana je u Vrbovskom, jednoj od goranskih sredina čija

Pričaonica s djecom u Lokvama

naselja Severin na Kupi, Moravice, Jablan, i Gomirje bibliobus redovito posjećuje. Proslavi je bio nazočan i župan Zlatko Komadina koji je, prisjećajući se trenutka kada je pred deset godina na prvu vožnju ispratio županijski bibliobus, rekao: "Od tada pa do danas ovaj naš bibliobus postao je dobar duh Gorskog kotara i cijelog zaleđa Primorsko-goranske županije. Kad smo ga pokretali željeli smo da bude svojevrsni dar onim našim krajevima i naseljima koja nemaju matične knjižnice. Drago mi je da smo u tome uspjeli, drago mi je da smo pobudili zanimanje znatnog broja ljudi i da im omogućavamo da razvijaju ljubav prema knjizi, glazbi ili filmu jer sve to obogaćuje i čovjeka čini boljim", rekao je Komadina, a riječi zahvale u ime domaćina uputio je i gradonačelnik Vrbovskog Dražen Mufić istaknuvši kako se upravo zahvaljujući bibliobusu na području Vrbovskog, a tako je i u ostalim sredinama koje bibliobus obilazi, znatno poboljšala dostupnost knjige: "Na području Grada Vrbovsko 65 je naselja u kojima žive ljudi i nekima od njih nije lako doći do gradske knjižnice Ivana Gorana Kovačića u Vrbovskom pa je za njih bibliobus itekako bitan", rekao je Mufić.

Zadovoljstvo prvom dekadom rada ističe i ravnateljica Gradske knjižnice Rijeka Gorana Tuškan Mihočić: "Ponosni smo na to što smo punih deset godina u nimalo laganim uvjetima održali uslugu bibliobusa te povećali dostupnost kulturnih sadržaja u udaljenijim mjestima Primorsko-goranske županije. Lijepo je što ljudima iz manjih mjesta osiguravamo da ne ostanu zakinuti za knjigu. Naši su korisnici

Nadam se da ćemo dvadesetu obljetnicu slaviti uz novo vozilo - ravnateljica Gradske knjižnice Rijeka Gorana Tuškan Mihočić

Financiranje

Uz Gradsku knjižnicu Rijeka kao inicijatora, nedvojbeno najveće zasluge za pokretanje i prvo desetljeće uspješnog rada zeleno-plavog autobusa ima Primorsko-goranska županija bez čije financijske potpore cijeli ovaj projekt ne bi mogao postojati. Naime, Primorsko-goranska županija je do 2007. sa skoro 90 posto iznosa financirala rad bibliobusa, a tada su se u sufinanciranje uključile općine i gradovi na čijem području bibliobus djeluje pa tako danas Županija bibliobus sufinancira s više od 50 posto, udio općina i gradova iznosi oko 30 posto pri čemu svi sudjeluju s jednakim iznosom od 18.000 kuna godišnje, dok Ministarstvo kulture Republike Hrvatske sufinancira nabavu knjižnične građe za bibliobus.

Sunčani zimski dan u Brod Moravicama

Titulom svjetskih prvakinja začinile jubilej

Kako vrijedno bilježi naš kroničar i voditelj, tijekom 20 godina rada imali smo 1172 probe, 487 nastupa, bili smo na 24 inozemna putovanja na kojima smo proveli ukupno 105 dana, a putujući smo prošli 68.000 km. Po ovim se podacima da zaključiti: kada nešto ne želite – nađete ispriku, a kada nešto želite – nađete načina, kaže Irena Grdinić

Razgovarala: Slavica KLEVA
Snimio: Sergej DRECHSLER i
Arhiva ZIP

Ženska klapa Kastav ove godine slavi dvadesetu godišnjicu kontinuiranog rada. Dva desetljeća zapaženog, uspješnog i višestrukog nagrađivanja, ovoga su ljeta okrunile zlatnom medaljom sa Svjetske olimpijade zborova održane u Rigi, glavnom gradu Latvije.

- Bila je riječ o najvećem svjetskom zbornom natjecanju, 8. Svjetskoj olimpijadi zborova koja je u srpnju održana u Rigi, kaže „frontmen“ klape i poznata voditeljica Irena Grdinić. - Natjecanje je to koje okuplja pjevače cijelog svijeta, a održava se svake druge godine. Na ovogodišnjem natjecanju sudjelovalo je 27 tisuća pjevača u 460 zborova iz 73 zemlje svijeta. Riječ je o različitim zborovima, muškim, ženskim, dječjim, mješovitim, crkvenim zborovima, jazz ansamblima, ukratko, skupinama ljudi koji se amaterski bave pjevanjem, ali tom svom hobiju pristupaju vrlo profesionalno. Na natjecanju su se predstavili različiti zborovi, od onih koji su brojili samo 4 člana, pa do onih koji su imali i preko 150 članova, a natjecali su se u 29 kategorija – od zborne glazbe, jazza, pop-glazbe, sakralne glazbe, gospela, svjetskih praižvedbi

Na primanju kod gradonačelnika Kastva

i drugih. Ženska klapa Kastav predstavila se u kategoriji folklorne glazbe, izvodeći skladbe „Ćaće moj“ I.M. Ronjgova, „Cetina“ D. Žanka, „Rod delmatski išće glase“ D. Tambače i „Di je, ni je“ Ž. Jakopača i u konkurenciji od 58 zborova koji su se natjecali u kategoriji folklorne glazbe osvojila zlatnu medalju na koju smo izuzetno ponosni. Žiri koji je ocjenjivao našu izvedbu bio je internacionalnog sastava, sastavljen od priznatih međunarodnih stručnjaka za zbornu glazbu. Uglavnom je riječ o skladateljima, dirigentima i zborovođama sa svih strana svijeta, pa su tako nas ocjenjivali Kinez, Latvianac, Južnoafrikanac, Kanađanka, Englez, Litvanac i Argentinac i očito su se složili u ocjeni kako smo izvodeći folklorne napjeve hrvatskih krajeva nadmašili ostale sudionike.

17 godina u istom sastavu

Vratimo se na Vaše početke, tko je bio idejni začetnik osnivanje klape, kako je sve krenulo?

- Idejni začetnik bio je naš prvi voditelj Sanjin Ljubotina. Kako je tada već dvije godine postojala muška klapa Kastav, on je došao na ideju da osnuje i žensku klupu. No, ubrzo nakon osnutka, voditeljsku palicu preuzeo je naš današnji voditelj Saša Matovina, a od tog prvog sastava iz 1994. godine ostale smo samo Radmila Zaletel i ja, Irena Grdinić. Ljubav prema pjesmi sigurno nas je motivirala za pridruživanje klapi, ali i osigurala njen opstanak svih ovih 20 godina. Iako se postav klape kroz godine mijenjao, ipak mislim da možemo biti zadovoljne jer u gotovo stalnom sastavu djelujemo zadnjih 17 godina.

Tko Vam je omiljen autor, čija djela najviše izvodite?

- Repertoar nam je vrlo raznolik i prilično

Ženska klapa Kastav u domaćem ambijentu

neobičan za jednu žensku klupu. Naime, repertoar ženskih klupa, pogotovo dalmatinskih, prilično je skučen, a Dalmatincima je dugo vremena trebalo da uopće prihvate ženske klape jer je to tradicionalno bila muška vokalna skupina. Tek u zadnjih 20-ak godina počele su se obrađivati i skladati skladbe za ženske klape. U izboru repertoara uglavnom se prepuštamo našem voditelju Saši koji je uspio napraviti pravi omjer klasične klapske pjesme i drugih glazbenih izraza, netipičnih za klupu. Osobito nam je važan dio repertoara koji je vezan za Istru i Primorje pa nam je jedan od milijih autora I.M. Ronjgov. Osim toga, kad smo krenuli na međunarodna gostovanja, zbog izazova i želje da naučimo nešto novo, kao i zbog propozicija, proširili smo repertoar na djela zborne literature koja su namijenjena ženskim zborovima i vokalnim ansamblima. Na repertoaru imamo i ono što karakterizira klupu u iskonskom smislu, a to je a capella pjevanje te ono što je također na popisu nematerijalne baštine UNESCO-a, a to je pjevanje i sviranje na istarskoj ljestvici.

Novinarke, trgovkinje, odgajateljice...

Klupu čini jedanaest žena. Možda nije zgodno pitati za godine ali valja otkriti raspon godina? Čime se poimenice članice klape bave u privatnom životu? Kako uspijevate posložiti sve privatne obveze s probama i gostovanjima?

- Najstarija članica ima 56 godina, najmlađa 23, dok nam je prosjek godina 42. Dakle, raspon je doista velik, ali zaista se nikad ne osjeća nekakav

generacijski jaz. Glazba je ta koja spaja različite svjetove, nacije pa i generacije... I po zanimanjima u privatnom životu smo vrlo različite. Helena Labus Bačić i Ivana Precetti Božićković rade kao novinarku u listu La voce del popolo, Radmila Zaletel je profesorica hrvatskog jezika, Damira Mohorović bavi se trgovinom, naša najmlađa članica Silvija Zoretić je studentica ekonomije, Snježana Ćiković je inženjerka građevine, Natali Vičić je odgajateljica u dječjem vrtiću, Tanja Kalac također radi u dječjem vrtiću, Adriana Senčić je ekonomistica, Maja Stepančić je poznati glas s Domaćeg radija, Đurđica Zoretić je učiteljica, a ja sam savjetnica u Primorsko-goranskoj županiji. Nije se lako organizirati, osobito članicama koje imaju manju djecu. Vrlo je važna podrška i razumijevanje obitelji, ali vjerujem da je ipak najvažniji motiv, jer kada nešto volite, za to nađete vremena. Kako vrijedno bilježi naš kroničar i voditelj, tijekom 20 godina rada imali smo 1172 probe, 487 nastupa, bili smo na 24 inozemna putovanja na kojima smo proveli ukupno 105 dana, a putujući smo prošli 68.000 km. Po ovim se podacima da zaključiti: kada nešto ne želite – nađete ispriku, a kada nešto želite – nađete načina.

Koji je sljedeći natjecateljski izazov? Gdje putujete?

- Izazova nikad dosta! Imamo mi puno planova, najesen putujemo u njemački Magdeburg na 2. Europske zborne igre, a sljedećeg ljeta namjeravamo nastupiti na jednom zbornom festivalu u Genovi. ■■

Na koji način se financirate?

- Grad Kastav financira nas, kao i sve sportske i kulturne udruge s područja Grada, no to nam nije dostatno za sve naše aktivnosti, tumači Irena Grdinić. - Stoga sve honorare koje dobijemo za naša gostovanja ili koncerte skupljamo, kako bismo mogli realizirati sve planirane aktivnosti. Osim toga, pri većim projektima pomažu nam Primorsko-goranska županija i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Svima njima ovim se putem zahvaljujemo na pomoći, ali i svim sponzorima koji nam pomažu jer cijene naš trud i rad.

Iskustvo iz Rige vrhunac je uspjeha u djelovanju klape

Svi naši vijaji

- Upravo predano i užurbano radimo na snimanju novog nosača zvuka koji će obilježiti 20-tu godišnjicu našega rada. Album će biti presjek ovih 20 godina i svega onoga čime smo se bavili pripremajući se za natjecanja u zemlji i u inozemstvu. Zbog toga će se zvati „Svi naši vijaji“, ili na standardnom hrvatskom jeziku - sva naša putovanja. Riječ je o svim našim putovanjima i u doslovnom, ali i u umjetničkom smislu. CD će biti jedno sjećanje na sva naša putovanja i pjesme koje smo na pojedinim natjecanjima izvodile, ali isto tako putovanje kroz sve glazbene stilove kojih smo se doticale. CD bi trebao ugledati svjetlo dana u ožujku 2015. godine, a promociju CD-a planiramo proslaviti velikim koncertom, najavljuje Grdinić.

Napisao i snimio: Walter SALKOVIĆ

U 20 godina djelovanja „Tehice“ su prešle 51.290,68 kilometara na kotačima, a 1.080,40 nautičkih milja trajektima, na Facebooku imaju 1.897 prijatelja, ukupno su visoke 1.478 cm i teške 594 kg, iza njih je 553 nastupa, potrošile su 54 para cipela, osvojile 14 nagrada, promijenile 4 kompleta klapskih uniformi i izdale 1 CD

Jednom je, prilikom svečanog otvaranja festivala u Omišu, ženska klapa „Teha“ iz Cresa trebala otpjevati festivalsku himnu „Na omiškoj stini“. Kad je organizator obavijestio članice klape da će pjevati „na omiškoj stini“ jedna od njih zapitala je: „Pa nećemo valda pjevati gore na stijeni, kako će nas čuti vidjeti publika?“

Mnoštvo je takvih anegdota koje članice klape „Teha“ rado prepričavaju prisjećajući se svojih mnogobrojnih putovanja i nastupa širom Hrvatske i Europe. U 20 godina djelovanja putovale su doista mnogo – precizno su zabilježile da su prešle 51.290,68 kilometara na kotačima, a 1.080,40 nautičkih milja trajektima. Još malo statistike: na Facebooku imaju 1.897 prijatelja, ukupno su visoke 1.478 cm i teške 594 kg, iza njih je 553 nastupa, potrošile su 54 para cipela, osvojile 14 nagrada, promijenile 4 kompleta klapskih uniformi i izdale 1 CD.

Sve su to ponosno objavile i na izložbi kojom su željele prikazati presjek dvadesetogodišnjeg djelovanja. Na svečanom otvorenju u prizemlju sjedišta Zajednice Talijana na središnjem gradskom trgu govorili su dopredsjednik županijske

skupštine Đanino Sučić, mr. Ivan Milovčić koji im je predložio ime „Teha“, te dr. Julijano Sokolić koji je klapi uručio zahvalnicu Rotary kluba „Lošin“ za suradnju u humanitarnom djelovanju. Raznolika izložba sastojala se od fotografija, nagrada i priznanja koja je klapa osvojila na festivalima, izložene su bile i odore s nastupa, karta putovanja te isječci iz novina i časopisa koji su pratili rad klape.

Dvadeset godina u istom sastavu

Vrhunac proslave jubileja bio je slavljenički koncert, kulturni događaj sezone u Cresu. Već je sam početak bio drugačiji od uobičajenog na takvim događanjima – na ulazu je svaki posjetitelj kao sjećanje na koncert dobio stručak lavande ili magriža. Pozornicom je dominirala velika slika isprepletenih ruku članica „Tehe“ i te su ruke na najbolji mogući način predstavljale slogu, rad, prijateljstvo i izuzetnu povezanost „tehica“. Uz domaćice i slavljenice nastupile su i gošće s Liburnije, klapa „Volosko“, muška klapa

„Pinguentum“ iz Buzeta te još dvije creske klape „Burin“ i „Senjal“.

Na kraju koncerta izredali su se čestitari, od gradonačelnika Kristijana Jurjaka nadalje, a posebno emotivnu čestitku uputile su im članice najmlađe creske klape „Senjal“: – Vaše su nas pjesme pratile kroz djetinjstvo, dok smo za ljetnih večeri šetale gradom i trčkarale oko štandova na Semnju, dok smo se s vama smijale nadahnutim kreacijama na maškarama, a bome i kada bismo – kao mamina pratnja – zaspale na vašim probama. Kao male u igri bismo izvodile vlastite verzije „Žorna“, a kao malo veće odlučile smo slijediti vaš primjer i oformile vlastitu klapu, rekla je Martina Sablić te nastavila: – Postavile ste nam lijep uzor, ne samo po kvaliteti pjevanja, već – što je važnije – po prijateljstvu koje vas već 20 godina drži u istom sastavu.

Odore se mijenjale, repertoar ostao prepoznatljiv

A sve je započelo prije dva desetljeća kada je Klub mladih Susajda odlučio pokrenuti glazbenu sekciju u kojoj bi djelovao djevojački zbor i ženska klapa. Zadatku se pristupilo vrlo ozbiljno, organizirana je i prava audicija, te je izabrano dvadesetak djevojaka koje su marljivo vježbale pod vodstvom profesorice glazbene kulture Mirjane Mikičić-Flego i uskoro održale prvi koncert. Time su započele niz od 553 nastupa koliko su ih creske „Tehice“ realizirale do danas.

Creski „Semenj“ - gotovo da nema važnijeg događaja na Cresu kojeg svojim pjevanjem neće obogatiti ova ženska klapa

Kad muha uleti u usta

U dvadeset godina djelovanja bilo je raznih dogodovština. Jednoj je članici muha uletjela u usta za vrijeme nastupa, ali ostala je sabrana i nastavila pjevati, kao i njezina prijateljica, solistica, koja je zaboravila tekst ali je dalje improvizirala bez zastajkivanja. Kroz sve te vesele situacije djevojke su postale žene koje danas ukupno imaju 14 djece (koliko su nabrojale i značajnijih priznanja), ne propuštaju probe na kojima, osim marljivog vježbanja, dio vremena utroše i na prepričavanje svakodnevnih zgoda i nezgoda. Ono najvažnije nije se promijenilo kroz protekla dva desetljeća: i dalje uživaju u pjevanju, dijeljenju ljubavi prema pjesmi s publikom i međusobnom druženju.

Članice ženske klape

„Teha“ su: Ljiljana Filipas, Karmen Surdić Benvin (I. soprani), Mirjana Mikičić-Flego, Nadija Kaštelan, Vesna Vlakančić-Surdić (II. soprani), Nevja Peranović, Spomenka Sablić (I. alti) te Helena Salković i Irena Šintić (II. alti)

Teha – značenje:

Jedan od prvih zadataka koji su trebale riješiti nakon osnivanja bilo je pitanje imena. Prihvatile su prijedlog tadašnjeg creskog župnika Ivana Milovčića da uzmu ime s Valunske ploče, najdragocjenijeg glagoljskog spomenika s otoka Cresa, čime su od samog početka posvjedočile svoju vezanost uz bogatu kulturno-povijesnu baštinu. Na njoj je dvama jezicima i dvama pismima zabilježeno da pod pločom počivaju pokojnici triju generacija jedne valunske obitelji iz 11. stoljeća; baka, njezin sin i unuk (zvali su se Teha, Bratohna i Juna).

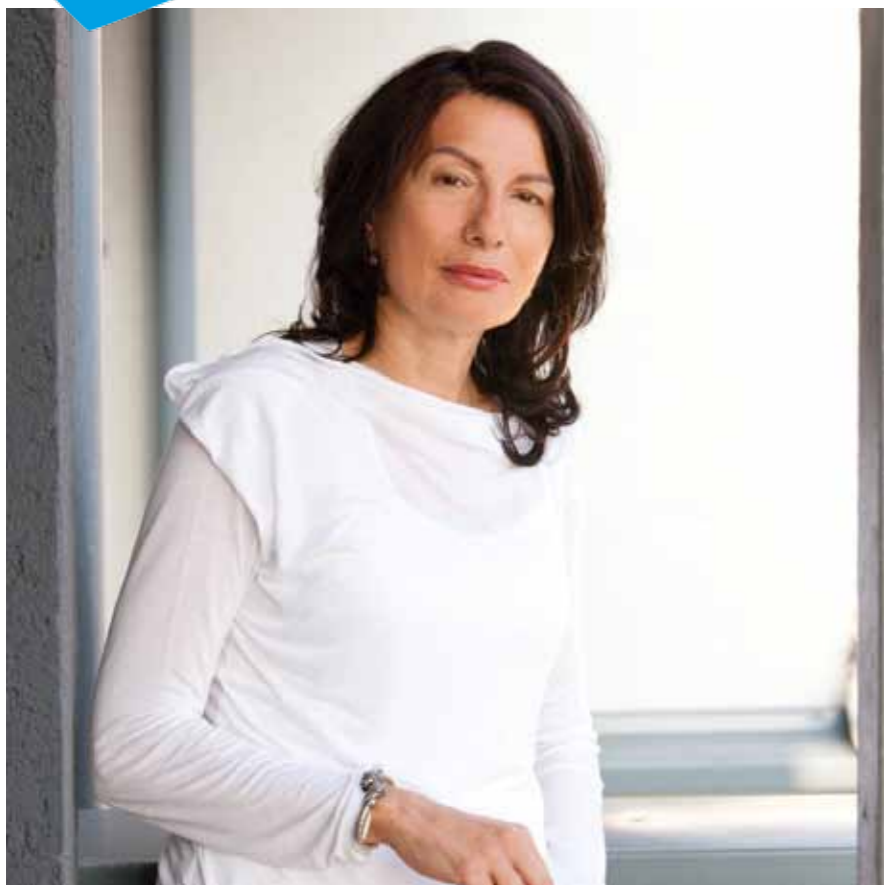
Neizostavni dio glazbenog života svoga grada

klapa „Teha“ broji devet članica koje su u njoj od prvoga dana. Uz njih, u klapi su još pjevale Donatela Ferlora, Rajna Keršić, Adrijana Senčić, Eleonora Šintić i Marijana Žic. Od samog početka vodi ih Mirjana Mikičić-Flego koja je nedavno, osvrnuvši se na dva desetljeća rada u klapi, izjavila: „Rad s klapom za mene predstavlja neprekidni kreativni izazov. Svaka skladba, bila izvorna ili skladana, iza sebe ima priču koju treba iščitati iz svega nekoliko stihova. Prepoznati i ponoviti taj osjećaj i trenutak u kojem je pjesma nastala i interpretirati, naravno na dobrim temeljima vokalne tehnike, moj je zadatak. Obzirom da s Tehom radim od osnutka, stvorio se krug međusobnog razumijevanja. Sve su članice vrlo muzikalne, spremno i brzo reagiraju na moje sugestije tijekom proba, a na nastupima skupa dišemo, mislimo i osjećamo. I zato sa zahvalnošću mogu reći da sam sretna što već 20 godina kormilarim i s njima plovim klapskim vodama.“ ■■

Još jedna karika u kontroli zdravstvene usluge

savjetnicom za zdravstvo u Upravnom odjelu Primorsko-goranske županije koja je zadužena za stručno-tehničku podršku Povjerenstvu za zaštitu prava pacijenata u našoj županiji.

Povjerenstvo prati primjenu propisa

Pojasnite nam, koja je uloga Povjerenstva za zaštitu prava pacijenata?

– Prije svega prava pacijenata temeljena su na načelima humanosti što podrazumijeva poštivanje pacijenta kao živog bića, osiguranje prava na fizički i mentalni integritet, zaštitu osobnosti pacijenta što uključuje poštivanje svjetonazora, moralnih i vjerskih uvjerenja i na načelima dostupnosti što podrazumijeva jednaku mogućnost zaštite prava svih pacijenata na području naše zemlje. Povjerenstvo stoga prati primjenu propisa na području jedinice područne odnosno regionalne samouprave, prati povredu pojedinačnih prava pacijenata, a između ostalog podnosi skupštini regionalne samouprave i ministarstvu nadležnom za zdravstvo godišnje izvješće o radu. Jedna od uloga Povjerenstva, koje čini petero članova, je i obavještavanje javnosti o povredama prava pacijenata.

Na koji način možete pomoći pacijentu, našem sugrađaninu koji iz bilo kojeg razloga nije zadovoljan razinom zdravstvene usluge? Koja je Vaša uloga u tom slučaju?

– Protokol postupanja pacijenta koji smatra da su mu povrijeđena prava, utvrđena su Zakonom o zaštiti prava pacijenata i može usmeno ili pismeno podnijeti pritužbu ravnatelju zdravstvene ustanove odnosno osobi ovlaštenoj za vođenje poslova trgovačkog društva koje obavlja zdravstvenu djelatnost. Ukoliko pacijent nije u roku od osam dana obaviješten o mjerama poduzetim povodom tužbe ili ako njima nije zadovoljan podnosi pritužbu regionalnom Povjerenstvu. Također pacijent može konzultirati i zatražiti pomoć od nevladinih organizacija i udruga. Povjerenstvo pritom djeluje i na način da prati primjenu propisa i povrede pojedinačnih prava pacijenata, a ono je i zakonom ovlašteno predlagati poduzimanje mjera za zaštitu i promicanje prava pacijenata, ono je dužno Skupštini i resornom ministarstvu podnijeti godišnje izvješće o svom radu ali o težim povredama prava pacijenata obavijestiti i ministarstvo i javnost.

U cilju utvrđivanja relevantnih okolnosti, na osnovi zaprimljenih pritužbi, Povjerenstvo

surađuje s izabranim liječnicima opće (obiteljske) medicine, Kliničkim bolničkim centrom Rijeka, Zavodom za hitnu medicinu Primorsko-goranske županije, specijalističkim ordinacijama na području Primorsko-goranske županije, Zatvorom u Rijeci, Hrvatskom liječničkom komorom i ostalim relevantnim institucijama.

U dvije godine zaprimljeno 16 pritužbi pacijenata

Kakva je konkretno situacija u našoj Županiji? Koliko pacijenata je zatražilo pomoć?

– Povjerenstvo u ovom sastavu konstituirano je 11. travnja 2012. godine i od tada je, tijekom 2012. i 2013. godine, održano ukupno dvadeset (20) radnih sjednica. U tom razdoblju Povjerenstvo je zaprimilo ukupno šesnaest pritužbi pacijenata. Zadovoljstvo ostvarenom zdravstvenom zaštitom na području Primorsko-goranske županije iznimno je teško ocijeniti na osnovi isključivo zaprimljenih pritužbi s obzirom da veliki broj stanovnika još uvijek nije upoznat s pravima pacijenata i mehanizmima zaštite kao ni s radom ovoga tijela. No, uzimajući u obzir sve prostorne i organizacijske specifičnosti našeg područja, moram istaknuti da je postignut zadovoljavajući stupanj kvalitete zdravstvene zaštite.

Na što se pacijenti najviše žale? Koje su najčešće povrede prava pacijenata?

– Pritužbe pacijenata u Primorsko-goranskoj županiji u najvećoj mjeri se odnose na smanjenje opsega zdravstvenog osiguranja u odnosu na neko prethodno razdoblje, povredu prava iz zdravstvenog osiguranja, na primjer, nerazvidnost odbijanja pojedinih usluga od strane HZZO-a iako su mišljenja da su zahtjevi sukladni postojećim pravilnicima, naplaćivanje usluga od strane ginekologa i stomatologa u primarnoj zdravstvenoj zaštiti koje inače pokriva HZZO i slično, kršenje ljudskih prava, pravo na informaciju, nepoštivanje prava na odluku, pravo na ljudsko dostojanstvo, neprimjerena komunikacija od strane zdravstvenog osoblja i slično. Osjećaj nestručnosti i nekompetentnosti zdravstvenog osoblja - nezadovoljstvo rezultatima i ishodima liječenja jedna je od povreda prava pacijenata. Upravo iz tog razloga, Povjerenstvo je ocijenilo potrebnim aktivirati se na edukaciji javnosti o pravima pacijenata i poticanju građana da progovore o svojim problemima u ostvarivanju zdravstvene zaštite.

Ne vide samo pacijenti zdravstveni sustav kao nedovoljno uređeno područje, već i sami zdravstveni radnici koji su često stavljeni u izrazito nepovoljan položaj između HZZO-a i samih pacijenata, odnosno restrikcije prava s jedne strane i naviknutog standarda zdravstvene zaštite s druge strane.

Pacijenti koji smatraju da su im povrijeđena prava, imaju se kome žaliti

Povjerenstvo može pokrenuti prijavu

Hrvatska udruga za promicanje prava pacijenata izdala je „Brzi vodič kroz prava pacijenata“. Kakva je suradnja s Udrugom?

– Tadašnje Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi prepoznalo je potrebu zajednice za ovakvom brošurom te je podržalo ovaj projekt, čiji je cilj upoznati s najčešćim pitanjima i legalnim putevima za ostvarenje prava na pritužbu te ostvarenje zaštite prava pacijenata putem onih koji su s krajnjim korisnicima u izravnom kontaktu: udruge bolesnika, povjerenstva za zaštitu prava pacijenata te same korisnike izravno. Naše Povjerenstvo ostvaruje vrlo uspješnu suradnju s Hrvatskom udrugom za promicanje prava pacijenata. U narednim mjesecima 2014. planirano je više zajedničkih aktivnosti na području naše Županije, u okviru predstavljanja projekta „Pacijenti-korisnici zdravstvenih usluga“ koje obuhvaćaju održavanje tribine, popratnih radionica za predstavnike udruga bolesnika i udruga umirovljenika s područja županije, radne sastanke te tiskovnu konferenciju s ciljem upoznavanja šire javnosti sa značajkama projekta.

Kao Povjerenstvo, imate li pravo podnositi eventualne prekršajne ili kaznene prijave protiv pravnih subjekata zbog povrede prava pacijenata?

– Ako Povjerenstvo na temelju provedenog propisanog postupka osnovano posumnja da je povredom prava pacijenata, utvrđenih Zakonom o zaštiti prava pacijenata, učinjen prekršaj ili kazneno djelo obvezno je bez odgađanja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana završetka nadzora s utvrđenim činjenicama odlučnim za poduzimanje mjera podnijeti zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka, odnosno prijavu zbog pokretanja kaznenog postupka. Tijelo kojem je podnesen zahtjev, obvezno je o ishodu postupka obavijestiti Povjerenstvo, koje će u daljnjem roku od 8 dana o ishodu postupka obavijestiti pacijenta. ■■

Zdravstveni bilten stanovnika Primorsko-goranske županije je zadovoljavajući, u rangu smo s razvijenim zemljama

Bolesti cirkulacijskog sustava prednjače

Kako ocjenjujete zdravstveno stanje stanovnika naše Županije?

– Zdravstveno stanje stanovnika Primorsko-goranske županije slično je kao kod stanovnika razvijenih zemalja. U prošloj godini na prvom u mjestu oboljenja bolesti dišnog sustava sa 17,27 posto udjela u općem pobolu, a unutar toga su najzastupljenije akutne infekcije gornjeg dišnog sustava (10 posto). Na drugom mjestu su bolesti cirkulacijskog sustava, srca i krvnih žila s 12,31 posto dok na visoko treće mjesto dolaze bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva (11,01 posto) i koje su u porastu. Vodeći su uzrok smrti bolesti cirkulacijskog sustava, s gotovo 45 posto, a unutar skupine najzastupljenije su kardiomiopatije, ishemične bolesti srca i moždani udari. Na drugom su mjestu novotvorine što zajedno s bolestima srca i krvotoka čini gotovo dvije trećine uzroka smrti. Vodeća sijela kod muškaraca su pluća i debelo crijevo, a kod žena dojka i također debelo crijevo.

Na trećem mjestu uzroka smrti u 2013. godini su nasilne smrti, nesreće, ubojstva, samoubojstva, s udjelom u ukupnom pomoru od nešto više od četiri posto.

Očekivano trajanje života kod muškaraca u PGŽ u 2012. godini je 76,23, a kod žena 81,86 godina, što je znatno više od republičkih pokazatelja.

Građane potičemo da progovore o svojim problemima u ostvarivanju zdravstvene zaštite - Vedrana Fržop

Napisala: Slavica KLEVA
Snimio: Petar FABIJAN

Povjerenstvo za zaštitu prava pacijenata u Primorsko-goranskoj županiji osnovano je s ciljem ostvarivanja i promicanja prava pacijenata na području Županije. Njime se određuju prava pacijenata prilikom korištenja zdravstvene zaštite, način zaštite i promicanje tih prava. Pacijent je svaka osoba, bolesna ili zdrava, koja zatraži ili kojoj se pruža određena mjera ili usluga u cilju očuvanja ili unapređenja zdravlja, sprečavanja bolesti, liječenja, zdravstvene njege i rehabilitacije. Određeno je i pravo pacijenta na suodlučivanje, na obaviještenost, na odbijanje primitka obavijesti, na prihvaćanje ili odbijanje pojedinog dijagnostičkog odnosno terapijskog postupka, na pristup medicinskoj dokumentaciji, na povjerljivost, na održavanje osobnih kontakata, na samovoljno napuštanje zdravstvene ustanove, na privatnost i na naknadu štete.

Stoga smo o svim tim pitanjima razgovarali s dr. Vedranom Fržop, koordinatoricom i višom

Ne vide samo pacijenti zdravstveni sustav kao nedovoljno uređeno područje, već i sami zdravstveni radnici koji su često stavljeni u izrazito nepovoljan položaj između HZZO-a i samih pacijenata, kaže dr. Vedrana Fržop, koordinatorica županijskog Povjerenstva za zaštitu prava pacijenata

I sreća se ovdje množi sa tri...

Karla, Matej i Patrik
slaju se da je svakako
zabavnije i zanimljivije
živjeti okružen „velikim
društvom“ nego sam

U proteklih deset godina, svake godine u riječkom se rodilištu porode barem jedne, a često i više trojki, pri čemu je izuzetak „rekordna“ 2007. godina kada je na svijet stiglo čak petoro trojki. Budući da u riječku bolnicu na porod stižu žene iz čitave Hrvatske, nisu sve trojke „lokalne“ – no, prema statističkim pokazateljima, trenutačno na području županije živi šezdesetak djece koji imaju po dvoje braće ili sestara potpuno iste dobi

Napisao: Davor ŽIC

Snimili: Sandro RUBINIĆ i Mladen TRINAJSTIĆ

Prvi je na svijet stigao Matej. Zdrav dječak, težak 1.580 grama, rodio se carskim rezom u jutarnjim satima 21. siječnja 2004. godine. Minutu kasnije, rođen je i njegov brat Patrik, težak 1.740 grama, a mlada dama, Karla Inea teška 1.720 grama postala je najmlađe dijete obitelji Mohorovičić, desetak minuta mlađa od svog najstarijeg brata. Od prvog dana troje je djece ostalo praktički nerazdvojno, ispunivši dom njihovih roditelja Karle i Sanjina smijehom, veseljem i razigranošću kojemu je ponekad teško „stati na kraj“.

- Rijetko kad je netko od njih troje sam, ali onda su mirni kao bubice. Uglavnom su živahni i puni energije, pogotovo što uvijek svo troje žele uvijek jednu te istu stvar, govori mama Karla dok nadgleda svoje trojke kako se u parku naganjaju za jednu od sprava za igranje, boreći se da čim duže „ostanu u sedlu“.

- Jednostavno, moraš biti „šerif“, objašnjava tata Sanjin, dodajući da je to jedini način da se troje djece istovremeno drži na oku.

Deset godina nakon rođenja Mateja, Patrika i Karle, sada na događaje nakon poroda gledaju s odmakom, no u ono vrijeme samo saznanje da čekaju troje djece koja će im stići istovremeno, bila je i više nego šokantna vijest.

- Osjećaj je takav da te na plus trideset oblije hladan znoj, a ima tu i malo panike – hoćemo li uspjati sve pripremiti, kako ćemo se brinuti o troje djece odjednom, kako ćemo sve to financirati... No, kad je trudnoća prošla dobro, znala sam da sam se nepotrebno brinula, jer najbitnije je bilo da su svo troje zdravi, a sve drugo već je nekako sjelo na svoje mjesto. Najteže je bilo dok nisu prohodali, tada mi je trebalo pomoći jer sam imala „premao ruku“, no kasnije kad smo mogli sami početi izlaziti, sve je bilo dosta lakše, prisjeća se Karla Mohorovičić.

Sve je puta tri

Rođenje ovih trojki bio je prvorazredan medijski događaj, i zbog same činjenice da su rođene prirodnim putem, što je iznimna rijetkost jer je trostruka trudnoća uglavnom posljedica umjetne oplodnje. Novine, televizije, radijske stanice – svi su htjeli svojim čitateljima, slušateljima i gledateljima prenijeti dio svakodnevnice obitelji Mohorovičić, a Karlu Ineu, Mateja i Patrika pratili su i kasnije u životu: na prvom školskom satu, za

Obitelj Mohorovičić iz Rijeke
- deset godina nakon rođenja
Mateja, Patrika i Karle

Za novorođenčad Rijeka daje najmanje

Jasno je da se djeca rade iz ljubavi i želje, a ne zbog financijskog dobitka, no mjere demografske politike poput roditeljskih naknada ipak osiguravaju određenu financijsku stabilnost u gospodarski vrlo nesigurnoj situaciji, pa i roditeljima omogućavaju da se lakše odluče na planiranje obitelji. Na tom su tragu i naknade za novorođenčad koje je u svoje proračune uvela većina jedinica lokalne samouprave – radi se o uglavnom jednokratnoj pomoći što se isplaćuje roditeljima za rođenje djeteta, kako bi im se olakšali financijski izdaci prvi mjeseci djetetova života. Grad Rijeka ima jednu od najmanjih naknada, koja iznosi svega 1.000 kuna po djetetu, neovisno o tome radi li se o prvome ili petome u obitelji. Jednaku naknadu donedavno je imao i Lovran, no prošle godine načelnik i zamjenik odlučili su smanjiti svoje plaće i povećati izdavanja za novorođenu djecu koja sada iznose 1.800 kuna po djetetu. Većina općina i gradova, pak, naknade daje progresivno – povećavajući svote kako se povećava i pojedina obitelj. Najizdašnije svoje nove stanovnike pomaže Općina Baška na Krku, koja je umjesto donedavnih 1.000 kuna otprije nekoliko godina odlučila roditelje pomagati sa po 5.000 kuna za prvo, 7.000 kuna za drugo, 15.000 kuna za treće te čak 30.000 kuna za četvrto i svako sljedeće dijete, a prema dostupnim podacima, takva je politika rezultirala povećanjem nataliteta. Usporedbe radi – trojke rođene u Rijeci Grad će pomoći sa ukupno 3.000 kuna, dok će troje djece u svome mjestu Općina Baška pomoći s 27.000 kuna.

pokoji rođendan, ili svaki puta kada je zatrebala neka „topla ljudska priča“.

- Taj prvi put, kad smo došli doma, bio nam je najveći šok. Samo se čulo zvono, i samo su dolazile novinarske ekipe, po dvoje ili troje njih, i na kraju ih je bilo toliko da ne znam kako su uopće stali u naš stan, govori Karla. Sanjin pak dodaje da usprkos svim medijima koji su ih posjećivali, one najvažnije informacije koje su im trebale saznawali su slučajno, jer nitko ih nije upozorio kakva sve prava mogu koristiti kao roditelji trojki.

- Naučio sam se pitati, odlučio sam da ne želim da se dogodi nakon nekog vremena da mi kažu, „a, joj, pa samo ste trebali pitati“... Prvi puta to mi je palo na pamet dok sam bio u dućanu, gledao sam dječju hranu i vidio sam kolika je cijena, pomnožio sa tri i ostao šokiran. Onda sam našao besplatni broj sa strane pakiranja, nazvao i objasnio svoju situaciju, i rekli su mi da im je baš drago da sam nazvao. Dugo vremena dobivali smo poklon pakete od te tvrtke. Tako smo saznali i da tvrtka „Orbico“ daje pelene za trojke do druge godine života, ali problem je što nigdje ne postoji netko tko bi te o svemu tome mogao informirati, nego sve saznaš sam i slučajno, a nemaš baš puno vremena istraživati, govori Sanjin.

U istom "dresu"
- mali Dobrinčići

Vrbničke trojke

Mali Dobrinčići - Mavro, Ivan i Andrija simpatičan je, živ i razigran vrbenski trojac. Rođeni pred osam godina spomenuti su "trojčeki" odmah po dolasku na svijet postali vijest o kojoj su svi lokalni mediji izvještavali još dok su ovi, u društvu svoje majke Željke, gugutali u riječkome rodilištu. Vrbnički je trojac, zanimljivo, jedan od onih koji su začeti prirodnim putem a njihovoj su "kreaciji" zasigurno pripomogle genske predispozicije njihovih roditelja, već spomenute Željke i oca Ivica, poznatog vrbničkog vinara koji u svojim obiteljima, dakle s "obje strane" obiteljskog stabla, bilježe pojave blizanaca. Danas zdravi i veseli Vrbenčani čine četvrtinu svog drugog razreda u kojemu bi, kažu, da nema njih bilo samo devet učenika. Osim što ih, po riječima njihove majke, kao i sve ostale blizance i trojke obilježava svojevrsni oblik "kolektivne svijesti", Mavro, Ivan i Andrija sa sobom nose i neke umnogome različite karakterne osobine pa je tako jedan od njih tih i miran, drugi tvrdoglav i samouvjeren a treći pak spremno igra ulogu "glasnogovornika" nerazdvojne braće Dobrinčić koju je, podsjetimo, po dolasku iz rodilišta u njihovu domu posjetio i sam župan Zlatko Komadina. U ime PGŽ, prigodno ih je darivao "trosjednim" kolicima koja su, prisjetila se mama Željka, malim otočanima dugo i dobro služila.

M. Trinajstić

U sreći obitelji financijski aspekt nije najvažniji, ali u hrvatskim prilikama teško ga je zanemariti, pogotovo u ovakvoj specifičnoj situaciji. Obitelji s troje djece imaju velike troškove, no oni se barem mogu umanjiti „naslijeđivanjem“ – robica koja „ostaje u opticaju“, školski pribor i knjige koje se mogu „reciklirati“ – no problem je veći kada sve to treba nabaviti istovremeno i trostruko...

- Financije jesu izazov, sve je puta tri, no sve u svemu to je manje bitno, puno je važnije da smo svi dobro i zdravo. Odgoj trojki svakako ima svojih izazova, no puno više je lijepih stvari. I sreća se ovdje množi sa tri...

Dvadesetak trojki u deset godina

Važno je dobro organizirati se, nastavlja. I onda je sve lakše, a kad malo porastu, sami se međusobno družu i zabavljaju, ne moraš ih animirati, zaključuje Sanjin, dok se Patrik, Matej i Karla Inea doista sami zabavljaju i teško ih je i uhvatiti na okupu za jednu zajedničku fotografiju.

O svom pomalo neobičnom zajedničkom životu nemaju puno toga za reći – Karla Inea ustvrdit će da je ona kao žensko dijete „glavna u grupi“, dok se najstariji Matej neće s time složiti tvrdeći da je najbitniji „staž“, no svo troje složiti će se da je svakako zabavnije i zanimljivije živjeti okružen s „velikim društvom“ nego sam. Karla ističe kako je najveća prepreka „skladnom suživotu“ bila činjenica da nije bilo dovoljno prostora za svakog od njih, no otkako je dobila svoju sobu, i taj je problem riješen. Matej i Patrik, s druge strane, zabavnim smatraju što ih svi često mijesaju.

- Teško su nas svi prepoznavali, još od vrtića malo tko zna koji je koji od nas dvojice. I u školi

nas stalno mijesaju, no nismo to još počeli koristiti tako da svaki nauči samo pola građiva, šale se Matej i Patrik. Ili, Patrik i Matej, teško je reći...

U proteklih deset godina, od rođenja troje djece obitelji Mohorovičić, svake godine u riječkom se rodilištu porode barem jedne, a često i više trojki, pri čemu je izuzetak „rekordna“ 2007. godina kada je na svijet stiglo čak petoro trojki. Budući da je riječka bolnica „popularna“ zbog svojih metoda rada, pa u nju na porod stižu žene iz čitave Hrvatske, nisu sve trojke „lokalne“ – no, prema statističkim pokazateljima, trenutačno na području županije živi šezdesetak djece koji imaju po dvoje braće ili sestara potpuno istih godina i vrlo sličnih fizičkih karakteristika.

Demografski prednjače zapadni dijelovi županije

A u tome svemu prednjače, čini se, Matulji – u tri godine na području ove općine tri puta su rođene trojke. Prve su stigle Lina, Ema i Neva Rubeša 2007. godine, da bi se godinu dana kasnije rodili Mateo, Chiara i Hana Lenžer, a 2010. godine i Petar, Gabrijel i Viktor Matejčić. Matulji su ujedno jedno od mjesta koja svake godine povećavaju svoje stanovništvo – ne (samo) prirodnim prirastom, odnosno brojem novorođene djece koji je, prema najnovijim dostupnim podacima, u prvih šest mjeseci ove godine u rastu za sedam posto u odnosu na isto razdoblje lani, već i doseljavanjem stanovništva.

Povećava se broj stanovnika i susjednim mjestima – Viškovo iz godine u godinu sve teže zadovoljava potrebe za vrtićkim kapacitetima, usprkos činjenici da su nedavno izgradili novi Dječji vrtić,

jer broj djece konstantno raste; Kastav se sve više „puni“ ljudima, a čak i mala Klana bilježi pozitivan pomak u posljednjih deset godina.

No, dok pojedini gradovi i općine, posebice u njenom zapadnom dijelu, povećavaju broj svojih mještana, Primorsko-goranska županija u cjelini ubrzano gubi stanovništvo. Između dva popisa stanovništva, od 2001. do 2011. godine, „nestalo“ je gotovo deset tisuća stanovnika. Konkretnije, 2001. godine u županiji je živjelo točno 305.505 stanovnika, a prije tri godine tek 296.195 muškaraca i žena.

U idućih 10 godina nestaje grad veličine Kastva

Doduše, broj novorođene djece od 2001. godine ipak je u određenom rastu. Primjerice, 2004. godine, koju su svojim dolaskom na svijet obilježili Karla, Patrik i Matej Mohorovičić, rodilo se ukupno 2.400 djece, a godinu dana ranije njih svega 2.240. Taj pozitivan trend nastavljen je i u narednim razdobljima, uz povremene padove, pa je tako 2012. rođeno nešto malo više od 2.500 djece. Stotinjak novorođene djece više može veseliti, no samo dok se ne uspoređi s razdobljima s početka devedesetih, kada se radalo i 3.000 djece godišnje. Prema popisu stanovništva, recimo i da „vršnjaka“ naše županije, odnosno osoba koje su ove godine napunila 20 godina života, ima oko 2.700.

Još je jedan zabrinjavajuć podatak, koji kaže da je čak i ovaj „povećani“ broj novorođenih iz 2012. godine daleko manji od broja osoba koje su napustile ovaj svijet – umrlih je prije dvije godine bilo 3.550, odnosno „minus“ prirodnog prirasta bio je veći od tisuću, što znači da će, ako nastavi istim putem, Županija u sljedećih deset godina „izgubiti“ još jedan Kastav, odnosno grad od desetak tisuća stanovnika. No, nije to primorsko-goranska specifičnost, jer prirodni prirast dogodio se u svega osamdesetak od gotovo 550 jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj, a među županijskim gradovima i općinama ima i onih što su rekorderi u čitavoj Hrvatskoj, gledajući relativne omjere.

Primjerice, Viškovo je te godine imalo dvostruko više rođene djece nego umrlih osoba – devedeset i dvoje stanovnika preminulo je, a na svijet je stiglo njih 185. Matulji se kreću oko „nule“ što se tiče prirodnog prirasta, pa se broj stanovnika ove općine uglavnom povećava useljavanjem, a pozitivan omjer novorođenih i umrlih osoba vlada još i u Krku, Kastvu, Kostreni i Omišlju, gdje je također 2012. godine rođenih bilo dvostruko više nego preminulih, odnosno 43 u odnosu na 22.

Najveća i najmnogoljudnija primorsko-goranska jedinica lokalne samouprave, Grad Rijeka, u ovoj kategoriji bilježi minuse – na oko tisuću rođenih beba umre oko 1.600 ljudi. Ipak, najgora je situacija na otocima i u Gorskom kotaru, pa je na Cresu i u Delnicama dvostruko više preminulih osoba nego

novorođenih, a 2012. godina najtužnija je bila u Fužinama, koje su izbrojale 23 sproveda i tek sedam rođenja.

Prepolovljeni Gorski kotar

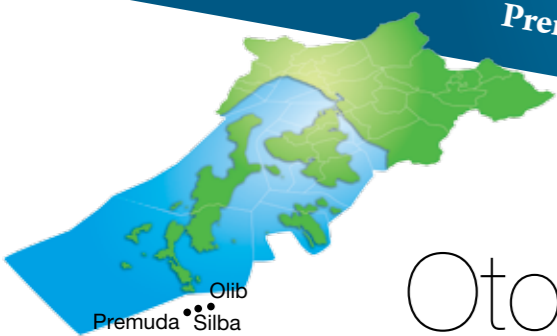
Na razini čitave županije, zabilježen je negativni prirodni priraštaj od 3,4 posto, a minuse su, ponegdje više, ponegdje manje, pisale gotovo sve jedinice lokalne samouprave. Najveći minus, zanimljivo, zabilježen je u Vrbniku, gdje žive jedne od najpoznatijih županijskih trojki – 2012. godine negativni prirodni prirast iznosio je oko 18 posto, odnosno na svega 13 rođenih beba umrlo je 35 ljudi.

Ipak, otoci će, kao i priobalje, prema procjenama demografa u narednom desetljeću ostvariti rast stanovništva, dok će s druge strane, Gorski kotar i Rijeka bilježiti značajan pad naseljenosti, kao i županija u cjelini. Prema analizama, u sljedećih desetak godina broj stanovnika u Primorsko-goranskoj županiji spustit će se ispod 290 tisuća, dok bi Rijeka mogla pasti na svega 115 tisuća, odnosno čak pedeset tisuća stanovnika manje nego početkom devedesetih godina. Brojke za Gorski kotar još su alarmantnije – u pedeset godina broj stanovnika mogao bi se prepoloviti, odnosno sa tridesetak tisuća iz 1991. godine spasti na svega petnaestak tisuća početkom četvrtog desetljeća ovog milenija. Upravo zato demografska bi politika trebala biti jedna od glavnih okosnica rada regionalne i lokalne politike, no ona ne uključuje samo vrtiće i škole, već i financijsku stabilnost za mlade obitelji, dobru prometnu povezanost, dovoljno veliku zaposlenost i visok životni standard. Djeca doista iziskuju mnogo toga, ali malo tko će reći da se ulaganja ne isplate. ■■

Viškovo ima najveći prirodni prirast u PGŽ, dok Matulji prednjače u „trojkama“

Zabrinuta i Europska unija

Zabrinjavajuća demografska slika nije samo problem Primorsko-goranske županije, pa čak niti Hrvatske, već se o njoj raspravlja na razini Europske unije. Tako je nedavno Europska komisija objavila dokument „Demografska budućnost Europe“ kojim predlaže pet mjera koje bi mogle potaknuti demografsku obnovu i usporiti trend starenja stanovništva, a dio tih mjera svakako bi se mogao preslikati i na naše prilike. Među njima je vjerojatno najvažnija pomoć potencijalnim roditeljima da usklade posao, obitelj i privatni život kako bi mogli planirati svoj život i imati onoliko djece koliko to sami žele, bez da su sputani financijskim, poslovnim ili društvenim ograničenjima. Ostale mjere uključuju poboljšanje radnih prilika za starije ljude, povećanje potencijalne proizvodnje i konkurentnosti procjenjivanjem doprinosa i za starije i za mlade zaposlenike, iskorištavanje pozitivnog utjecaja migracija te osiguravanje održivih javnih financija koje bi mogle jamčiti visoku razinu socijalne zaštite.

Napisao: Zdravko KLEVA
Snimili: Pero LOVROVIĆ,
Zdravko KLEVA i Arhiva ZIP

Otoci Silbanske skupine na rubu Kvarnerića, koje još nazivaju i „vratima Dalmacije“, prvi su južni naseljeni otoci - susjedi naše županije

Otoci južni susjedi

Ukupna površina svih hrvatskih otoka iznosi 3.259,6 km² a udio u tom ogromnom prostornom potencijalu, imaju tri otoka Premuda, Silba i otok Olib. Ti su otoci dio zadarske otočne skupine nazvane Silbanska skupina, koja na rubu Kvarnerića, položena prema kvarnerskim otocima, graniči s Primorsko-goranskom županijom. Ova skupina otoka, koji neki nazivaju i „vratima Dalmacije“, prvi su južni naseljeni otoci - susjedi naše županije.

Kada govorimo o otocima uopće možemo bez zadržke parafrazirati ruskog velikana L.N.Tolstoja i reći: svi nenaseljeni otoci su slični jedan drugom a oni naseljeni svaki je na svoj način. Silba je otok površinom (14 km²) manji od najvećeg u skupini Oliba (26 km²). Smještena između Oliba na Istoku i najmanje Premude (9 km²) na zapadu, prednjači po broju stanovnika a i razvijenosti. Sva tri otoka sastavni su dio Grada Zadra sa statusom Mjesnih odbora, i takvim administrativnim okolnostima žive i traju svaki na svoj način.

Kada se katamaranom ili trajektom Jadrolinije doplovi do spomenutih otoka, dovoljno je pogledati koliko se ljudi na njih iskrcava ili ukrcava i tada stječete prvi dojam o otoku uz kojeg se pristalo. Uzbudljiv, na trenutak i romantičan prizor ako ste pobjegli od gradske vreve, ali ne prođe dugo i kad se brod odveže i počne udaljavati a otok smanjivati, osjetite tračak tjeskobe. Posebice kada opazite muškarca i ženu, sporoga hoda u poodmakloj dobi, dok iz grada nose potrepštine. Noštromi i zapovjednici brodova mnoge od tih otočana znaju po imenu, i nerijetko im donesu lijekove ili neku drugu sitnicu, radi koje je baš suvišno putovati, gubiti cijeli dan.

Povijest bogatija od sadašnjosti

Prema mnogobrojnim arheološkim nalazima, Olib, Silba i Premuda bili su naseljeni još u antici.

Na Olibu su težaci iskopali svo kamenje kako bi došli do šake plodne zemlje

Staro ime otoka Silbe je Selbo vjerojatno po grčkoj riječi salbon (pijesak) ali su ga Rimljani navodno nazivali Selvo, što znači drvo jer Silba i jeste bogata šumom. Olib je u doba Liburna koji su naseljavali prije Hrvata sva tri otoka, bio Aluip. Jedno od etimoloških tumačenja tog naziva je latinska riječ alluvium (naplavina) dok je prema drugim izvorima ime Olib nastalo od riječi Aloep, što znači nenaseljen. Premuda se prvi put spominje u antici kao Pamodos, a kasnije je Rimljani nazvaše Primodia. Ime je nedvojbeno dobio prema latinskom primus – prvi, jer su Rimljani dolazeći morem sa sjeverozapada prvo nailazili na njega i nazivali ga prvim otokom. Hrvati na spomenute otoke dolaze od 7. pa do 9. stoljeća. Olib je primjerice značajno naseljen u 15. stoljeću od Hrvata iz Cetinske krajine, okolice Vrlike, koji su bježali pred Osmanlijama. Za vrijeme Mletačke republike vlasti su ove otoke iznajmljivali zadarskim plemićima a živalj tih otoka davao je četvrtinu svojih prihoda u novcu ili u naturi vlasteli. Radi napućenosti Oliba u to doba, a plodnog zemljišta na Premudi, taj su otok u 18. stoljeću naseljavali i Olibljani. S početka 19. stoljeća otoci prelaze u vlasništvo Napoleonove Francuske. Godine 1852. Silbinjani otkupljuju otok od zadnjeg u nizu vlasnika Marka Ragusina iz Velog Lošinja a 1900. Olibljani od Dunata Filipijana iz Zadra. Bilo je to razdoblje kada Silba doživljava svoj procvat kao mjesto pomoraca i vlasnika jedrenjaka.

Snažno pomorstvo uvjetovalo je razvoj građanske kulture po načinu stanovanja, odijevanja i uređenju kuća. Premuda u to doba također koristi blagodati mora i razvija ribarstvo i brodarstvo a jedino Olib, prostorno najveći, ravan i bogat vegetacijom, koristi resurse zemlje i oslanja se uglavnom na poljoprivredu, voćarstvo, vinogradarstvo

Otoci su romantični ako ste pobjegli od gradske vreve, ali ne prođe dugo i kad se brod odveže i počne udaljavati a otok smanjivati, osjetite tračak tjeskobe - Silba

i stočarstvo. Ribarstvu se i Silba okreće kada parobrodi istisnu njezino brodovlje na jedra. Početak dvadesetog stoljeća biva prekretnicom razvoja otoka. Zadar i dalmatinski otoci pripadaju Italiji, Kvarner i Istra Austougarskoj, međutim rubno dalmatinsko otočje, Premuda Silba i Olib Kraljevini SHS. Na periferiji i jedne i druge države počinje njihovo zaostajanje, depopulacija. Godine 1900. Olib je primjerice imao 1.495 stanovnika, Silba 1.100, Premuda, s koje je iseljavanje započelo još sredinom 19. stoljeća, 422. Od tada ti se brojevi nikada više nisu ponovili, svakim popisom, otoci su imali manje stanovnika. Filoksera (bolest vinove loze), bio je okidač za prvo veliko napuštanje otoka, iako je na Silbi iste godine kada je bolest loze uočena, podignut prvi matičnjak američke vinove loze. Uslijedio je val iseljavanja prije Prvog svjetskog rata, između dva rata pa poslije Drugog. I treći veliki, 60-ih godina prošlog stoljeća.

Otoci s puno praznih kuća

Otoci Olib, Silba i Premuda udaljeni su od Zadra oko 29 do 30 nautičkih milja. Stanovite su oaze mira, ugodne klime i čistog okoliša. Kuće i okućnice otočana su jako uredne, ukrašene cvijećem i povrtlarskim kulturama. Na njima se automobilom, osim na Silbu, možete iskrcati ali vožnje po otoku nema, a nema ni potrebe, sve je tu pri ruci. Na toku Silbi danas stalno živi oko 300

Zadrugarstvo na otocima

Početkom 20 stoljeća na Olibu, Silbi i Premudi bilo je razvijeno zadrugarstvo. Premuda je imala ribarsku zadrugu koja se spominje kao najstarija ribarska zadruga na zadarskim otocima, a četvrta zadruga na Jadranu. Ulov su otočani s Premude izvozili čak do Češke. Na Silbi i Olibu bile su osnovane Obrtno-potrošne i ovčarsko-mljekarske zadruge. Silbenjski sir izvezio se na Bečki dvor a Olibski u Ameriku.

Olipaska ovčarsko-mljekarska zadruga osnovana 1933. godine i jedna od prvih takvih zadruga u tadašnjoj Jugoslaviji. 1953. godine premda nije preuzimala mlijeko od svih svojih članova, zadruga je preradila 77.000 litara ovčjeg mlijeka. U to vrijeme paški sir daleko je zaostajao kvaliteto u odnosu na olipski. Potkraj 60-ih godina mljekara se ugasila nakon pojave „bolesti sira“ i pošiljku od 3 tone olipskog sira za New York, uobičajeni izvoz, zaustavila je inspekcija u Zagrebu i uništila ga. Olibljanima nikad nisu predloženi nalazi analize i objašnjeno o kakvoj je bolesti bilo riječ.

Omiljena ljetna zabava - boćanje

stanovnika i na njemu se uvijek najviše ljudi i robe iskrcava iz trajekta i katamarana posebice ljeti. Na Premudi stalno naseljenih mještana je 60-tak, mada ih, doznajemo, preko zime boravi oko stotinjak, uglavnom umirovljenika povratnika iz Rijeke, Pule ili Lošinja. Prosjek starosti na Premudi je 70 godina i otok vapi za mladima.

Olib, deseti otok na Jadranu po veličini ima 120 stalnih stanovnika i negdje oko 300 dobro očuvanih i uređenih kuća. Kada bi se svi stanovnici otoka uselili, svaki u jednu od njih, više od pola bi ih ostalo neuseljenih. No Olib ima sreću što na njemu nešto mladih i ostalo, vrijedni su i nije im se teško

Silba je nadaleko poznata po Tornju ljubavi - toreti kapetana Marinića

Premuda živne jedino ljeti

Trenutno s djecom najbolje stoji Silba - pa je Grad Zadar osigurao ljuljačke, tobogani i klackalice za dječja igrališta na tri lokacije u mjestu

Na svim ovim otocima prevladava starije stanovništvo, umirovljenici. Većina Silbenjana prebiva i radi u gradovima, a odlaskom u mirovinu „vraćaju“ se na Silbu ili na njoj borave od proljeća do jeseni. Isti je slučaj s Olibom gdje je šezdeset posto olipskih umirovljenika s američkim mirovinama pa utoliko lakše mogu podmiriti sve svoje potrebe

Silba, Olib i Premuda cijelu su godinu povezani sa Zadrom jednom brzobrodskom linijom dnevno

uhvatiti posla, bilo da je u pitanju građevina, sječa šume, ugostiteljstvo ili ribarstvo. Inače Olibljani slove kao vrijedni - potječu od ratara, ljudi koji su morali krčiti polja da bi kamenju oteli malo plodne zemlje.

Ivan Cukar, koji je 50 godina živio u Americi, poput mnogobrojnih Olibljana, vratio se na Olib i kao predsjednik Mjesnog odbora brine o mnogo toga. Ljeti se Olib napući stalnim vikendašima i s nešto turista, govori nam, pa se ukupan broj ljudi zna poduplati a bude ih nekad više od 400. Ljeti na Olib redovito dolaze iseljenici iz Amerike. Nekada je to bio događaj kada bi netko smogao novaca i vremena posjetiti svoju rodnu grudu. Danas, posebice generacija srednje dobi, obavezno dolazi vidjeti svoje rođake i odmarati se na Olibu. Isto kao na Olibu, znaju pobrojati, turiste i vikendaše i na Premudi. Ipak, pusto je, na otoku, reći će Cukar, posebice zimi - tada ljude sretnete samo kada dočekujete ili ispraćate brod.

Starački domovi postaju potreba

Na svim otocima prevladava starije stanovništvo, umirovljenici. Većina Silbenjana prebiva i radi u gradovima, a odlaskom u mirovinu „vraćaju“ se na Silbu ili na njoj borave barem od proljeća do jeseni. Isti je slučaj s Premudom i Olibom gdje je, na sreću, šezdeset posto olipskih umirovljenika s američkim mirovinama pa utoliko lakše mogu podmiriti sve svoje potrebe. Branka Živković Duvnjak, doktorica koja stalno boravi na Silbi, na Premudu odlazi srijedom a na Olibu prima pacijente utorkom i četvrtkom. Kaže nam da ukupno ima oko 400 pacijenata na sva tri otoka. Toliko ih i ima na tri otoka koji trebaju redovitu liječničku pomoć. No njihovim zdravstvenim stanjem je zadovoljna i otkriva nam.

- Najčešće se obraćaju ljudi sa kroničnim degenerativnim bolestima: kardiovaskularnim, endokrinološkim i reumatskim. Uglavnom u ovim uvjetima svoju zdravstvenu potrebu zadovolje. Ja bih rekla da su otočani vrlo čvrsti, zdravog stila i načina života. Prosječna starost mojih pacijenata je 80 godina i jako se dobro drže.

Specijalisti u Zadar bivaju upućeni po potrebi. Oni, otvoreno će Doktorica Živković-Duvnjak, uglavnom i ne vole otići kod specijalista. Nerado idu jer su brodske veze rijetke. Ili se dugo čeka kod specijaliste ili se ode a ne stigne obaviti pregled jer bi im pobjegao broda za natrag, na otok. Ukinuti su depoi lijekova u ambulantomama, apoteke ne postoje i po najjednostavniji lijek nažalost, ti otočani moraju u Zadar.

Na Olibu pokušavaju već nekoliko godina otvoriti starački dom. Jedan je Olibljanin iz Amerike darovao svoju kuću koju bi trebalo urediti u svojevrsan dnevni boravak s hranom. Pokazalo se međutim da je kuća poprilično stara i za njeno uređenje i prenamjenu bi trebalo puno novaca. Grad Zadar je u tu svrhu osigurao 500.000 kuna no projekt ide sporo. Imamo veliki problem, objašnjava Ivica Cukar, što se ne može naći ni žensku osobu koja bi pružala pomoć u kući. Naime imamo desetak ljudi za koje bi se osigurala pomoć u kući, Grad Zadar bi to platio, ali mi moramo naći osobu za to.

Bez radnih mjesta nema pomlađivanja

Od institucija na otoku Premudi samo je pošta i jedan poštar. Osnovna škola je ugašena još prije nekoliko godina i zimi radi jedna trgovina. Preko ljeta se otvori i radi nešto apartmana. Nade da će biti bolje da će na otok doseliti i ostati mladi, sve je manje, jer na otoku nema radnih mjesta, rekao nam je predsjednik MO Premuda Milivoj Deroko.

Na otoku Olibu stalno radi zadruga trgovina, a povremeno odnosno u sezoni i manji dućan, kojeg je otvorio privatni poduzetnik iz Silbe. Pored pošte radi i osnovna škola u koju ove godine ide dvoje djece a dogodne će ostati samo jedno. Jedan zaposlenik Čistoće Zadar treba u mirovinu i sada su sve oči, mlađih, nezaposlenih, uprte u to radno mjesto. Na otoku se zadržalo desetak mlađih parova, tu su i 3 bebe, pohvalio se Ivica Cukar predsjednik MO Olib. Nekolicina mlađih ljudi koji ne žele, ima i takvih, napustiti Olib, zaposleni su kao vatrogasci u DVD-u. Oni čiste putove i prvi su koji pružaju pomoć na moru ili turistima onima koji se izgube po šumi. Vješti su ribari, održavaju kaiće starijim Olibljanima i tako nešto zarade.

Za razliku od Oliba i Premude životni standard na Silbi puno je veći. Njezini stanovnici rade u policijskom uredu, pošti, ambulanti, još uvijek aktivnoj osnovnoj školi. Cijelu godinu radi policijski ured pomorske policije, Lučka kapetanija ispostava Silba pod čijom ingerencijom su Premuda i Olib. Na Silbi osnovnu školu pohađa troje učenika, a prvi put ove godine troje je djece u predškolskom odgoju pa će po prvi puta na Silbi biti organiziran taj oblik odgoja u sklopu osnovne škole. Iz razloga, mini „baby-boom-a“ na otoku Silbi, mjesni se odbor potrudio da mu Grad Zadar osigura za djecu dječja igrališta. Tako su na tri lokacije u selu postavljene ljuljačke, tobogani i klackalice.

Ljeti je druga priča

Glavna gospodarska djelatnost stanovnika Silbe je turizam, odnosno iznajmljivanje soba i apartmana, jer hotela nema. Silba ima 550 ležaja u apartmanima, kućama i sobama te omladinskom hostelu sa 130 ležaja koji je uslijed dugogodišnjeg neulaganja pred zatvaranjem. U ljetnim mjesecima broj ljudi na Silbi povećava se na oko 5.000. Udio vikendaša u gostima je 65 posto naspram „pravih“ turista koji sudjeluju s 35 posto. Silba ima oko 1.000 kuća, 3 puta više nego stanovnika, upozorit će Ana Lukin, a najveći dio nekretnina u vlasništvu je Silbenjana koji prebivaju u Zadru, Splitu, Rijeci, Puli, Zagrebu, i koji najčešće u ljetnim mjesecima borave na otoku. Tijekom cijele godine radi samo jedan kafić, dok slastičarna i još jedan kafić rade najmanje 6 mjeseci i više. U ljetnoj sezoni otvoreno je 6 restorana/konoba/pizzeria i 4 kafića. Cijelu godinu su otvorena dva dućana, a u sezoni četiri te zelena tržnica s voćem i povrćem. Tijekom ljeta je prisutan i bogati kulturni program s mnogo koncerata, izložba, radionica.

Identična je situacija i na Olibu. Ljeti su otvorena 3 restorana i jedan kafić, zimi su zatvoreni. Olib je, treba spomenuti 70-ih godina doživljavao turistički bum. Turisti su tražili samo sobu, krov nad glavom, prioritet im je bilo uživanje u miru, prekrasnim pješčanim divljim plažama, čistom moru. Malo koja kuća nije iznajmljivala sobu ili dvije. Tih godina Olib je nudio 400 turističkih kreveta u privatnim kućama. Danas se zahtjeva viši standard smještaja, kojeg imaju snage i volje ponuditi samo nekoliko mlađih Olibljana. Drugima, čije američke mirovine stižu redovito svaki mjesec, turizam je nepotreban, suvišan. Ivica Cukar, koncesionar je na dijelu javne luke. Može privezati 12 brodova uz lukobran i preko 20 na bovama, sidrištima. Ali, reći će, sve ovisi o vremenu. Kada zapuše sjeverni vjetar, ili jaki sjeverozapadnjak, svi napuštaju njegove vezove otvorene prema tim vjetrovima, a takvo vrijeme zna potrajati ljeti.

I Premuda živne ljeti, nautičari tamo rado svraćaju i sidre se ispred zapadne luke gdje su zaštićeni od bure i istočnjaka. - Atraktivna smo destinacija

nautičarima i ronionicima, ističe Deroko za ronjenje kao što je popularna „Katedrala“ – sustav špilja, koje ocharavaju svojom ljepotom te olupina broda Szent Istvan koja je dostupna samo najiskusnijim ronionicima.

Povezanost s kopnom – potpora grada

Silba, Olib i Premuda cijelu su godinu povezani sa Zadrom jednom brzobrodskom linijom dnevno. Naši sugovornici žele da napomenemo skupoću karte za katamaran od lipnja do rujna (50 kuna za one koji nemaju prebivalište na ovim otocima) čime je uvelike opterećen budžet otočana koji žive u Zadru i dolaze vikendom na otok a i turista. Trajekt zimi plovi tri puta tjedno, a tijekom visoke sezone svaki dan. Najveći problemi javljaju se ljeti kada dolazi do manjka raspoloživih karata i putnici ostanu u Zadru. Stanovnici Silbe već godinama traže da se „pojača“ povezanost s Malim Lošinjem koja je zimi samo jedanput tjedno. Olibljani pak traže da trajekt iz Rijeke koji plovi do Raba i Novalje barem ljeti dotiče Olib.

Loša povezanost s Lošinjem, Pulom i Rijekom uvelike smanjuje mogućnost dolaska na ove otoke otočana koji prebivaju u Istarskoj i Primorsko-goranskoj županiji. U prošlosti je Silba primjerice, upravo zbog svojeg geoprometnog položaja više gravitirala Lošinju nego Zadru. Pojavom županija 90-ih godina povukla se nevidljiva crta između Silbe i susjednog Ilovika do kojeg je, kako je rekla Ana Lukin, doslovno brže doći plivajući nego javnim prijevozom. Prometna odsječenost od Kvarnera otežava i dolazak turista iz Slovenije i Italije.

Inače, niti jedan od tri otoka nije spojen na vodovod. Uglavnom se vodom opskrbljuju iz gustomerni ili im je dovoze svako domaćinstvo na svojoj okućnici pronašlo vodu i napravilo bušotinu iz koje crpe izdašne količine bistre, hladne vode, vjerojatno spuštene odnekud s Velebita. Koriste je kao tehničku, za zalijevanje vrtova i maslinika koji u zadnje vrijeme sve više niču i bivaju njegovani na sva tri otoka. ■■

Milenijska fotografija mještana i gostiju Silbe

Crnika

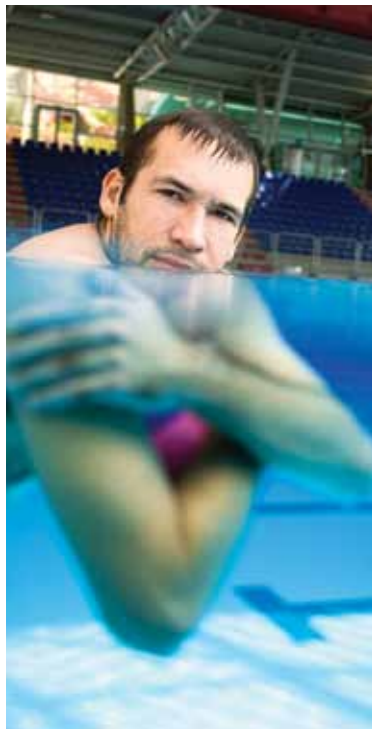
Zadruga na Premudi je ugašena a na Silbi su svoju imovinu i nekretnine zadrugari dali u najam. Zadrugarstvo traje još na samo na Olibu. U olipskoj Poljoprivrednoj zadrugi za trgovinu i usluge, kako je danas njezin naziv, trenutačno je 60 zadrugara a u zadrugnoj trgovini i pekari rade 4 profesionalca, zaposlenika. Prema riječima Željka Cotova, direktora zadruge, poslovanje je sve teže, slabo ide i prodaja drva, hrasta crnike kojom je Olib izuzetno bogat. Crnika se na otoku odavno sječe no i njegova prodaja opada, istiskuju je drugi ogrjevi. Drva su se preko zadruge izvozila u Italiju pretežito za tvornicu stakla u Monfalconeu. I to je ugašeno šezdesetih godina.

Na Olibu jedan zaposlenik Čistoće Zadar treba u mirovinu i sada su sve oči, mlađih, nezaposlenih, uprte u to radno mjesto

Razgovarao: Boris PEROVIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Očekujem još jednu sezonu u kojoj ćemo biti uspješni, u kojoj se možemo sa svima boriti za trofeje, a uz našu publiku i atmosferu koju imamo na Kantridi, ovdje nikome neće biti lako.

Ivan Krapić: U svom sam gradu i na domaćem bazenu, što još više mogu poželjeti

Vaterpolisti Primorja Erste banke prošle su sezone poharali hrvatske bazene, osvojili su trostruku krunu, naslov pobjednika Kupa, regionalne lige i državnog prvenstva, prvi put nakon 76 godina. U Europi nisu uspjeli doći do kraja, iako su bili favoriti za krunu, posustali su u polufinalu završnog turnira u Barceloni. U novu sezonu ulaze u dosta izmijenjenom sastavu, prvi dojam je da će biti za klasu slabiji nego lani. S tim se djelomično slaže i kapetan riječkih „kapica“ Ivan Krapić, jedan od rijetkih domaćih dečki u sastavu Ivana Asića.

– Momčad je izmijenjena, napustilo nas je nekoliko važnih igrača, došla su tri nova za koje će trebati određeno vrijeme da se uklupe u našu igru. Ovako „na papiru“, smatram da smo u obrambenom segmentu puno kvalitetniji nego lani, dok smo u napadačkom malo slabiji, iako će sada više imati priliku igrati oni igrači koji su lani manje igrali. Očekujem još jednu sezonu u kojoj ćemo biti uspješni, u kojoj se možemo sa svima boriti za trofeje, a uz našu publiku i atmosferu koju imamo na Kantridi, ovdje nikome neće biti lako.

Primorje je slabije za tri važna igrača, braću Varga i Paola Obradovića, njih će teško biti nadoknaditi.

– Njihov odlazak bi osjetila bilo koja momčad. Ali smatram da smo povratkom Damira Burića, koji je u ovom trenutku možda i najbolji svjetski bek, dobili posebnu dimenziju u obrani kakvu nismo imali. On je zaista unikatan igrač, s njim smo dobili puno jer takvog beka nije bilo u Primorju otkad je on otišao 2005. godine. Došao nam je i Marko Elez koji je zadnje četiri sezone igrao u Italiji i imao vrlo važne uloge u Bresci i Savoni. O njegovoj kvaliteti dovoljno govori činjenica da je prošle sezone postigao 70 golova. Smatram da su predsjednik Sloboda i sportski direktor Roje napravili odličan posao u prijelaznom roku, a na nama je da se novi igrači uklupe. Bitno je da se među nama stvori atmosfera kakva je bila i lani, što ne sumnjam da hoće.

Neću prežaliti naslov prvaka Europe

Prošle godine Primorje je propustilo veliku priliku, s izuzetno jakim momčadi nije uspjelo postati prvak Europe.

– Neću prežaliti što nismo uspjeli! Loše smo odigrali polufinalnu utakmicu protiv Barcelonete, treba priznati da su oni bili bolji. Ne tražim alibije, ali u Barcelonu smo išli sa Suknom koji se taman oporavio od mononukleoze, a još je imao probleme s laktom, i Obradovićem koji je jedva igrao zbog ozljede koljena. Njih dvojica su za nas vrlo bitni igrači, nisu nam mogli dati svoj maksimum. Španjolci su zaslužno postali prvaci Europe, dobili su nas dva puta u sezoni, pobijedili su Juga, Pro Recco ih nije uspio dobiti, a na Final Sixu su još imali veliku pomoć svoje publike koja ih je nosila.

Ove sezone će u Europi biti teže nego lani, Primorje je slabije, Pro Recco i Jug su se pojačali, a u

mađarski Szolnok su otišla braća Varga.

– Pro Recco je favorit broj jedan, nema dvojbe. Bili su i lani dobri, a sad su još pojačani s Pijetlovićem, Filipovićem, Prlainovićem. No, i mi smo lani bili favorit, pa smo izgubili polufinale. U jednoj utakmici je iznenađenje uvijek moguće. Jug je bolji nego lani, Szolnok je doveo pet novih igrača, nije to lako uskladiti, ali i oni će biti vrhunska momčad. Za nas je sad najvažnije da uđemo u Ligu prvaka, znamo koliko smo lani imali muka u kvalifikacijama.

U domaćim natjecanjima Primorje će ponovo voditi veliku borbu protiv Juga. Lani ste kao kapetan podigli pobjednički pehar prvaka Hrvatske, naslov je došao u Rijeku nakon punih 76 godina.

– Svoju težinu imaju i prije osvojeni trofeji, u Kupu Hrvatske i Jadranskoj ligi, ali ne tako veliku kao naslov državnog prvaka. Lani smo zaista dominirali u domaćem prvenstvu, također i protiv Mladosti u finalu doigravanja, mislim da smo ukupno bili bolji za čak 17 golova razlike. Ambijent na Kantridi je bio fenomenalan, pogotovo u trećoj utakmici finala, bio je užitak igrati pred prepunim tribinama. Ostat će nam ta publika u sjećanju zauvijek, kao i veličanstven doček na Korzu nakon utakmice.

Igrat će i domaći dečki

Regionalna liga će ove sezone biti puno jača sa srpskim klubovima, to može biti samo dobro za vaterpolu.

– Kvaliteta je podignuta na višu razinu, bit će više zanimljivijih utakmica. Velika je to stvar za vaterpolu, da postoji takva liga koja će biti i bolje medijski popraćena, Arena Sport je preuzela prava za TV prijenose. Što se tiče kvalitete, znamo što znače Zvezda i Partizan, ali po mojemu mišljenju Radnički je trenutno najbolja momčad Srbije, bez obzira što su ih napustili Filipović, Burić i Zloković, tri njihova najbolja i najvažnija igrača lani. Mislim da će nam oni uz Jug biti najteži protivnik, na kraju, bili su lani drugi u Europi.

Vi ste kapetan i dvije godine jedini Riječanin među nositeljima igre?

– To se tako desilo jer je prije pet godina počeo projekt „velikog Primorja“ gdje su se dovodili igrači sa strane. No, više nisam jedini Riječanin, sad nam se vratio Burić koji je iz Pule, ali je ponikao u Primorju, tu je došao sa 17 godina i mi ga smatramo domaćim igračem. I ovi mlađi će malo više igrati ove godine, tako da će nas biti. Prošle godine bili su tu Mudražija i Peroš, nisu imali neku veliku minutažu, ali doći će vrijeme i za njih i za druge dečke koji su se priključili prvoj momčadi. Svi prvotimci Primorja za njih mogu biti samo poticaj da napreduju i uče uz nas kako se ponašati ne samo u bazenu nego i izvan njega.

Bit će još trofeja na krilima publike

Rezultati omladinskog pogona

Primorje niz godina nije imalo dobre rezultate u mlađim kategorijama. No, stvari idu na bolje, opet se osvajaju medalje na državnim prvenstvima.

– Otkad se napravio novi bazen i otkad je predsjednik Sloboda preuzeo Primorje sve je krenulo strelovito prema vrhu. Ove godine smo, recimo, izgubili trofej Toni Nardelli, u kojemu se zbrajaju svi rezultati u svim mlađim kategorijama, za samo nekoliko bodova od Juga. Osjeća se kvalitetan rad voditelja omladinskog pogona Željka Tonkovića i svih trenera koji rade s tom djecom. Prošle godine su se trenerima mlađih kategorija pridružili i Samir Barać i Oleksandr Tiškinovski, a dvije takve igračke veličine daju dodatni poticaj mlađim igračima za rad.

I rezultati prve momčadi, svi osvojeni trofeji, izvrsna su popularizacija vaterpola i poziv djeci da u što većem broju dođu na bazen.

– Naravno, nas se najviše gleda, mi smo najviše u medijima, pa djeca tu nalaze neke svoje idole, to im je sigurno poticaj. Do prije četiri godine u Primorje se godišnje upisivalo petnaestak djece, a sada ih se upisuje između 30 i 40. Od kvantitete izaći će i kvaliteta, desetak najboljih će ih sigurno ostati u vaterpolu.

Hrvatska poslije Ratka

Ovog ljeta ste produžili vjernost Primorju na još tri godine.

– Jesam, iako sam imao nekih ponuda iz inozemstva, ali Primorje je uvijek za mene bilo „broj 1“. Osjećam se ovdje odlično jer igram doma, u svom sam gradu, supruga se zaposlila, sin ima četiri godine i ide ovdje u vrtić, tu mi je familija, tu su mi prijatelji i dok je ovakva situacija u Primorju kakva je danas stvarno ne znam što bih više mogao poželjeti.

Povremeni ste reprezentativac, sudjelovali ste u nekim reprezentativnim akcijama. Kakav je danas vaš status u nacionalnoj selekciji?

– Ranije su moje šanse bile minimalne pored Hinića i Dobuda koji su među najboljim centrima na svijetu. Ja sam tu ako me izbornik pozove, nadam se da ću napraviti taj iskorak da budem standardni član reprezentacije.

Kako gledate na hrvatsku reprezentaciju u postrudičevskom razdoblju?

– Teško je naslijediti reprezentaciju od čovjeka kao što je bio Ratko, koji ima karizmu i veliko ime. Sigurno da nije izborniku Tucku bilo lako, od Olimpijskih igara u Londonu se promijenilo šest igrača. To je skoro pola reprezentacije, i pritom je bilo dosta problema s ozljedama. Ne može se očekivati preko noći da će Hrvatska opet biti neprikosnovena. Mi nemamo široku bazu, kad jedan igrač ne može igrati, to se odmah osjeti. Ali Hrvatska ima budućnost i uvjeren sam da ćemo opet napadati sam vrh. ■■

Ostala mi je još obrana diplomskog

Profesionalne obaveze vrhunskog sportaša nisu jednostavne. Vi imate i familiju i još studirate. Kako sve to ide zajedno?

– Najvažnija je dobra organizacija vremena. Puno moram zahvaliti svojoj supruzi Eneji, ona brine o kući i sinu Niki. Ona drži sve kantune kuće i sve brave, a ja sam samo „popratni sadržaj“. Ja se brinem o sportu, karijeri, o fakultetu, ona drži sve ostalo i uz to je još uspjela diplomirati ove godine. Nadam se da ću i ja uskoro završiti fakultet, na PAR-u, Poslovnoj akademiji Rijeka, ostala mi je još samo obrana diplomskog. Sve se stigne napraviti. Osvajao sam trofeje sa svojim matičnim klubom, u svom gradu, gdje sam još i kapetan, ovo je prekrasno razdoblje mog života.

Restoran Aerosteak, Grobnik
Soboli 35, Čavle
aerosteak.grobnik@gmail.com
tel. 051/250-193

Napisao: Marinko KRMPOTIĆ
Snimio: Petar FABIJAN

Gosta od samog dolaska u
restoran prati ljubazno osoblje

Jedini smo restoran u regiji do kojeg je, uz automobilom i motociklom, moguće doći i - avionom, pola u šali pola u zbilji govori nam Dario Andrić, vlasnik sve cjenjenijeg restorana "Aerosteak" smještenog na sportskom aerodromu Grobnik. Štoviše, upravo zahvaljujući aerodermu Andrić je pred pet godina otvarajući restoran odredio i prvi dio imena, a drugi dio naziva posljedica je već tada donijete odluke da će se ponuda temeljiti na steaku. Danas, pet godina kasnije, jasno je da je to "specijaliziranje" bilo dobra odluka. Naime, već u drugoj godini rada "Aerosteak" je zaslužio ulaz na službenu listu 100 najboljih

Restoran do kojeg možete i - avionom

U Aerosteaku su odlučili okrenuti se određenoj vrsti ponude i u njoj ostvariti najveću moguću kvalitetu. Zato je ovo mjesto raj za one koje vole meso

Bogata plata predjela

hrvatskih restorana s koje od tada ne silazi, vrlo brzo zaradio je i oznaku kvalitete Kvarner Food, na EPH-ovoj je listi Dobrih restorana Hrvatske, a tekstove o "Aerosteaku" moguće je pronaći u nekoliko odličnih kulinarskih monografija kakva je, primjerice, ona vrsnog fotografa Rina Gropuzza... rječju, "Aerosteak" je u nepunih pet godina rada stekao ime, postao brand te se u svijetu gurmana, posebno onih sklonih mesu, pretvorio u nezaobilazno odredište. Kako je do toga došlo, pitamo Daria Andrića:

- Zahvaljujući prethodnom bogatom iskustvu znali smo da ne smijemo svaštarići već se okrenuti određenoj vrsti ponude i u njoj nastojati ostvariti najveću moguću kvalitetu. Odabравši meso kao temelj naše ponude znali smo da je najbitnije imati kvalitetno meso što smo osigurali suradnjom s poznatom Mesnicom Žeželić, a na temelju znanja vezanu uz pripremu takvih jela znali smo da je najbitnije realizirati tzv. proces zrenja mesa. Riječ je o posebnoj pripremi mesa za kulinarsku obradu, pripremi koja se temelji na tome da odabrano meso dozrijeva (suho i mokro

Fiorentina na grobnički

zrenje) najmanje 15 dana. Taj postupak mesu osigurava izvrsne kvalitete pri konačnoj pripremi pa nakon što tako pripremljeno meso nastavimo na roštilj krajnji rezultat izuzetno sočno i slasno meso koje ima sve svoje sastojke i predstavlja užitek za blagovanje. Svemu tome dodali smo prateću vinsku ponudu, pri čemu ističem kako su nas prepoznali i najugledniji hrvatski vinari a trenutačno imamo šezdesetak etiketa vrhunskih vina u našoj vinskoj karti", govori Andrić dodajući kako je meso praćeno vinom središnji dio ponude "Aerosteaka", ali nikako ne i jedini jer su jednako zanimljivi i kvalitetni uvod te završetak gurmanskog užitka u ovom restoranu:

- Gosta od samog dolaska u restoran nastojimo oduševiti ljubaznim osobljem, ugodnim ambijentom koji je uređen u moderno arhaičnom stilu, koristeći prirodne materijale. Kako svakog

gosta želimo ugostiti i pružiti mu gastro užitek od predjela do deserta, iz ponude predjela bih izdvojio autentičnu palentu kumpiricu s grobničkim sirom, aero-roastbeef (juneći roastbeef na posteljici od rukole sa pinjolima i drobljenim ovčjim sirom), juneći carpaccio, domaći kruh... domaće bistre i krem juhe plus zaista neobična i jedinstvena juha od bikovog repa. Tu je i domaća tjestenina koju sami radimo, ponosni smo i na praćenje sezonskih namirnica koje su uvijek izvrsni prilozi mesu, od gljiva i bundeva do raznih salata... Da ne zaboravim, poseban dio ponude je desert, sastavljen od slastica koje sami radimo i kojih je dnevno desetak vrsta što mnoge ugodno iznenadi", ističe Andrić.

Restoran je otvoren svaki dan od 9 do 23 sata, kapacitet je 72 stolice u unutrašnjosti i 60 stolica na terasi koja je posebna zbog prirodnog hladu. Parking je osiguran, a gosti itekako prepoznaju "Aerosteak" koji bilježi veliki broj gostiju iz Rijeke i okolice, Zagreba, Istre i ostalih dijelova Hrvatske. Štoviše, ona početna konstatacija o dolasku avionom nije tek dobar vic jer je u "Aerosteak" već navratilo nekoliko imućnijih Hrvata koji su stigli baš - avionom! ■■

Aerosteak je nezaobilazno i ugodno odredište ljubitelja mesa

Delicije

Budući da se kvaliteta jela u "Aerosteaku" temelji na već opisanom zrenju mesa, sama priprema dozrelog mesa jednostavna je i ne zahtijeva neku posebnu tehniku, ali je ono što se "okrene" na roštilju vrhunskog ukusa o čemu vizualno djelomično mogu posvjedočiti i fotografije Petra Fabijana koji je svojim objektivom uhvatio bogatu platu predjela na kojoj su bili juneći roastbeef na posteljici od rukole, juneći carpaccio od pisanice, ovčji sir Gligora s Paga, palenta kumpirica s grobničkim sirom te marinirani koromač. Od glavnih jela uz delicije poput bikovih obraza tu su i razne vrste bifteka, ramsteaka, junećih i telećih T-bonova, fiorentine...

Meso prolazi tzv. proces zrenja, posebnu pripremu za kulinarsku obradu koja se temelji na tome da odabrano meso dozrijeva (suho i mokro zrenje) najmanje 15 dana. Taj postupak mesu osigurava izvrsne kvalitete pri konačnoj pripremi

Iza kulisa
- umjetnik za roštiljom

Od Fužina do Baške

Ako u zeleno-plavoj županiji postoji restorater i ugostitelj koji se zaista može nazvati županijskim, onda je to upravo Dario Andrić. Njegova priča u ugostiteljstvu počinje 1990. godine u Fužinama, gdje je s bratom vodio kafić "Stara purga". Kvalitetnog rada tog kafića se u Fužinama mnogi se i danas sjećaju, potom je nastavio u suradnji s partnerima na mnogim drugim lokacijama: "Nakon Fužina imali smo u Križišću kafić "Colors" (1992-1994), potom na Krku u Puntu "China Beach" (1994-1998) pa onda u Baški noćni klub "Mescalito" (1997-1999) te u Rijeci bistro-pizzeriju "Na Bazenu" (2000-2008)

Publika je moja najbolja nagrada

Ukupno je uglazbljeno oko 130 mojih pjesam.

A ča se tiče nagrade za najbolji tekst, Mario Battifiaca i ja smo zaključili da ću ju dobit posthumno... Moja teta mi je pametno rekla da ča se toliko žalostin oko te nagrade, jer ja san na MIK-u zela se druge nagrade, i publike, i žirija.

I rekla mi je da su moje pjesme postale narodne, moja publika je najbolja nagrada za tekst

Povedal: Boris PEROVIĆ
Litratal: Damir ŠKOMRLJ

Za Mirjanu Bobuš more se slobodno reć da spada među MIK-ovske legende, z dvajset let nastupi, ko autor i izvodač, uz puno nagrad. Kraljevička kantautorica poznata je sakomu ljubitelju čakavske besede, si će rado zakantat njezine pjesme, a puno njih je već postalo evergrini. Njezin prvi autorski uspjeh bil je „Zami me sobun sakamo“, kako je kantala Karin Kuljanić na MIK-u 1994. leta, a baš je ta pjesma na 40-godišnjice festivala 2004. proglašena za najizvođeniju pjesmu obnovljenoga MIK-a. Puno put su njezine pjesme pobjeđivale na MIK-u, a sama je izvela pobjedničke „Tribalo bi zakantat“ 2004. leta skupa z Karin Kuljanić i „Molitvu za te“ ovoga leta, kad je MIK slavil pol stoljeća.

1

Drugi put ste pobijedila ko izvodač, i to z pjesmon ka je posvećena vašoj kćeri. Već ste imela pjesam va keh se vidi koliko ste vezana uz nju, baš na MIK-u ste bila kantala pjesmu „Mojoj hćeri“. Ste očekivali da će publika prepoznat i nagradit te vaše emocije?

– Nisan očekivala pobjedu, pogotovo ne z ovon pjesmon. Imela san četire pjesme ovo leto na MIK-u, mislila san da bi dobro mogle pasat „Maltempo“ ili „Sagdi pojdi“, ma za „Molitvu“ se to nisan nadala. Ona se sama po sebe nametnula publike, verujen da je to zato jer san ju sama izvela. Od prve noći va Lošinju pa do kraja je bila visoko, Gina i ja smo se menjale va vodstvu. Publika je očito ušla va moj život uz ki je vezana ta pjesma. Nažalost, jako puno mladeh ljudi je prošlo van, pa je sigurno puno mama imelo iste probleme. Ja san leto i pol bila bez kćeri, došla je sad va osmen misecu, bila je z manon misec dan i šla je nazad. Va Australije spravlja doktorat, bit će doli još minimalno dvi leta, a ja san njoj ko mama nažalost rekla da neka nastoji ostar. Ja san se namučila odgojit ju, stavila san ju na noge, moj del je prošal, niman pravo držat ju uz sebe. Pjesmu „Mojoj hćeri“ san njoj napisala 2006. leta, kad je hodila na studij va Zagreb, ja san se onda na neki način z njun pozdravljala. A sad je razlog za pjesmu bil njezin odlazak va jednu drugu zemlju, s kuda nan je jedini kontakt skype, i dobro da ga je, onomu ki ga je zmislel treba dat Nobelovu nagradu.

2

Zaslužila ste puno nagrad na festivalima. Na MIK-u pogotovo, od 36 pjesam ke su van bile izvedene dobila ste 18 nagrad, čak sedan put su vaše pjesme pobjeđivale. Najpoznateja ste po svojim stihovima, ali na MIK-u niste nikad dobila nagradu za najbolji tekst. Fali van ta nagrada va kolekcije?

– Ljudi su se čudili da iman ovo leto četiri pjesme na MIK-u, a isto san imela i 1997. leta, pobijedila je moja „Plače stara lesa“, imela san četiri pjesme i 2006. leta, onda mi je pobijedila „Proseći se z manun po Kvarneru“, oba dva put su moje pjesme zele prva tri mesta. Radojka Šverko je 1995. pobijedila na Splitu z mojon „Lanternun“, dobila san nagradu za tekst na festivalu Marko Polo na Korčuli, pobijedila san na Čansonfestu, sagdir me je bilo. Se te nagrade su moj ponos... Te nagrade nisu novčane, stoje doma, skupljaju prah, ma kad god ih pogledan mi je milo oko srca jer znan da san neš pustila svomu kraju, ljudimi. Ukupno je uglazbljeno oko 130 mojih pjesam. A ča se tiče nagrade za najbolji tekst, Mario Battifiaca i ja smo zaključili da ću ju dobit posthumno... Moja teta mi je pametno rekla da ča se toliko žalostin oko te nagrade, jer ja san na MIK-u zela se druge nagrade, i publike, i žirija. I rekla mi je da su moje pjesme postale narodne, moja publika je najbolja nagrada za tekst. Pa neka ta nagrada, ako već mora doć posthumno, još malo počeka, još mi se ne gre zgorun!

3

Se vaše pjesme su vezane uz ljubav, prema ljudima, prema našem kraju, prema čakavštine. Inspiracije van očito ne fali?

– Inspiracije iman va našem prekrasnom kraju, tako mi se i zove jedna pjesma, „Lipi kraju moj“. Inspiracija mi je kade god da se obrnen, i onda se pitaš kako ne znamo baratat z ovako lipon zemljon. Mislin da neki mora bit čuvar sega toga, s muške strane čuvar je Dule Jeličić, sa ženske strane san ja, i mi čuvamo ono malo „ča“ ča je ostalo. Bit će tako dok smo živi, valda će nas neki nasljedit, ja se nadan. Jako je to lipo doživjet, da ljudi svagdi kantaju moje pjesme, kad slave, kad tuguju, kad piruju.

4

Ovo leto ste z jednin prekrasnin koncerton proslavila dvajset let karijere, staža na pozornice. Ča bi reć da ste se tek 1994. leta pojavila na scene?

– Čulo se i prvo za me, va firmi kade san delala, svagdi kade san bila z društvon, kade san se ja nasvirala gitare i narastezala harmonike. Ma nastupat san počela tek s 34 leta, jer san prvo bila veli hahar i da san šla va taj svit prije, vjerojatno bi me uništil. Previše san emotivna, i bolje je da san do onda ostala pod breznun. Kad san shvatila da moren kontrolirat samu sebe, onda san šla va taj svit, va tu mašineriju. Ne mislin još stat, već san počela pisat za sledeći MIK, čekan malo bure i hladnoće, da se zapren i još ča napišen. Neću više poč kantat, ovo leto san šla jer je bilo pedeset let MIK-a i smatrala san da mi je tamo mesto. Nikad ne reci nikad, morda opet buden nastupila, ali bilo mi je jako naporno, treban malo stat. Ni lako to zdurat, saku večer doć doma na tri, četire ure jutro, i isto zapolne već poč dalje. Ma posustaju prvo oni mladi, mi stareji smo bili postojani, valda imamo dobru kondiciju... Nadan se da ću i dalje nastupat na koncertima, iako su oni se rjeđi, ovo leto smo jako slabo nastupali, bila je slaba sezona. Va puno turističkih zajednica mi čak ni ne odgovore kad njim pošaljen ponudu za koncert, a takova je situacija i kod mojih kolega.

5

Delala ste va pošte, bila ste najpoznateja poštarica z Kraljevice. Ta priča ni finila lipo, više niste zaposlena. Kako se nosite s ten?

– Nažalost, takoveh priča danas ima jako puno. Kad sad vidin ča se va pošti događa, moren reć da san na vrime prošla. Ma da san otela ostar još deset let ča san mogla, otela san, jer delo je delo. Ovako san ostala sama, pred četiri leta na birou, s primanjen od 1.300 kun, dite va Zagrebu od 2.500 kun, z hipotekon na stan od 1.700 kun. Ni mi bilo lako, ma još vavik stojin na svojimi nogami. Još san i bolna, borin se z leukemijon već dvanajst let, pijen pametan lijek i va tih dvanajst let snimila san dva CD-a i imela bezbroj koncerti. Brzo san se refala od gubitka dela i snašla, jer da nisan, da san gledala va jednu točku, ne bi me bilo, ne bimo se sad videli.

Županijski upravni odjeli:

Ured Županije
Adamićeva 10/IV, Rijeka
T ++385 51 351-612 • F ++385 51 351 613
E ured.zupanije@pgz.hr, skupstina@pgz.hr
Pročelnik: Goran Petrc, prof.

Upravni odjel za proračun, financije i nabavu
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-672 • F ++385 51 351-673
E proračun@pgz.hr, financije@pgz.hr
Pročelnik: Krešimir Parat, dipl.oec.

Upravni odjel za prostorno uređenje, graditeljstvo i zaštitu okoliša
Riva 10/I, Rijeka
T ++385 51 351-202 • F ++385 51 351-203
E graditeljstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Koraljka Vahtar-Jurković

Upravni odjel za zdravstvo
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-923
E zdravstvo@pgz.hr
Pročelnica: doc.dr.sc. Đulijka Malatestinić

Upravni odjel za odgoj i obrazovanje
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-883
E obrazovanje@pgz.hr
Pročelnica: mr. sc. Edita Stilin

Upravni odjel za gospodarenjem imovinom i opće poslove
Slogin kula 2/IV, Rijeka
T ++385 51 351-822 • F ++385 51 351-803
E imovina@pgz.hr
Pročelnica: Branka Ivandić, dipl.iur.

Upravni odjel za pomorsko dobro, promet i veze
Slogin kula 2/VI, Rijeka
T ++385 51 351-952 • F ++385 51 351-953
E pomorstvo@pgz.hr
Pročelnica: Nada Milošević, dipl.iur.

Upravni odjel za turizam, poduzetništvo i ruralni razvoj
Slogin kula 2/II, Rijeka
T ++385 51 351-260 • F ++385 51 351-263
E gospodarstvo@pgz.hr
Pročelnik: Gerhard Lempl, dipl.ing.

Upravni odjel za regionalni razvoj, infrastrukturu i upravljanje projektima
Adamićeva 10/III, Rijeka
T ++385 51 351-900 • F ++385 51 351-909
E razvoj@pgz.hr
Pročelnik: doc.dr.sc. Ljudevit Krpan

Upravni odjel za socijalnu politiku i mlade
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-922 • F ++385 51 351-935
E socijalna.skrb@pgz.hr
Pročelnica: Dragica Marač, mag.psych.

Upravni odjel za za kulturu, sport i tehničku kulturu
Slogin kula 2/I, Rijeka
T ++385 51 351-882 • F ++385 51 351-802
E kultura@pgz.hr, sport@pgz.hr
Pročelnik: Valerij Jurešić, prof.

Ustanove u kulturi i javne ustanove PGŽ

Pomorski i povijesni muzej Hrvatskog primorja
Muzejski trg 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Tea Perinčić
T ++385 51 553 667, 553 666
F ++385 51 213 578
E pomorski-povijesni-muzej@ri.t-com.hr
W www.ppmhp.hr

Prirodoslovni muzej Rijeka
Lorenzov prolaz 1, 51000 Rijeka
Ravnateljica:
dr.sc. Željka Modrić Surina
T: ++385 51 553-669
F: ++385 51 553-669
info@prirodoslovni.com
www.prirodoslovni.com

Ustanova Ivan Matetić Ronjgov
Ronjgi 1, 51516 Viškovo
Ravnatelj: Darko Cargonja
T ++385 51 257-340
F ++385 51 503-790
ustanova@ri.t-com.hr
www.ustanova-ronjgov.hr

Javna ustanova Priroda Ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode u PGŽ
Grivica 4, 51000 Rijeka
Ravnateljica: mr. sc. Sonja Šišić
T 00385-51-352-400
F 00385-51-352-401
info@ju-priroda.hr
www.ju-priroda.hr

Javna ustanova Zavod za prostorno uređenje Primorsko-goranske županije
Splitska 2/II, Rijeka
Ravnatelj:
prof. dr. sc. Mladen Črnjar
T ++385 51 351 772
F ++385 51 212 436
zavod@pgz.hr
www.zavod.pgz.hr

DOBITNICI NAGRADNE KRIŽALJKE IZ 35. BROJA ZIP-A

(pristiglo 468 koverti, dopisnica i razglednica)

Ručak/večera za dvije osobe u konobi „Tramerka“ Volosko
Božena Duvljak
Zaheji 2
51415 Lovran
Sandra Duhović
Šetalište XIII divizije 63
51000 Rijeka
Goran Klausberger
D. Zagrada 228
51222 Bakar

Poklon bon za kupnju proizvoda u trgovini slastica „Vilma“
Tomislav Paškvan
Dr. J. Grabovšeka 2
51000 Rijeka
Goran Rubčić
Radetići 7
51221 Matulji
Nada Kolak
Kalvarija 3
51000 Rijeka

Foto-monografija Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
Ana Bošković
Z. Kučića 13
51000 Rijeka
Željka Veršić
R. Benčića 11
51000 Rijeka
Miroslav Martić
Jurja Haulika 27
43000 Bjelovar

Milan Babić
Mali Dol 83
51241 Križišće
Ivica Tomić
Štale 117
51253 Bribir

Knjiga Nikice Mrdena „Mati“
Goran Rubčić
Radetići 7
51211 Matulji
Ozren Gallat
F. Čandeka 6
51000 Rijeka

Rješenja traženih pojmova i vašu adresu (najjeftinije na dopisnici), pošaljite (ili osobno donesite) do srijede 7. siječnja 2015. g. na adresu:
Primorsko-goranska županija, Magazin „Zeleno i plavo“ (za nagradnu križaljku), Adamićeva 10, 51000 Rijeka
Izvlačenje dobitnika bit će 8. siječnja 2014. g. na Kanalu RI u emisiji „Od mora do gorja – Županijske teme“, a rezultate objavljujemo u sljedećem broju.

Rješenja traženih pojmova iz prošlog broja:
Drugo ime za Viškovo SVETI MATEJ; Načelnica Viškova Sanja UDOVIĆ; Zona gospodarenja otpadom MARIŠĆINA; Izletište kraj Viškova RONJGI; Selo u Halubju MARČELJI; Nogometni klub: HALUBJAN.

Nagrade za točne odgovore iz ove križaljke
3 ručak/večera za dvije osobe u restoranu „Aerosteak“ na Grobniku
3 poklon bona za kupnju proizvoda u trgovini slastica „Vilma“
3 fotomonografije „PGŽ iz zraka“
3 poklon paketa PGŽ
3 foto-monografija Ivce Tomića „Rijeka svijeta bez photoshopa“
5 knjiga Halubajski zvončari
5 knjiga Rapska baština
10 audio CD-a
i 5 novogodišnjih paketa PGŽ

Melanija Rundić
Podklavac 121
51218 Dražice
Knjiga Vidoslava Gnjata „Moć ljudske misli“
Mile Gajić
Boćac 61
51550 Mali Lošinj
Snježana Pajnić
Podšešje 12
51304 Gerovo
Vedrana Krušić
Braće Hlača 5
51000 Rijeka
Knjiga Gradimira Radivojevića „Čuda i čudaci Jadrana“
Lara Laloš
S.S.Kranjčevića 16
51300 Delnice
Ljubica Petrović
A. Peruća 10/II
51000 Rijeka
Milorad Grlaš
Dražičkih boraca 57a
51218 Dražice
Nelly Mlinarić
Dobriše Cesarića 16
51000 Rijeka
Suzana Kutnjak
A. Kovačića 10
51000 Rijeka

Foto-monografija „PGŽ iz zraka“
Sabina Modrić
M. Jurkovića 12
51262 Kraljevica
Jelena Franjković
R. Petrovića 29
51000 Rijeka
Jasminka Popović
Žrnjinska 11
51000 Rijeka
Mima Mrvoš
Jove Mamule 35
51327 Gomirje
Marija Grgurić
Marijana Vičića 10/IV
51000 Rijeka

AUTOR: ANTRAKS	KNJIGA PRIJE 1500. GODINE	ZORICA OD MILJA	GLAVAR FRANJEVAČKOG SAMOSTANA	BEZ-VOLJNOST, APATIČNOST	NJEMAČKI I AMERIČKI ASTRONOM, WALTER	LJUBOMIR RADANOVIĆ	ŠPANSKA	"NEKVALIFICIRAN"	ENGLJSKI GLUMAC, JEREMY ("LOLITA")	KOŠLJUNU NAJBLIŽE NASELJE	LJEKOVITA BILJKA STOLISNIK, HAJDUČKA TRAVA	"INTERNET PROTOCOL"	PRILOG: NJEDNOM	PRESTATI RADITI, POKVARI TI SE (RAZG.)
FILM PREMA TV-SERIJI "LARIN IZBOR"														
BANKAR							BILJKA ZA POMFRIT ILI RIJEKA U TIROLU							
IZNOŠENE, RABLIJENE STVARI						MISIĆA I PLESAČICA BRNELIĆ JEŽ BEZ GLAVE						JADRANKA KOSOR STARLIJ MODEL "LADE"		
PJEVAČICA ZABAVNE GLAZBE, NEDA								NORVEŠKI NOBELOVAČ I ISTRAŽIVAČ, FRIDTJOF "OPSEG"					KANTAUTO-RICA, SADE RUDARSKA BOLEST	
MJERODAVNOST, OVLASTENOST														
"AMPER"							MICA OLIĆ PJEVAČICA FRANKLIN							LAŢINSKO MUŠKO IME (LJUBO)
BIVŠI MINISTAR TURIZMA, DAMIR														PORTUGALSKI NOGOMETAS, IGRAO ZA "MANCHESTER UNITED"
SOL, MOKRACNE KISELINE														MORSKI KRASTAVAC POVEZUJU PUNAT I KOŠLJUN
EUROPSKA PLIVAČKA FEDERACIJA								ČVRSTO PRIJATELJSTVO (PREN.)						KARTAŠKA IGRA
ASTAT									BELGIJA AMERIČKI GLUMAC, OSKAROVAC ALAN					AUSTRIJA TANTAL VJEKOVNI DOMACINI KOŠLJUNA
ZAHVALNOST (TURC.)														"KILOFARAD"
PRILOG: SANJIVO														"RADIUS" AMERIČKI GLUMAC, MICHAEL ("CEMAN")
PROIZVOD ISPARAVANJA														RUSKI GRAD NA PODRUČJU JUŽNOG URALA
KISIK														ENGLJSKI NOGOMETAS, WILFRED PLANINSKI PRIJEVOJ
PIŠAC, KNJIZEVNIK														MAŠTALAC RAZVUČENA TV-SERIJA, SAPUNICA (ENGL.)
PENJATI SE, VERATI SE														RUEČKI ŽENSKI POP-KVARTET "AUSTRALIAN AIR LEAGUE"
MJERA ZA POUKAZIVANJE ZEMLJIŠTA														PRILOG: OD PRIJE MNOGO VREMENA PROMETLJ
NAPLAVINE														OTOČIĆ U LOŠINJSKOM ARHIPELAGU "ANNO"
OSOBNA ZAMJENICA														ELASTIČNE DASKE ZA SKOKOVE U VODU, TRAMBULINI

Pasja škola

Kažu* da je ovdje živio jedan jako veliki gospodin, a nije imao nikoga u rodu, jer nije bio ni oženjen. Kad je bio mlad imao je punu kuću slugu i djevojaka, ali kad je ostario nije htio u kući držati nikoga, osim jednog slugu, kuharicu i psa.

Tog psa je volio najviše, barem je tako pričao sluga, koji je na psa bio jako ljubomoran i ljut, govoreći stalno da mu je bolje nego njemu! Gospodin je po cijele sate znao psu držati predavanja o zečevima i lisicama, a kad bi predavanje završilo, onda bi stao objašnjavati slugi i kuharici kao to blago sve razumije, samo još govoriti ne zna!

Stari gospodin bio je već i slaboga vida, pa mu je sluga morao i novine čitati. Jednog mu je dana u francuskim novinama sluga pročitao da se u Parizu otvorila škola za pametnije pse: u njoj će se svi psi, koji su inteligentniji, moći naučiti govoriti u roku od 6 mjeseci! Stari je htio poludjeti od veselja, pa je odmah rekao slugi da će i on poslati u Pariz svoga psa, jer je jamačno najpametniji od svega pasjega svijeta. Malo zatim je odlučio da psa neće nikako poslati samoga, premda je on star i ne može poći s njim. Sluga je šutio, a gospodin mu reče neka on ode sa psom u Pariz.

Sluga je pristao, a već drugi dan bili su spremni za put. Na imanje je došla kočija iz grada, pa su sjeli unutra da ih odveze na stanicu. Kad su se odmakli od posjeda, u jednoj velikoj šumi zaustavio je sluga kočiju, otišao sa psom u šumu i revolverom ga usmratio. Kočijašu je rekao da je pas pokazivao znakove bjesnila pa ga je morao ubiti.

Došao je sluga u Pariz, pa je odmah gospodinu napisao kako im je bilo na putu, i to gdje su se on i pas nastanili. Sluga je u Parizu uživao, a gospodin je svakog mjeseca slao velike novce za pasju školu. Sluga je u jednom pismu napisao gospodinu da, u ova dva mjeseca koliko su tamo, pas dobro napreduje, a da su pasji profesori rekli i to kako je prvi u znanju. Da već može zaustiti: "Hm", "to", "va", "ma", "ga" itd. Kad je kuharica čitala ovo pismo gospodinu, on je plakao od veselja i govorio: "Ovo je dokaz da se ja nis nikad varal va mojem pasu."

Sluga je za šest mjeseci u Parizu prolumpao nekoliko tisuća franaka, a onda se bez novaca i psa vratio kući, i to naoko i po govoru jako tužan i potišten.

Gospodin ga je odmah pitao gdje je pas, a on je počeo plačnim glasom:

- Illustrissime domine! Pustite me, aš ja nisan niš kriv.

- Ča je! Recite, govorite brzo: ča?

- Sve je lepo napredovalo - počeo je sluga - kako san van i pisal, a ispit nakon 6 meseci položio je z odlikun. Svi profesori su mu čestitali i dali ruku, a on njin nogu. I podvornik pasje škole mu je tel dat ruku na pozdrav, a on se je obrnul, pak je zdignul desnu nogu i... Mene je bilo sran, pak san rekal: "Alo, sad gremo ča" - a on me pital kamo? Ja san mu rekal da moramo sada poč doma, aš da je škola finila, a on mi je rekal, pred svemi va škole: "Ča k onemu tovaru? Bedaku? Ča k onemu staremu magarcu? Ja ne gren, ja!"

Mene je bilo sran, pak san rekal: "Ča ti ni morda dobar? Boji ti je bil sto puti leh mene, aš si i speval š njin na posteje."

"San spal samo onputa š njin", rekal je, "kad ni bilo kuharice, a kad je ona prišla, hitili su me dole, pak san si zubi razbil na pod! I još da neka gren tamo! Aj poboga ne gren!"

- A ča ste vi rekal na to? - pitao je gospodin, sav se tresući od srama.

- Ča? Još me pitate, ča? Zel san brzo revolver, pak san ga na mestu ubil!

- Dobro ste storil! Hvala van lepa! Nikad van neću jubavi pozabit, aš Boh dragi zna ča bi još bil povedal da je ustal živ? Ki bi to mogal pomislet da će mene moj pas tako osramotit sred Pariza! - govorio je gospodin, a sluga dodao da se, eto, danas čovjek ne može pouzdati čak ni u psa. Od toga vremena ga je gospodin jako volio, a sluga se čudio kako je ono lijepo čitao iz svoje glave, gledajući u novine koje su tobože pisale o pasjoj školi.

Kad je stari gospodin umro, ostavio je slugi svo svoje imanje i to zato što mu je bio jako vjeran, tj. najvjerniji!

* prema Ivi Grohovcu Riječaninu

“Mjesecčeve površine” Kvarnerskih otoka

U Primorsko-goranskoj županiji gotovo do pustoši ogoljelih područja ima osobito na Kvarnerskim otocima. Botaničari tvrde da su i ovi predjeli nekoć bili prekriveni šumom. Dijelovi tih otoka danas su obešumljeni do kamenite podloge. Najizraženiji primjeri ogoljelih terena - “Mjesecčevih područja”, su krške zaravni iznad Baške na otoku Krku, Kamenjak na otoku Rabu te pojedini dijelovi otoka Cresa.

Nekoć su ovdje postojali zaseoci i pastirski stanovi, koji sada zjape u ruševinama ili čak jedva možemo nazrijeti njihove nekadašnje lokacije. Na nekim lokalitetima vidljive su mreže terasastih suhozida i suhozidima ograđenih dolčića - očit znak da se ovdje nekad uzgajala vinova loza i druge poljoprivredne kulture. Nažalost, priroda, ali i moderniji, lakši načini života načinili su svoje i - odnijeli pobjedu.